משנה · אחרונים · עיקר תוספות יום טוב · סדר טהרות

עיקר תוספות יום טוב על משנה כלים

משולם בן יואל כץ, רבי יום טוב ליפמן הלר הלוי

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

עיקר תוספות יום טוב על משנה כלים

משולם בן יואל כץ, רבי יום טוב ליפמן הלר הלוי

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/עיקר-תוספות-יום-טוב-על-משנה-כלים/
הקובץ נוצר ב־17 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
פרק ב 8
פרק ג 11
פרק ד 12
פרק ה 13
פרק ו 15
פרק ז 16
פרק ח 18
פרק ט 20
פרק י 22
פרק יא 24
פרק יב 26
פרק יג 28
פרק יד 30
פרק טו 31
פרק טז 33
פרק יז 35
פרק יח 37
פרק יט 39
פרק כ 40
פרק כא 41
פרק כב 42
פרק כג 43
פרק כד 44
פרק כה 45
פרק כו 47
פרק כז 47
פרק כח 49
פרק כט 50
פרק ל 51

פרק א

משנה א

א **אָבוֹת**. מִכְּלָל דְּאִיכָּא תּוֹלְדוֹת. וְתוֹלְדוֹתֵיהֶן לָאו כַּיּוֹצֵא בָּהֶן, דְּאִלּוּ אָב מְטַמֵּא אָדָם וְכֵלִים וְאִלּוּ תּוֹלָדָה אֲכָלִים וּמַשְׁקִים מְטַמֵּא, אָדָם וְכֵלִים לֹא מְטַמֵּא. וְהֵיכִי רִאשׁוֹן וְשֵׁנִי, דְּאֵין אָדָם וְכֵלִים מְקַבְּלִים טֻמְאָה אֶלָּא מֵאַב הַטֻּמְאָה. הָרַ"שׁ:

ב אָדָם נַפְקָא מִדִּכְתִיב בְּפָרָשַׁת אֱמֹר (וַיִּקְרָא כב)אוֹ אִישׁ אֲשֶׁר יִגַּע בְּכָל שֶׁרֶץ וְגוֹ'. וְכֵלִים מִדִּכְתִיב בְּפָרָשַׁת שְׁמִינִי (שָׁם יא)מִכֹּל כְּלִי עֵץ אוֹ בֶגֶד וְגוֹ'. הָרַ"שׁ:

ג בְּנָזִיר דַּף נ"ב. כָּל הַנּוֹגֵעַ בָּהֶם, יָכוֹל בְּכֻלָּן תַּלְמוּד לוֹמַר מֵהֶן, יָכוֹל מִקְצָתָן תַּלְמוּד לוֹמַר בָּהֶם, הָא כֵיצַד, עַד שֶׁיִּגַּע בְּמִקְצָתָן שֶׁהוּא כְּכֻלָּן, שֶׁעָרוּ חֲכָמִים בְּכָעֲדָשָׁה (שֶׁהוּא כְּכֻלּוֹ)שֶׁכֵּן חֹמֶט כוּ':

ד **וְשִׁכְבַת זֶרַע**. דִּמְטַמֵּא אָדָם נַפְקָא לָן בִּגְמָרָא דְּנִדָּה דַּף מ"ג מִדִּכְתִיב אוֹ אִישׁ, לְרַבּוֹת אֶת הַנּוֹגֵעַ. וְכֵלִים כְּתִיב בְּהֶדְיָא בְּפָרָשַׁת זֹאת תִּהְיֶה, וְכָל בֶּגֶד וְכָל עוֹר אֲשֶׁר יִהְיֶה עָלָיו שִׁכְבַת זֶרַע. וּשְׁאָר כֵּלִים יָלְפִינַן מִגְּזֵרָה שָׁוָה דְּבֶגֶד וְעוֹר, מִדְּאִתַּקַּשׁ לְמֵת וּלְשֶׁרֶץ. כִּדְאִיתָא בְּשַׁבָּת דַּף ס"ד. הָרַ"שׁ:

ה כְּלוֹמַר אַף עַל גַּב דְּפֵרֵשׁ בְּמִשְׁנָה ג' פֶּרֶק ד' דְּנִדָּה דְּרַבָּנָן עֲשָׂאוּם כְּזָבִים לְכָל דִּבְרֵיהֶם, אֲפִלּוּ הָכִי קָרְיוֹ טָהוֹר, דְּעֲבוּד בֵּיהּ רַבָּנָן הֶכְרֵא כִּי הֵיכִי דְּלָא לִשְׁרֹף עָלֶיהָ תְּרוּמָה וְקָדָשִׁים:

ו הִלְכָתָא הוּא, וְאַסְמְכוּהוּ אַקְרָא בִּנְדָּה דַּף ל"ב:

ז דְּמַנְּגִיעָה דְּשֶׁרֶץ נַפְקָא לָן נְגִיעָה דְּשִׁכְבַת זֶרַע, מֵאוֹ אִישׁ אֲשֶׁר יִגַּע וְגוֹ'. רַשׁ"י:

ח אֲבָל בַּר קַיְמָא אֲפִלּוּ שֶׁל יוֹם אֶחָד מְטַמֵּא בְּטֻמְאַת מֵת. כִּדְתָנַן בְּפֶרֶק ה' דְּנִדָּה מִשְׁנָה ג':

ט בַּסִּפְרִי. וְאִי אֶפְשָׁר לוֹמַר שֶׁבָּא הַכָּתוּב לְחַלֵּק בֵּין מַזֶּה וְלֹא נוֹגֵעַ לְמַזֶּה נוֹגֵעַ, דְּקַל וָחֹמֶר דְּמַזֶּה נוֹגֵעַ מְטַמֵּא בְּגָדִים, כִּדְאִיתָא הָתָם. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

י **בְּמַגָּע**. הוּא שֶׁיִּתְחַבֵּר בְּדָבָר אֲשֶׁר יְטַמֵּא אוֹתוֹ בִּלֹּא אֶמְצָעִי כוּ', וְאֵין הֶבְדֵּל בֵּין שֶׁנָּגַע בְּזֶה הַדָּבָר הַטָּמֵא בְּיָדוֹ אוֹ בְּרַגְלוֹ אוֹ בְּאֵיזֶה חֵלֶק מֵעוֹר גּוּפוֹ, וְכֵן אִלּוּ נָגַע בִּלְשׁוֹנוֹ טִמְאָהוּ. אוּלָם אִם לָקַח כָּעֲדָשָׁה מִן הַשֶּׁרֶץ וְהִשְׁלִיךְ בִּגְרוֹן הָאָדָם וּבָלַע אוֹתוֹ, הִנֵּה לֹא יִטְמָא, לְפִי שֶׁלֹּא יִקְרֵא מַגָּע אִם לֹא שֶׁיִּגַּע בְּאֵבָרָיו הַנִּגְלִים. הָרַמְבַּ"ם:

משנה ב

יא **כְּדֵי כוּ'**. וּלְחַטָּאת מִיהָא טָהוֹר הַנּוֹשֵׂא. דְּאִי לֹא תֵּימָא הָכִי הַנּוֹשֵׂא צְלוֹחִית שֶׁל מֵי חַטָּאת נִטְמָא, וְיַחְזוֹר וְיִטַּמֵּא אֶת הַצְּלוֹחִית וְתַחְזוֹר הַצְּלוֹחִית וּתְטַמֵּא אֶת הַמַּיִם. וּמְצִינוּ כָּל הָעוֹסְקִים בַּפָּרָה דְּמְטַמְּאִים בְּגָדִים וְהַפָּרָה טְהוֹרָה. הָרַ"שׁ:

יב מְמַעֵט לְהֶן בְּתוֹרַת כֹּהֲנִים מִקְּרָא כוּ'. הָרַ"שׁ. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

יג דְּגַבֵּי זָב יָלְפִינַן הָכִי כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הָרַ"ב בְּרֵישׁ פֶּרֶק ה' דְּזָבִים, וּמִנַּה לְכָל שְׁאָר מְטַמְּאִים בְּמַשָּׂא:

יד וְהָרַמְבַּ"ם בְּחִבּוּרוֹ כָּתַב, כֵּיוָן שֶׁהֵנִיד אֶת הַטֻּמְאָה שֶׁבַּקָּצֶה הַשֵּׁנִי, טָמֵא מִשּׁוּם נוֹשֵׂא. וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר אִם מָשַׁךְ כּוּ' עַד שֶׁהִגְבִּיהַּ הַטֻּמְאָה אוֹ שֶׁגְּרָרָהּ עַל הָאָרֶץ שֶׁזֶּה נוֹשֵׂא וַדַּאי. וְאִם גַּם דַּעַת הָרַ"ב כֵּן אִם כֵּן לְפִי מַה שֶּׁכָּתַב בְּזָבִים דְּאֵין מַשָּׂא בִּלֹא הֶזֵּזָה, לֹא מַשְׁכַּחַת לְמַשָּׂא בִּלֹא הֶסֵּט, אֲבָל הֶסֵּט בִּלֹא מַשָּׂא מַשְׁכַּחַת לֵיהּ, וְאַפִּלּוּ הָכִי טָמֵא מִשּׁוּם נוֹשֵׂא, וּמִיהוּ לֹא לְכָל הַטֻּמְאִים בְּמַשָּׂא צָרִיךְ שֶׁיָּסִיט כְּמוֹ שֶׁאִיתָא בְּזָבִים פֶּרֶק ה' מִשְׁנָה ו':

טו תֵּימַהּ דְּהַכְּתוּב הַזֶּה לֹא נֶאֱמַר אֶלָּא עַל הַנּוֹגֵעַ בְּטֻמְאַת מֵת כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הָרַ"ב בְּעַצְמוֹ בְּרֵישׁ אָהֳלוֹת. וּלְכָךְ הָרַמְבַּ"ם וְהָרַ"שׁ לֹא הֵבִיאוּ שׁוּם מְקוֹרָא לַנּוֹגֵעַ בְּמֵי הַנִּדָּה, וּמַשְׁמַע דְּמִדִּין נְבֵלָה נַפְקָא לָן. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ג

טז בְּפֶרֶק ד' דְּזָבִים מִשְׁנָה ו'. וּמִשּׁוּם לְעוֹלָם יִלְמַד אָדָם לְתַלְמִידָיו בְּלָשׁוֹן קְצָרָה לֹא הֶאֱרִיךְ הַתַּנָּא לְמַתְנֵי עוֹשֶׂה מִשְׁכָּב תַּחְתּוֹן לְטַמֵּא אֳכָלִין וּמַשְׁקִין:

יז **מִשְׁכָּב**. וְהָרַ"ב נָקַט בְּלִשְׁנֵיהּ מִשְׁכָּב וּמוֹשָׁב, וְכֵן בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת שֶׁשָּׁנִינוּ מִשְׁכָּב וְנָקַט מִשְׁכָּב וּמוֹשָׁב. וְלֹא קַשְׁיָא כּוּ', שֶׁדִּין הַמִּשְׁכָּב וְהַמּוֹשָׁב אֶחָד. אָמְנָם תִּתְחַלֵּף בְּתְמוּנָה וּבְשִׁעוּר. לְפִי שֶׁיֵּשׁ מִי שֶׁיְּכֻשַּׁר לְמִשְׁכָּב וְיֵשׁ מִי שֶׁיְּכֻשַּׁר לְמוֹשָׁב לְבַד לֹא לְמִשְׁכָּב. וּלְשׁוֹן סְפָרָא, מִשְׁכָּב שֶׁהוּא מְיֻחָד לִשְׁכִיבָה וּמוֹשָׁב שֶׁהוּא מְיֻחָד לִישִׁיבָה. הָרַמְבַּ"ם:

יח וּתְמַהֲנִי, דִּבְמִשְׁנָה ב' פֶּרֶק ה' דְּנִדָּה מְפָרֵשׁ דְּזוֹב אֵינוֹ מְטַמֵּא בְּכָל שֶׁהוּא אֶלָּא לְרוֹאֶה, וּכְמוֹ שֶׁפֵּרְשׁוּ בְּשִׁכְבַת זֶרַע לְבַעַל קֶרִי בְּרֵישׁ פִּרְקִין כּוּ'. אֲבָל לְדַעַת הָרַ"שׁ דְּבוֹעֵל נִדָּה אֵינוֹ מְטַמֵּא בְּמַגָּע וּבַמַּשָּׂא לְטַמֵּא בְּגָדִים אֲתֵי שַׁפִּיר כִּפְשׁוּטוֹ, לְמַעְלָה מֵהֶן זוֹב כּוּ' שֶׁמְּטַמֵּא בְּמַגָּע וּבַמַּשָּׂא לְטַמֵּא בְּגָדִים, וְכִדְמַסְיֵק הָרַ"ב. וְאַף עַל גַּב דְּהַשְׁתָּא נִמְצָא בּוֹעֵל נִדָּה קַל מִנְּבֵלָה, דְּהַנּוֹשֵׂא נְבֵלָה מְטַמֵּא בְּגָדִים, אֲפִלּוּ הָכִי קָתָנֵי שַׁפִּיר לְמַעְלָה מֵהֶן אַף עַל פִּי שֶׁהָרִאשׁוֹן נִמְי חָמוּר מִמֶּנּוּ, כֵּיוָן דִּבְדָבָר זֶה מִיהוּ לְמַעְלָה מִשֶּׁלְפָנָיו, וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב גַּם כֵּן הָרַ"ב בַּמִּשְׁנָה דִּלְקַמָּן, וְעַיֵּן עוֹד בְּסָמוּךְ. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

יט **זוֹבוֹ כּוּ' וְדַם הַנִּדָּה**. כֻּלְּהוּ נַפְקָא לְהוּ בְּנִדָּה דַּף נ"ה מִקְּרָאֵי. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

כ **מֶרְכָּב**. לֹא אָתֵי לְמֵימַר שֶׁיִּהְיֶה חָמוּר מִן הָעֶלְיוֹן לְכָל דָּבָר, דְּהָא זוֹבוֹ שֶׁל זָב וַחֲבֵרָיו מְטַמְּאִין אָדָם בְּמַגָּע לְטַמֵּא בְּגָדִים, וְאִלּוּ מֶרְכָּב לֹא מְטַמֵּא אָדָם, כִּדְקָתָנֵי סֵיפָא לְמַעְלָה מִן הַמֶּרְכָּב מִשְׁכָּב. שֶׁשָּׁוֶה מַגָּעוֹ לְמַשָּׂאוֹ. וּתְנַן נַמִּי לְקַמָּן בְּפֶרֶק כ"ג מִשְׁנָה ג' מַה בֵּין מֶרְכָּב לְמוֹשָׁב, מֶרְכָּב חֵלֶק מַגָּעוֹ מִמַּשָּׂאוֹ. הָרַ"שׁ:

כא הָר"ש. וְזֶה לְשׁוֹן רַשִׁ"י, תְּפוּס דְּאֶכֶף ארצו"ן בְּלַעַ"ז, זאטטע"ל באגע"ן. שֶׁכְּשֶׁרוֹכֵב תּוֹפֵס בְּאוֹתוֹ עֵץ שֶׁנִּקְרָא ארצו"ן, וּלְהָכִי מִטַּמֵּא מִשּׁוּם מֶרְכָּב. וְכֵן כָּתַב בְּפֵרוּשׁ הַחֻמָּשׁ בְּפָרָשַׁת מְצֹרָע שֶׁהָארצו"ן מְטַמֵּא מִשּׁוּם מֶרְכָּב, וְהָאֶכֶף עַצְמוֹ מְטַמֵּא מִשּׁוּם מוֹשָׁב. עַד כָּאן. וּמָצָאתִי כָתוּב הַתְּפוּס הוּא מַה שֶּׁאֲחוֹרֵי הָאִישׁ כְּשֶׁהוּא רוֹכֵב וּמַה שֶּׁהוּא לְפָנָיו. וְצָרִיךְ לוֹמַר שֶׁאֵינוֹ מְחֻבָּר לָאֶכֶף שֶׁהוּא יוֹשֵׁב עָלָיו, שֶׁאִם הוּא מְחֻבָּר הָיָה כְּמוֹתוֹ, דְּהָאֵיךְ יִהְיֶה לְאֶחָד שְׁנֵי מִינֵי טֻמְאוֹת. עַד כָּאן. אֲבָל הָרַמְבַּ"ם פֵּרֵשׁ מֶרְכָּב הוּא כָּל מַה שֶּׁיִּכְשַׁר לְרָכִיבָה, כְּמוֹ הַכִּסֵּא וְהַמַּרְדַּעַת וְהָאֶכֶף וְזוּלָתָן, וְכֵן הוּא דַּעַת הַתּוֹסָפוֹת. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

כב כְּלוֹמַר בָּאֶבֶן הַגְּדוֹלָה:

כג וַאֲנִי תְמַהַּ, דְּכִי תְּנַן בְּכֻלְּהוּ לְמַעְלָה מֵהֶן, לֹא לְעִנְיַן קַבָּלַת טֻמְאָתָן קָתָנֵי אֶלָּא לְעִנְיַן שֶׁיִּטַּמְּאוּ אֲחֵרִים. וְאֶפְשָׁר שֶׁדַּעְתָּם שֶׁכֵּיוָן שֶׁמְּקַבֵּל טֻמְאָה מִמַּה שֶּׁעַל אֶבֶן מִסְמָא, מִמֵּילָא מְטַמְּאִים גַּם כֵּן אוֹתוֹ דָּבָר שֶׁהוּא עַל גַּבֵּי אֶבֶן מִסְמָא. אֲבָל כָּל זֶה הֶוֶה לֵיהּ לְפָרֵשׁ. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

כד **הַזָּב**. כָּל טֻמְאוֹת שֶׁבְּמִשְׁכָּב יֶשְׁנוֹ בַּזָּב, שֶׁגַּם הוּא מְטַמֵּא בְּאֶבֶן מִסְמָא כְּעֵין מִשְׁכָּב, דְּהַיְנוּ כְּגוֹן שֶׁהַמִּשְׁכָּב תַּחַת הָאֶבֶן וְהַטָּהוֹר מִלְּמַעְלָה, וּכְהַאי גַּוְנָא אֲצְבָּעוֹ שֶׁל זָב תַּחַת הַנִּדָּבָךְ וְהַטָּהוֹר מִלְּמַעְלָה טָמֵא. כְּדִתְנַן בְּמַסֶּכֶת זָבִים. וּבְמַגָּע נַמִּי מְטַמֵּא בְּגָדִים, כְּדִכְתִיב [וַיִּקְרָא טו] וְהַנּוֹגֵעַ בִּבְשַׂר הַזָּב יְכַבֵּס בְּגָדָיו. וּבְמַשָּׂא נַמִּי מְטַמֵּא בְּגָדִים, דְּיָלְפִינַן בְּקַל וָחֹמֶר מִמִּשְׁכָּב כוּ'. הָר"ש. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ד

כה וְכֵן מִי שֶׁבָּעַל [זָב] לֹא יִהְיֶה אָב אֶלָּא כְּמוֹ שֶׁנּוֹגֵעַ בְּאָב. הָרַמְבַּ"ם:

כו וּמְטַמֵּא נַמִּי בְּמַשָּׂא כְּמוֹ הַזָּבָה, וְכִדְאִיתָא פֶּרֶק ה' דְּזָבִים מִשְׁנָה ו'. וְכֵן כָּתַב הָרַמְבַּ"ם. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

כז מִיתּוּר דְּמוֹשָׁבוֹ נִלְמָד, דְּהָא כְּתִיב בָּדָד יֵשֵׁב. קָרְבַּן אַהֲרֹן. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

כח וְהוּא הַדִּין יְמֵי הֶסְגֵּרוֹ, כִּדְאִיתָא בַּמִּשְׁנָה דִּלְקַמָּן. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

כט הָרַ"ש. וְלֹא הֲבִינוֹתִי הֵיאַךְ יָלְפִינַן מֵהַהוּא קְרָא עֶצֶם כַּשְּׂעֹרָה לְטֻמְאַת שִׁבְעָה כוּ'. וְנִרְאֶה לִי דְּיָלְפִינַן לֵיהּ מִוּעַל הַנּוֹגֵעַ בְּעֶצֶם, וְכִדְכָתַב הָרַ"ב פֶּרֶק ב' דְּאָהֳלוֹת מִשְׁנָה ג'. וְעַיֵּן עוֹד שָׁם:

ל וְהָרַ"ש כָּתַב עוֹד חִלּוּק, דְּבָעִינַן שֶׁעִוּר שְׁהִיָּה לְבֵית הַמְנֻגָּע לְעִנְיַן בְּגָדִים שֶׁהוּא לָבוּשׁ, עַד שֶׁיִּשְׁהֶה בִּכְדֵי אֲכִילַת פְּרָס:

משנה ה

לא הָרַמְבַּ"ם. וְעַל רַבָּן הוּא שֶׁכָּתְבוּ כֵּן. דְּהָא הַתְּשִׁיעִית שֶׁהוּא פֵּרַשׁ מִמֶּנּוּ אֲבָר שֶׁאֵין עָלָיו בָּשָׂר כָּרָאוּי, אֵין לוֹ מַעֲלָה עַל הָרְבֵּה שֶׁנִּמְנוּ לְפָנָיו שֶׁגַּם הֵם מְטַמְּאִים בְּמַגָּע וּבְמַשָּׂא. וְאוּלַי דְּמִשּׁוּם שֶׁאֵינוֹ אֶלָּא אֵבֶר, וּמְטַמֵּא בְּמַגָּע וּבְמַשָּׂא קָרוּ לֵיהּ מַעֲלָה:

לב לֹא שֶׁיֵּשׁ עוֹד אֲחֵרִים מֵאֵלּוּ, אֶלָּא הָכִי קָאָמַר, כְּגוֹן אֶחָד מֵאֵלּוּ. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

לג וְהָא דְּתָנֵי בּוֹעֵל נִדָּה, כְּטֻמְאַת גּוּפוֹ חֲשִׁיבָא, אִי נַמִּי בְּטֻמְאוֹת הַפּוֹרְשׁוֹת מֵחַי אַיְרֵי. הָרַ"שׁ:

לד **אֲרוּכָה**. וְהוּא פָּחוֹת מִכַּזַּיִת. כָּךְ פֵּרֵשׁ הָרַ"ב בְּרֵישׁ פֶּרֶק ז' דְּנָזִיר. וּמַכָּרָח, שֶׁאִם הוּא כַּזַּיִת תֵּיפּוֹק לֵיהּ מִשּׁוּם כַּזַּיִת בָּשָׂר עַצְמוֹ, לְמַאן דְּאָמַר כַּזַּיִת בָּשָׂר הַפּוֹרֵשׁ מִן הַחַי טָמֵא:

לה וְהַיְנוּ דְּצָמֶר. וְעַיֵּן פֶּרֶק י"ז מִשְׁנָה ב':

משנה ו

לו **אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל**. עַיֵּן בְּפֵרוּשׁ הָרַ"ב דְּסוֹף פִּרְקִין אִי קַדֵּשַׁת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל מִמְּנָיַן עֶשֶׂר קְדֵשׁוֹת:

משנה ז

לז **הַמַּקְפּוֹת**. קְצָת קָשֶׁה, דִּלְתָנֵי בַּתְּחִלָּה עֲיָרוֹת שֶׁאֵין מַקִּפוֹת מְקֻדָּשׁוֹת שֶׁמּוֹצִיאִין מֵהֶן אֲבָנִים הַמְנֻגָּעוֹת, דְּבַקְּרָא אֶל מְחוּץ לָעִיר כְּתִיב, וְכֵן מַשְׁמַע סוֹף פֶּרֶק י"ב דִּנְגָעִים, וְכֵן הוּא בְּהָרַ"שׁ מִתּוֹרַת כֹּהֲנִים. וּלְפֵרוּשׁ הָרַ"ב בְּסוֹף פִּרְקִין דְּקְדֻשַּׁת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לָאו מִמְּנָיְנָא יֵשׁ לוֹמַר שֶׁאֵינוֹ מוֹנֶה אֶלָּא הַקְּדֻשּׁוֹת הַשַּׁיָּכוֹת בַּחַי. בְּכֵיוֹצֵא בָזֶה שֶׁכָּתַבְתִּי בְּשֵׁם הָרַ"שׁ אוֹת ל"ב וּמְסַבְּבִין כוּ', אַגַּב תְּנָא לֵיהּ וְעִקַּר קְדֻשָּׁה שְׁלוּחַ הַמִּצְרָעִים:

לח וְהָוֵי מָצֵי לְמִתְנֵי וּמַכְנִיסִים כוּ' עַד שֶׁיִּרְצוּ. וְהָרַאֲב"ד פֵּרֵשׁ אִם רָצוּ לְסָבְבוֹ בָּעִיר כְּדֵי לְהַרְבּוֹת בְּהֶסְפֵּדוֹ וּבְכִבּוּדוֹ עַד שֶׁיִּרְצוּ קְרוֹבָיו לְהוֹצִיאוֹ, מְסַבְּבִין. וְגִרְסַת הָרַמְבַּ"ם וּמַשְׁכִּיבִין. וּפֵרוּשׁ שֶׁמְּנִיחִין אוֹתוֹ בְּמִשְׁכָּבוֹ וְאֵין קוֹבְרִין אוֹתוֹ בָּעִיר עַד שֶׁיִּרְצוּ בְּנֵי הַמְּדִינָה. וּמַה שֶּׁכָּתַב הָרַ"ב בָּעִיר מִמָּקוֹם לְמָקוֹם, כְּלוֹמַר בְּכָל עִיר וְעִיר מֵעִיר לְעִיר:

משנה ח

לט **קָדָשִׁים קַלִּים**. וְעוֹד מְקֻדָּשׁ לְכַמָּה דְּבָרִים דְּלֹא תְנַן הָכָא, כְּגוֹן לְעִנְיַן שׁוֹחֵט אֶת הַתּוֹדָה לִפְנִים מִן הַחוֹמָה וְלַחְמָהּ חוּץ לַחוֹמָה. וְעוֹד נַפְקָא מִנַּהּ לְעִנְיַן שׁוֹחֵט עַל חָמֵץ כוּ', וּלְעִנְיַן הַמְרָאַת זָקֵן כוּ'. הָרַ"שׁ:

מ וְאֵין הַשַּׁעַר עַצְמוֹ בִּכְלָל:

מא וְכָתַב הָרַמְבַּ"ם דְּהָא דִּתְנַן לְעֵיל שֶׁמְּשֻׁלָּח חוּץ לְכָל עִיר מֻקָּף חוֹמָה, שֶׁאֵינוֹ בְּזֶה הַלָּאו לְלֶקוֹת עָלָיו. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב. וּבְתוֹסָפוֹת חֲדָשִׁים:

מב בַּגְּמָרָא דִּפְסָחִים דַּף ס"ו יָלֵיף לֵיהּ:

מג וְאִם תֹּאמַר דִּלְמָא חִדְּשׁוּ מִמֵּת עַצְמוֹ. וְיֵשׁ לוֹמַר דְּמַשְׁמַע לֵיהּ שֶׁלֹּא חִדְּשׁוּ אֶלָּא עַל הֶחָצֵר, וְהֶחָצֵר הַיְנוּ עֶזְרַת נָשִׁים כִּדְמוּכָח בִּיחֶזְקֵאל. וְאִלּוּ טָמֵא מֵת אָסוּר אַף בַּחֵיל. תּוֹסָפוֹת:

מד דְּלֵיכָּא חִיּוּב כָּרֵת אֶלָּא בְּמַחֲנֶה שְׁכִינָה, דִּמְשָׁכָן וּמִקְדָּשׁ כְּתִיב. וּבְמָנָחוֹת דַּף כ"ז תָּנָא מְחֻסָּר כִּפּוּרִים שֶׁנִּכְנַס לָעֲזָרָה שׁוֹגֵג חַיָּב חַטָּאת, בְּמֵזִיד עָנוּשׁ כָּרֵת. הָר"שׁ. וּבְנָזִיר דַּף מ"ה טָמֵא יְהֶיה, לְרַבּוֹת טְבוּל יוֹם. עוֹד טֻמְאָתוֹ בוֹ, לְרַבּוֹת מְחֻסַּר כִּפּוּרִים:

משנה ט

מה **וּפְרוּעֵי רֹאשׁ**. הָרַמְבַּ"ם כְּתַב גַּם כֵּן וּקְרוּעֵי בְּגָדִים:

מו וּמֵהַאי טַעֲמָא נַמִּי לָא חָשִׁיב מְחֻסַּר בְּגָדִים, אַף עַל פִּי שֶׁהוּא גַּם כֵּן כַּיּוֹצֵא בָּהֶן. וְעַיֵּן תּוֹסָפוֹת יוֹם טוֹב לְדַעַת הָרַמְבַּ"ם:

מז **הַהֵיכָל**. כְּלוֹמַר הָאוּלָם וְהַהֵיכָל, דִּקְדָּשַׁת אוּלָם וְהֵיכָל חָדָא קְדָשָׁה הִיא:

מח **שֶׁלֹּא כוּ**'. וְאִלּוּ מְחֻסַּר בְּגָדִים וּשְׁתוּיֵי יַיִן לָא חָשִׁיב, תָּנָא וְשַׁיֵּר. וְעַיֵּן תּוֹסָפוֹת יוֹם טוֹב:

מט **קָדָשׁ הַקָּדָשִׁים**. וְאִם תֹּאמַר לִתְנֵי עֲלַיִת קֹדֶשׁ קָדָשִׁים שֶׁאֵין נִכְנָסִים שָׁם אֶלָּא אַחַת בְּשָׁבוּעַ. תֵּרֵץ הָרַ"שׁ דְּבַתּוֹסָפְתָּא אָמְרוּ אֵין זֶה מַעֲלָה. פֵּרוּשׁ דְּלָאו מִשּׁוּם קְדֻשָּׁה נִמְנָעִים אֶלָּא לְפִי שֶׁלֹּא הָיוּ צְרִיכִים. וְעַיֵּן תּוֹסָפוֹת יוֹם טוֹב:

נ מִשּׁוּם דְּקַשְׁיָא לֵיהּ לְהָרַ"ב דְּהָא מַשְׁכַּחַת לְהוּ לְרַבִּי יוֹסֵי גַּם כֵּן שֶׁיִּהְיוּ אַחַת עֶשְׂרֵה. אִי סְבִירָא לֵיהּ דַּחֲלוּקִים הֵמָּה. וּבְסָמוּךְ מַסִּיק דְּמַתְנִיתִין דְּקָתָנֵי עֶשֶׂר רַבִּי יוֹסֵי הִיא לְאֵית דְּמָפְרְשֵׁי. וְעַיֵּן תּוֹסָפוֹת יוֹם טוֹב:

נא אַגַּב רְהֵטָא נָקֵט לֶחֶם הַפָּנִים, וְלָאו דַּוְקָא, דְּלָא נִמְצָא בּוֹ מְעוּטִים כְּמוֹ בְּאֵינָךְ. וְכֵן בְּרֵישׁ פֶּרֶק ח' דְּמְנָחוֹת לֹא תָנֵי לֵיהּ:

פרק ב

משנה א

א שְׁאָר בְּהֵמָה וְחַיָּה מִנַּיִן, תַּלְמוּד לוֹמַר וְכָל מַעֲשֵׂה, אִם כֵּן מַה תַּלְמוּד לוֹמַר עִזִּים, פָּרַט לְעוֹפוֹת:

ב שֶׁמִּתְחִלָּה לְכָךְ נַעֲשֵׂית לִהְיוֹת מֻטָּה עַל צַדָּהּ וּמוֹצִיא מַה שֶּׁבְּתוֹכָהּ לְצָדְדִין. תּוֹסָפְתָּא. הָרַ"שׁ:

ג גְּמָרָא. וּפֵרֵשׁ רַשִׁ"י הוֹאִיל וְנִרְאֶה מִבַּחוּץ דֶּרֶךְ דְּפָנוֹתָיו לָא חָשִׁיב גַּב אֶלָּא תּוֹךְ, וְהָרַאֲב"ד הֶעְתִּיק שֶׁתּוֹכָן נִרְאֶה מִבָּרָן:

ד וְהָרַמְבַּ"ם הִשִּׂיג עַל פֵּרוּשׁ זֶה, דִּכְלֵי אלומ"י לֹא יִצְלַח לְקַבֵּל כָּל דָּבָר לְעִנְיָן מֵעִנְיָנִים כו'. וּמְפָרֵשׁ שֶׁהוּא מֵאֶבֶן רַכָּה מְאֹד (שֶׁקּוֹרִין א"ל טפ"ל)בְּדִקּוּת הַמַּרְאֶה (כְּעֵין תְּכֵלֶת)יַתְדִּ

בַּמַּיִם בְּמְהֵירוּת, יְרְחֲצוּ בוֹ הַשַּׁעַר וְהַבְּגָדִים. וְהוּא וְהַדּוֹמִים לוֹ כַּאֲשֶׁר נַעֲשָׂה מֵהֶן כֵּלִים כָּל זְמַן שֶׁלֹּא נִקְלוּ בָּאוּר הִנֵּה הֵן כְּלֵי אֲדָמָה וְלֹא יְקַבְּלוּ טֻמְאָה, וְכַאֲשֶׁר נִקְלוּ וְאַף עַל פִּי שֶׁלֹּא יִסְבְּלוּ הָאֵשׁ עַד שֶׁיְּבֻשַּׁל דָּפְנוֹתָם כְּמוֹ הַחֶרֶס הִנֵּה הֵן דּוֹמִים לְחֶרֶס. וְהוּא אֲשֶׁר יִקָּרֵא כְּלֵי נֶתֶר:

ה אֶלָּא בְּמַה שֶׁסָּמוּךְ לַדְּפָנוֹת הָאֶמְצָעִים מִטַּמְּאִין מִן הָאֲוִיר. וְאִי אַתָּה יָכוֹל לוֹמַר שֶׁזֶּה מְטַמֵּא אֶת זֶה, שֶׁהֲרֵי אֵין כַּבֵּיצָה בְּכָל אֶחָד כו', רַשִׁ"י. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ב

ו וְהָא דִּבְמַסֶּכֶת מִקְוָאוֹת פֶּרֶק ד' מִשְׁנָה ג' תְּנַן הַחוֹטֵט בַּצִּנּוֹר לְקַבֵּל צְרוֹרוֹת, בְּשֶׁל עֵץ כָּל שֶׁהוּא בְּשֶׁל חֶרֶס רְבִיעִית, לְקַבֵּל צְרוֹרוֹת שָׁאנִי. וְהָתָם נַמִּי פָּלִיג רַבִּי יוֹסֵי וְאָמַר אַף בְּשֶׁל חֶרֶס כָּל שֶׁהוּא. הָרַ"שׁ:

ז **שְׁעוּרָן**. בְּסִפְרָא, מִנַּיִן לְרַבּוֹת שִׁבְרֵי כְלֵי חֶרֶס, תַּלְמוּד לוֹמַר וְכָל כְּלִי חֶרֶס. הָרַמְבַּ"ם:

ח דְּהָכִי תַּנְיָא בְּחֻלִּין דַּף נ"ה, לֹג כַּלְמַטָּה, סְאָה כַּלְמַטָּה, סְאָתַיִם כְּלְמַטָּה. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

ט **וְעַד שָׁלֹשׁ כו'**. לֹא תָּנֵי מִסָּאתַיִם וְעַד חָמֵשׁ, מִשּׁוּם דְּרֹב הַיְתֵרִים בְּנֵי שָׁלֹשׁ וְחָמֵשׁ הֲווּ. הָרַ"שׁ:

י **הַפְּכִים כו'**. דִּבְרֵי רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי הֵן. הָרַ"שׁ:

יא **כָּל שֶׁהֵן**. לְפִי שֶׁשּׁוּלֵיהֶן מְחֻדָּדִין כְּמוֹ שׁוּלֵי קְצָת כְּלֵי הַזְּכוּכִית, וְכַאֲשֶׁר נִשְׁאָר מֵהֶן שֶׁיְּקַבֵּל שִׁעוּר מָעַט הִנֵּה הוּא יִטְמָא לְפִי שֶׁהוּא יִשָּׁאֵר תְּמוּנַת כְּלִי קָטָן יֵעָשֶׂה מִתְּחִלַּת עְנְיָנוֹ כֵּן. הָרַמְבַּ"ם:

יב **וְאֵין כו'**. לְפִי שֶׁלֹּא יִהְיֶה בְּצִדָּם קַעֲרוּרִית כְּמוֹ הַכַּדִּים וְהַקְּדֵרוֹת, אֲבָל צִדֵּיהֶן שָׁוֶה הַשָּׁטַח, כָּל מַה שֶּׁנִּשְׁבָּר מֵהֶן נִשְׁאָר דּוֹמֶה לְלוּחַ פָּשׁוּט. הָרַמְבַּ"ם:

משנה ג

יג וּמַשְׁמַע דְּאַף עַל פִּי שֶׁמְּקַבְּלִין אֵינוֹ אֶלָּא תּוֹסֶפֶת בֵּאוּר. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

יד מִלְּשׁוֹן דֹּפֶן שֶׁהוּא בְּצַד הַיֶּקֶב. וּבִלְשׁוֹן יִשְׁמָעֵאל קוֹרִין לְטָמוּן דָּפוּן. עָרוּךְ:

טו דְּלֹא מַבַּעְיָא דְּשֶׁל עֵץ דִּפְשִׁיטָא דְּטָהוֹרָה, שֶׁאֵינָהּ מְטַלְטְלָה מָלֵא (דְּעִקַּר הִלּוּכָהּ מֵחֲמַת הַמַּיִם, וּמְשׁוּם מְדָרָס נַמִּי לֹא, דְּאוֹמְרִים לוֹ עֲמֹד וְנַעֲשֶׂה מְלַאכְתֵּנוּ, דְּעִקָּרָהּ לִפְרַגְמַטְיָא. תּוֹסְפוֹת)אֲבָל שֶׁל חֶרֶס אַף עַל גַּב דְּאֵינָהּ מְטַלְטְלָה מָלֵא, טְמֵאָה, דְּלָא אִתְּקַשׁ לְשַׁק, קָא מַשְׁמַע לָן. גְּמָרָא:

טז **זֶה הַכְּלָל**. מְשַׁנֶּה זֶה הַכְּלָל, שֶׁבְּכָל מָקוֹם בָּא לִכְלֹל הַפְּרָטִים שֶׁנִּשְׁנוּ לְעֵיל מִנִּיהּ, וְהָכָא אֵינוֹ עִנְיָן לְמַה שֶׁכְּבָר נִשְׁנָה כוּ'. וּמָצָאנוּ זֶה הַכְּלָל דִּלְסִימָנָא בְּעָלְמָא בְּמִשְׁנָה ב' פֶּרֶק ד' דִּמְגִלָּה וּלְקַמָּן פֶּרֶק כ"ז מִשְׁנָה ג' כוּ':

יז אֵין הַכַּוָּנָה שֶׁצָּרִיךְ שֶׁיִּהְיוּ שְׁנֵי תְּנָאִים בְּטֻמְאַת אֲחוֹרַיִם, שֶׁיִּהְיֶה כְּלִי חֶרֶס וְיִהְיֶה לוֹ תּוֹךְ וְאִם יֶחְסַר אֶחָד מֵהַתְּנָאִים אֵין בָּהֶם טֻמְאַת אֲחוֹרַיִם, שֶׁאֵין הַדָּבָר כֵּן, שֶׁכָּל הַכֵּלִים יֵשׁ לָהֶם אֲחוֹרַיִם כוּ', אֶלָּא הָכָא בִּכְלִי חֶרֶס מַיְרֵי, מִשּׁוּם הָכִי קָאָמַר אֶלָּא בִּכְלִי חֶרֶס. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ד

יח וְיֵשׁ בּוֹ מְחִצָּה כְּנֶגֶד הַשַּׁלְהֶבֶת וְהוֹפְכָהּ לְצַד הָרוּחַ שֶׁלֹּא יִכְבֶּה. הָרַ"שׁ:

יט מִלְּשׁוֹן וַאֲרֹד בֵּית הַיּוֹצֵר וְהִנֵּה הוּא עוֹשֶׂה מְלָאכָה עַל הָאָבְנַיִם [יִרְמְיָה יח]. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

כ **טָהוֹר**. שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁאֻפְשָׁר שֶׁיִּטֶּה עַל צִדּוֹ כְּמוֹ שֶׁל רוֹכְלִין, הוֹאִיל וְשֶׁל בַּעֲלֵי בָּתִּים אֵינוֹ עָשׂוּי לְהַטּוֹת, טָהוֹר, דּוּמְיָא דְּסִילּוֹנוֹת דִּלְעֵיל. וְלֹא דָּמֵי לְחָבִית שֶׁאֵין לוֹ שׁוּלַיִם דְּרֵישׁ פִּרְקִין:

משנה ה

כא וּלְשׁוֹן הָרַ"שׁ, קְלָף שֶׁמְּכַסִּים כוּ', וְזֶה נִרְאֶה בְּעֵינַי, לְפִי שֶׁקְּלָף שֶׁל עוֹר הוּא וְרָאוּי לְקַבֵּל טֻמְאָה אֶלָּא מִפְּנֵי שֶׁהוּא כִּסּוּי אֵינוֹ מִטַּמֵּא. וְהֵבִיא תּוֹרַת כֹּהֲנִים דְּכִסּוּיֵי כְּלֵי עֵץ נַמֵּי טְהוֹרִים, מַה שֶּׁאֵין כֵּן נֵיר שֶׁהוּא עָשׂוּי מֵעֲשָׂבִים לֹא יְדַעְנָא מַאי טֻמְאָה שֶׁיְּכָא בֵּיהּ אֲפִלּוּ שֶׁאֵינוֹ שֶׁל כִּסּוּי. וּמֵיהוּ יֵשׁ לוֹמַר מִידֵּי דַּהֲוֵי אַמַּחְצֶלֶת דְּסוֹף פֶּרֶק כ':

כב **רַבִּי אֱלִיעֶזֶר כוּ**'. נִרְאֶה דְּלָא פָּלֵיג, אֶלָּא מַר כִּי אַתְרֵיהּ וּמַר כִּי אַתְרֵיהּ. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ו

כג הַסְּבָרָא הִיא בְּהֶפֶךְ. וּבַתּוֹסֶפְתָּא הָכִי גָּרַס, בְּיִדּוּעַ שֶׁעַד שֶׁלֹּא נִגְמְרָה מְלַאכְתּוֹ נִשְׁבְּרָה. וְכֵן הוּא בָּרַמְבַּ"ם:

כד וְאַחֲרֵי שֶׁאֵין הָרוּחַ שׁוֹלֶטֶת לְכַוֵּן לְמַלֹּאת הָרֵיקוֹת אִם יָצְאוּ הַמַּיִם, לְפִיכָךְ בְּהֶכְרֵחַ יִשָּׁאֲרוּ הַמַּיִם בְּמְקוֹמָם:

כה שֶׁכָּךְ שְׁעוּרוֹ לְטַהֵר בְּרֵישׁ פֶּרֶק דִּלְקַמָּן:

כו בְּנֶסְחַת מַהֲרַ"ם נָקוּד הַפֵּ"א בִּשְׁבָ"א וְהָרֵי"שׁ וְהַטֵּי"ת שְׁתֵּיהֶן בְּחוֹלָ"ם וּפֵרוּשׁ בְּפֻרוֹטְרוֹט. וּבְנֶסְחַת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בָּרַמְבַּ"ם פֵּרֵשׁ כִּסְמָדַר גַּרְעִין, מִלְּשׁוֹן וּפֶרֶט כַּרְמְךָ. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ז

כז דְּאִלּוּ אֵין מְחַבְּרִים, אֲפִלּוּ לִזְבֵּז עוֹדֵף לֹא הָיוּ הַכֵּלִים שֶׁבְּתוֹכָהּ טְמֵאִין, כִּדְאָמְרִינַן בְּחֵלֶק (דף כה)דְּאָכְלִין וּמַשְׁקִין מִטַּמְאִין מֵאֲוִיר כְּלִי חֶרֶס וְלֹא אָדָם וְכֵלִים, דְּלֹא חָזִינַן הַאי תַּנּוּר כְּמַאן דְּמָלֵי טֻמְאָה. הָרַ"שׁ:

כח **אִם כֵּן**. אֲתָאן לְכֵלֵי עֵלְמָא:

משנה ח

כט **בַּאֲוִיר**. לֹא יָדַעְתִּי לְמַאי דִּייֵק הָכָא לְמִתְנֵי בַּאֲוִיר. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

ל מֵהַטַּעַם שֶׁמְּפֹרָשׁ הָרַ"ב בְּמִשְׁנָה ב' פֶּרֶק ג':

לא שֶׁאֵין זֶה תּוֹךְ כְּלִי חֶרֶס, מִפְּנֵי הֱיוֹת מַקִּיפוֹ מֻפְגָּם מִכָּל צַד. הָרַמְבַּ"ם:

פרק ג

משנה ב

א **בְּגַרְוָרוֹת כּוּ'**. גְּרוֹגֶרֶת יְתֵרָה מִכַּזַּיִת. וְכֵן נַמִּי הָאֱגוֹז יְתֵרָה. וְהַשְׁתָּא כָּל אֶחָד מֵקֵל עַל דִּבְרֵי הַקּוֹדֵם. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

ב וְתֵימַהּ, דְּהָא מִיָּד תְּנַן סְתָמָא כְּרַבִּי מֵאִיר הַלָּפֶס כּוּ' בְּזֵיתִים. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

ג **בְּזֵיתִים**. מִדְּרַבָּנָן:

ד לְשׁוֹן הָרַמְבַּ"ם, הַזֶּרַע הַמְמֻצָּע בַּשְּׁעוּר, כְּמוֹ הַזַּרְעוֹנִים וְהָאֲפוּנִים וְדוֹמֵיהֶן:

ה דְּזֶהוּ גְּמַר מְלַאכְתָּן לְקַבֵּל טֻמְאָה:

ו **פִּיו**. הוּא הַתּוֹסֶפֶת הַיּוֹצֵא מִן הַנֵּר אֲשֶׁר יַחְזִיק הַפְּתִילָה. הָרַמְבַּ"ם:

משנה ג

ז לְמַאי שֶׁפָּסַק לְעֵיל דְּלֹא כְּרַבִּי מֵאִיר, לֹא הָוָה לֵיהּ לְפָרֵשׁ כָּאן אֶלָּא כְּרַבִּי יְהוּדָה דִּבְמוֹצִיא אֱגוֹז. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

ח לְמַאי שֶׁפָּסַק שָׁם כְּרַבִּי עֲקִיבָא הָוָה לֵיהּ לְמֵימַר מֵהַדַּקּוֹת עַד לוּדִיּוֹת:

ט **טְמֵאָה**. בְּדִין דַּהָוָה לֵיהּ לְמִתְנֵי טָמֵא לְשׁוֹן זָכָר, דְּאַחֶרֶס קָאֵי וְלֹא אַחֲבִית, אֶלָּא מִשּׁוּם דְּתָחֵלַת הַדָּבָר וְסוֹפוֹ לְשׁוֹן נְקֵבָה, דְּאַחֲבִית קָאֵי, תָּנָא בָּאֶמְצַע לְשׁוֹן נְקֵבָה. הָרַ"שׁ:

משנה ד

י וְהִיא מִלָּה עִבְרִית, וַתִּטְפֹּל עַל עָוֹנִי [אִיּוֹב יד]. רְצוֹנוֹ לוֹמַר הֶחְזַקְתָּ בּוֹ וְהֶחְלַקְתָּ עָלָיו כְּדֵי שֶׁיִּתְקַיֵּם וְיִשָּׁאֵר, עַל צַד הַדִּמְיוֹן. וְזֶה עַל דֶּרֶךְ מָשָׁל. הָרַמְבַּ"ם:

יא **בִּגְלָלִים**. בִּגְלָלֵי הַבָּקָר. הָרַמְבַּ"ם:

יב דְּחָבִית גְּמַר מְלַאכְתּוֹ בְּצֵרוּף כִּבְשָׁן, וּכְשֶׁנִּתְרוֹעֲעָה וּטְפָלָהּ אֵין מַחֲזִירִין אוֹתָהּ לַכִּבְשָׁן. הָרַ"שׁ:

משנה ו

יג **מְגוּפַּת.** כְּסוּי פִּי הֶחָבִית. וְאַף עַל פִּי שֶׁמְּדַבְּקִין אוֹתָהּ בְּטִיט לָא חָשִׁיב כִּכְלִי אֶחָד. הָרַ"שׁ:

יד **טָמֵא.** כְּלֵי חֶרֶס אֵין מְקַבְּלִין טֻמְאָה מִגַּבָּן. וְהָכָא בְּתַנּוּר טָמֵא שֶׁנִּנְעוּ אֳכָלִים וּמַשְׁקִים בַּטְּפֵלָה. הָרַ"שׁ:

משנה ז

טו רְצוֹנוֹ לוֹמַר טִיט דַּק כְּחֶרֶס:

טז וְלֹא כֵן בְּשֶׁל מַתֶּכוֹת, כְּמוֹ שֶׁאָפְרֵשׁ לְקַמָּן רֵישׁ פֶּרֶק י"ד:

יז לְפִי שֶׁכְּבָר יִהְיֶה כְּלִי הַנִּחָשֶׁת אַב הַטֻּמְאָה (כִּדְאִיתָא בְּפֶרֶק קַמָּא דְּאָהֳלוֹת)וְיִהְיֶה הַנּוֹגֵעַ בַּזָּפֶת טָמֵא וְאַף עַל פִּי שֶׁהוּא אָדָם. הָרַמְבַּ"ם. וְאִם כֵּן הוּא הַדִּין כֵּלִים כְּדִתְנַן הָתָם בְּאָהֳלוֹת:

יח וְיַיִן דְּנָקֵט כְּלוֹמַר שֶׁכְּשֶׁזְּפָתָן לַיַּיִן אֵינוֹ נוֹתְנוֹ לְתוֹכוֹ אֶלָּא בְּצוֹנֵן, דְּסְתָם יַיִן צוֹנֵן הוּא:

משנה ח

יט **הַנּוֹגֵעַ.** יְרָצֶה אֳכָלִין וּמַשְׁקִין. הָרַמְבַּ"ם:

כ **זֶפֶת כּוּ'.** זוֹ וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר זוֹ קְתָנֵי:

כא אִי נַמִּי, גְּזַר בְּשֶׁל חֶרֶס אַטּוּ שֶׁל עֵץ. הָרַ"שׁ:

פרק ד

משנה א

א **וְיֵשׁ גּוֹרְסִין הַדַּד.** דֶּרֶךְ הַיּוֹצְרִים לַעֲשׂוֹת דַּד לַכְּלִי כְּדֵי לִשְׁתּוֹת. הָרַ"שׁ:

ב וְדַוְקָא חֶרֶס שֶׁפֵּרֵשׁ מִן הֶחָבִית כּוּ'. אֲבָל חָבִית עַצְמָהּ אֲפִלּוּ נִקְּבָה בְּשׁוּלֶיהָ לְמַטָּה [מֵרְבִיעִית] בְּמוֹצִיא זַיִת, אִם סְתָמָהּ בְּזֶפֶת, טְמֵאָה. הָרַ"שׁ:

ג **מְטַמֵּא.** שֶׁכְּשֶׁנִּטַּל הָאֹזֶן וְנִשְׁבַּר הַחִדּוּד יוֹשֶׁבֶת עַל שׁוּלֶיהָ:

ד **שֶׁנִּפְחֲתָה.** בְּשׁוּלֶיהָ, וְהִיא מְקַבֶּלֶת כְּשֶׁמַּטָּהּ עַל דָּפְנוֹתֶיהָ. מַהֲרַ"ם:

ה וְאִם תֵּשֵׁב לֹא יְכוֹלָה לְקַבֵּל דָּבָר. הָרַמְבַּ"ם:

משנה ב

ו **שֶׁנִּתְרוֹעֲעָה.** דַּוְקָא בְּנִתְרוֹעֲעָה, אֲבָל נִקְּבָה, אִם מְקַבֶּלֶת זֵיתִים טְמֵאָה, הוֹאִיל וּמְיֻחֶדֶת לְאָכְלִין, כִּדְקָתָנֵי לְקַמָּן גַּבֵּי הָיוּ בָהּ חִדּוּדִין. הָרַ"שׁ:

משנה ג

ז כְּעֵין שְׁנַיִם בּוֹלְטִין מִן הַגִּסְטְרָא. וְהַגִּסְטְרָא מְקַבֶּלֶת כְּשִׁעוּרָהּ. וְהַשְּׁנַיִם הַבּוֹלְטִים הוּא הַחִדּוּד. הָרַ"שׁ:

ח **כֹּל כּוּ'.** כְּלוֹמַר כָּל שְׁנֵי חִדּוּדִים שֶׁמְּקַבְּלִים וְאֵין יוֹצֵא זַיִת מִבֵּינֵיהֶם:

ט הָרַמְבַּ"ם. וּבְנֶסְחַת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, עַל הַגְּמַלִּים:

משנה ד

י **שְׂפָיוֹת**. דַּע שֶׁשְּׂפָיוֹת וְזֵר וְלִזְבֵּז וְדֹפֶן, עִנְיַן כֻּלָּם בְּזֹאת הַמַּסֶּכֶת שָׁוֶה. אָמְנָם הֵן אֲגָנִים גְּבוֹהִים עַל שֶׁטַח הַכְּלִי, רְצוֹנוֹ לוֹמַר שֶׁטַח הַקִּיתוֹן. וְיִתְחַלְּפוּ שְׁמוֹתָן כְּפִי הִתְחַלְּפוּת תְּמוּנַת הַכְּלִי. שֶׁשְּׂפַת כְּלִי הַמְרֻבָּע קְרוּי לִזְבֵּז. וְהֶעָגֹל (מִשֶּׁטַח אַרְךְ)קְרוּי שָׂפָה. וְזוּלָתָן מֵהַתְּמוּנוֹת, דֹּפֶן. וְהַשָּׂפָה הַקְּטַנָּה בְּגֻבְהָּהּ, זֵר. הָרַמְבַּ"ם:

יא **מְשֻׁיְּצָרְפוּ כוּ**'. מְשֻׁיְּחָזְקִים עַל יְדֵי צֵרוּף הָאוּר. מְצֻרָף בְּלְשׁוֹן חֲכָמִים מְחֻזָּק וּמַקְשֶׁה כְּלֵי חֶרֶס וּכְלֵי מַתָּכוֹת, בֵּין מַיִם בֵּין אוּר. רַשְׁ"י:

פרק ה

משנה א

א וְיֵשׁ שֶׁעוֹשִׂין עַל בָּסִיס. וְכִדְפֵרֵשׁ הָרַ"ב בִּרְיֵשׁ פֶּרֶק ב' דְּבָבָא בַתְרָא. וְעַיֵּן לְקַמָּן רֵישׁ פֶּרֶק ז':

ב וְצָרִיךְ לוֹמַר שֶׁהַקָּטָן מְשֻׁנֶּה בַּעֲשִׂיָּתוֹ יוֹתֵר מִן הַגָּדוֹל, אוֹ בְּגֹבַהּ אוֹ בְּרֹחַב אוֹ בִּכְתָלִים דַּקִּים. דְּאִי לֹא תֵּימָא הָכִי, גָּדוֹל כְּשֶׁתְּחִלָּתוֹ אַרְבָּעָה כְּשֶׁהוּא פָּחוֹת מֵאַרְבָּעָה יְהֵא דִּין קָטָן עָלָיו, דְּתְחִלָּתוֹ כָּל שֶׁהוּא. הָרַ"שׁ:

ג וְצֵרוּף כִּבְשָׁן לֹא בָעֵי. הָרַ"שׁ. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ב

ד וְהוּא הַדִּין לְעִנְיַן שִׁעוּר גֹּבַהּ, וַחֲדָא מִתַּרְתֵּי נָקֵט. וְכֵן הוּא בְּהָרַמְבַּ"ם:

ה **זֶה לָזֶה**. וְאֶבֶן אַחַת מְחַבְּרָן. וְנִרְאֶה לִי דַּאֲתָאן לְתַנָּא קַמָּא. מַהֲר"ם. וְהַתּוֹסְפוֹת חָדְשִׁים כָּתַב דְּאָתֵי כְּרַבִּי יְהוּדָה, דְּאִי לְתַנָּא קַמָּא מַאי קָא מַשְׁמַע לָן, דְּהָא אֲפִלּוּ בְּתַנּוּר אֶחָד יוֹתֵר מִטֶּפַח טָהוֹר, אִם כֵּן מִכָּל שֶׁכֵּן בֵּין שְׁנֵי תַּנּוּרִים, אֶלָּא רַבִּי יְהוּדָה הָא קָא מַשְׁמַע לָן דַּהֲוֵי כְּבֵין תַּנּוּר לַכֹּתֶל:

משנה ג

ו אֲבָל בַּאֲוִיר עַצְמוֹ מִטַּמֵּא הוּא עַצְמוֹ, דִּכְלִי חֶרֶס הוּא. הָרַ"שׁ:

משנה ד

ז טַעֲמוֹ כִּדְכָתַב הָרַ"שׁ, דְּקָשֶׁה דְּאִם כֵּן הֲוֵי מַעֲשֶׂה לִסְתּוֹר. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ו

ח דְּשׁוּלָיו קְרוֹבִין לְשׁוּלֵי הַבּוֹר שֶׁאִם מַסִּיקוֹ כוּ' וְדָפְנוֹתָיו מִלְּמַעְלָה קְרוֹבִים לְדָפְנֵי הַבּוֹר שֶׁלֹּא הֻצְרַךְ לָתֵת בֵּינָתַיִם אֶלָּא אֶבֶן דַּקָּה, וְאֵין אֲוִיר נִכָּר בֵּין דֹּפֶן הַתַּנּוּר לְדֹפֶן הַבּוֹר שֶׁיְּעַכֵּב אֶת הֶסֵּק הַתַּנּוּר שֶׁלֹּא יוֹעִילוּ לוֹ דָּפְנֵי הַבּוֹר לְהַחְזִיק אֶת חֲמוֹ, אוֹ שֶׁהַתַּנּוּר בְּתוֹךְ חָלָל הַבּוֹר

בָּאֲוִיר וְהַהֶסֵּק עוֹלֶה סְבִיב דְּפְנוֹתָיו וְנִסָּק, כְּגוֹן פִּיו קָצָר מִלְּמַטָּה וְרָחָב מִלְּמַעְלָה, אוֹ הַבּוֹר רָחָב מִלְּמַטָּה וּפִיו קָצָר מִלְּמַעְלָה, טָמֵא. וְאִם לָאו אֶלָּא נִסָּק כְּשֶׁאָר תַּנּוּרִים מִתּוֹכוֹ, טָהוֹר. הָרַ"שׁ. וּמַה שֶּׁכָּתַב דֶּרֶךְ שׁוּלָיו, רוֹצֶה לוֹמַר דֶּרֶךְ מָקוֹם שׁוּלָיו עוֹלֶה לוֹ הָאוּר לְתוֹכוֹ. דְּהָא תַּנּוּרִים שֶׁלָּהֶם אֵין לָהֶם שׁוּלַיִם:

ט לֹא שָׁצָרִיךְ הֶסֵּק שֵׁנִי, אֶלָּא כְּלוֹמַר לְאַחַר הֶסֵּק רִאשׁוֹן:

משנה ז

י **לִשְׁלֹשָׁה.** דְּעַבְדֵיהּ גִּסְטְרָא, שֶׁחִלְּקוֹ לְאָרְכּוֹ בְּגָבְהוֹ, וּמְשׁוּם הָכִי לֹא סַגִּי לְהוּ לְרַבָּנָן כְּשֶׁמְּמַעֲטוֹ בְּפָחוֹת מֵאַרְבָּעָה כְּמוֹ לְרַבִּי מֵאִיר, אֶלָּא בְּעֵינַן דְּלֹא לֶהֱוֵי רַבָּא, דְּלֹא דָּמֵי לִשְׁיָרָיו אַרְבָּעָה דְּרֵישׁ פִּרְקִין, דְּהָתָם דְּצַלְקִיהּ מַצָּלִיק לְרָחְבּוֹ (פֵּרוּשׁ שֶׁצּוֹלְחוֹ וּמְבַקְּעוֹ). גְּמָרָא:

יא דִּבְתַנּוּר שֶׁהַסֵּק קָיְמִינַן, דְּהָא תְּנַן שְׁנִטְמָא, וְכִי הֶסֵּק יֵשׁ בּוֹ גֻּמּוֹת וְאִי אֶפְשָׁר לְצַמְצֵם. הָרַ"שׁ:

יב **וְגוֹרֵר.** נִרְאֶה לִי שֶׁהַגִּרְסָא וְגוֹרֵד בְּדָלֶ"ת. וְכֵן לְקַמָּן לִגְרֹר צָרִיךְ לוֹמַר לִגְרֹד. כְּמוֹ וַיִּקַּח לוֹ חֶרֶשׂ לְהִתְגָּרֵד בּוֹ [אִיּוֹב ב]. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

יג וְנִיחָא הַשְׁתָּא הָא דְּפָלֵיג רַבִּי מֵאִיר דְּאֵין צָרִיךְ לִגְרֹר כוּ' וְלֹא לַחֲלֹק:

יד אֶלָּא כוּ'. דְּלֹא חֲיֵישׁ לְחָלִים, פֵּרוּשׁ, שֶׁהוּא חָזָק וְעוֹמֵד. גְּמָרָא:

משנה ח

טו **הִרְחִיק כוּ'.** פֵּרוּשׁ, זֶה הַתַּנּוּר שֶׁנַּעֲשָׂה מֵחֲלִיּוֹת וּמֵרְחוֹ בְּטִיט. וְקָאָמַר הַשְׁתָּא שֶׁאִם עָשָׂה זֶה הַמֵּרוּחַ טְפֵלָה מְרֻחֶקֶת כוּ'. וְכֵן פֵּרֵשׁ הָרַמְבַּ"ם:

טז **חל כוּ'.** קָתָנֵי חֹל דּוּמְיָא דְּצָרוֹר שֶׁהוּא יָבֵשׁ. תּוֹסְפוֹת:

משנה ט

יז וְלִמּוּדִין, כְּמוֹ עַמּוּדִין, עַל שֵׁם שֶׁהֵם מַעֲמִידִין הַדָּבָר. הָרַאֲבַ"ד:

משנה י

יח פָּחוֹת מֵאַרְבָּעָה טְפָחִים. הָרַ"שׁ:

יט וְלֹא הִרְחִיק אֶת הַטְּפֵלָה. הָרַ"שׁ:

כ וְהִסְכִּימוּ עַל הַדִּין שֶׁנִּזְכָּר בְּכָאן. לָזֶה יִקָּרֵא זֹאת הַתְּמוּנָה תַּנּוּרוֹ שֶׁל בֶּן דִּינַאי, מְיֻחָס אֶל דִּין. הָרַמְבַּ"ם:

משנה יא

כא כַּאֲשֶׁר נָגְעָה בּוֹ כַּזַּיִת מִן הַמֵּת, לְפִי מַה שֶׁהִתְבָּאֵר בַּתּוֹסֶפְתָּא. הָרַמְבַּ"ם:

כב אֲבָל עָשָׂה טְפֵלָה לְשָׁלֵם, טָהוֹר מִדִּין כְּלִי חֶרֶס. הָרַ"שׁ:

כג אִם כֵּן מְשֻׁנֶּה כִּירָה מֵהַתַּנּוּר, שֶׁהַתַּנּוּר אֵין לוֹ שׁוּלַיִם כִּדְפֵרֵשׁ הָרַ"ב לְעֵיל מִשְׁנָה ז'. וְהָרַ"שׁ כָּתַב דְּגָרְסִינַן וַעֲשָׂאָהּ בְּטִיט וְעָשָׂה לָהּ פִּטְפּוּטִין, וְהָכִי פֵּרוּשׁוֹ, עָשָׂה לָהּ בְּטִיט לְתַקָּנָהּ, וְעָשָׂה לוֹ פִּטְפּוּטִין לְאוֹתוֹ הַטִּיט. וּלְשׁוֹן טְפֵלָה שַׁיָּךְ בְּתַנּוּר, וּלְשׁוֹן עֲשָׂאָהּ בְּטִיט שַׁיָּךְ בְּכִירָה. וְתַרְוַיְהוּ לְתִקּוּן הַתַּנּוּר וְהַכִּירָה. וְהַשְׁתָּא כְּשֶׁנִּקְבָה וַעֲשָׂאָהּ בְּטִיט וְעָשָׂה לָהּ פִּטְפּוּטִין, טְמֵאָה נַמִּי מִשּׁוּם כְּלִי חֶרֶס, וְהַפִּטְפּוּטִין מִטַּמְּאִין מֵאֲוִיר. אֲבָל טִיט וּפִטְפּוּטִין בְּלֹא נִקַּב, טְהוֹרָה. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

כד אוּלָם מֵרוּחַ הַתַּנּוּר שֶׁל מַתָּכוֹת וְשֶׁל אֶבֶן וְהִיא הַטְּפֵלָה, הִנֵּה יֵשׁ תּוֹעֶלֶת לָהּ בּוֹ לְפִי שֶׁהֵן יֹאפוּ מִבִּפְנִים הַלֶּחֶם וְזֶה הַמֵּרוּחַ יַשְׁאִיר חֻמּוֹ וְיִמְנַע מִמֶּנּוּ הָאֲוִיר אֲשֶׁר יְקֻרַר גֶּשֶׁם הַתַּנּוּר. הָרַמְבַּ"ם. וּלְגִרְסַת הָרַ"שׁ דִּבְסָמוּךְ, מוֹעִיל נַמִּי לַכִּירָה. וְכָתַב הָרַ"שׁ, דְּמֵרְחָהּ דְּהָכָא לָאו אַנִּקְבָה קָאֵי, וּפְלוּגְתָּתָן קָאֵי גַּם אַתַּנּוּר, וְנָטַר לָהּ עַד לְבַסּוֹף, וְשֶׁכֵּן הוּא בַּתּוֹסֶפְתָּא:

פרק ו

משנה א

א כְּלוֹמַר וְהֵן שֶׁל טִיט:

ב **שׁוֹפֶת כּוּ**'. וְעוֹשִׂין אֵשׁ תַּחְתֶּיהָ. וּשְׁפִיתָה הַמֻּרְגָּל בְּכָל הַמִּשְׁנָה הִיא מִלָּה עִבְרִית, שְׂפַת הַסִּיר שְׂפֹת (יְחֶזְקֵאל כד). הָרַמְבַּ"ם:

ג **טְמֵאָה**. דְּנַעֲשׂוּ כִּכִּירָה לְטַמְאוֹת בַּאֲוִיר כְּנֶגֶד גֹּבַהּ הַפִּטְפּוּטִים. הָרַ"שׁ:

ד **אַף עַל פִּי כֵּן**'. נִרְאֶה לְפָרֵשׁ דְּהֵינוּ שֶׁהִדְבִּיק בְּטִיט בְּרֹאשׁ כָּל אֶחָד וְאֶחָד שֶׁתְּהֵא הַקְּדֵרָה יוֹשֶׁבֶת וְלֹא חִבְּרָן יַחַד. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

ה **טְהוֹרָה**. לְפִי שֶׁנַּעֲשׂוּ לַקְּדֵרָה תַּחַת כִּירָה, נָקֵט טְהוֹרָה לְשׁוֹן נְקֵבָה. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

ו **כִּירָה**. דְּמִתּוֹךְ שֶׁהָאֲבָנִים רְחָבוֹת סַגִּי בִּתְרֵי לִהְיוֹת כְּכִירָה. הָרַ"שׁ:

ז וְהוּא הַדִּין בְּמַסְמְרִים אִם חִבְּרָן בְּטִיט טְמֵאִים, אֶלָּא הָכָא רְבוּתָא קָא מַשְׁמַע לָן, דַּאֲפִלּוּ בְּשִׁתַּיִם סַגִּי:

ח וּגְרִיעָה הַךְ שְׁלִישִׁית מִכֹּתֶל. אִי נַמִּי, סָמַךְ לַכֹּתֶל בָּעֵי שֶׁחִבֵּר שְׁתֵּיהֶן בְּרֹאשָׁן לַכֹּתֶל. הָרַ"שׁ:

משנה ב

ט וְרַבִּי יְהוּדָה הִיא וְאֵינָהּ הֲלָכָה. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

י **שֶׁכְּנֶגֶד הַסָּלַע**. רְצוֹנוֹ לוֹמַר אֶבֶן כְּנֶגֶד הַסֶּלַע, וּבָהָר הַהוּא הַנִּזִּירִים מְבַשְּׁלִים עֲלֵיהֶם הַשַּׁלְמִים וְשׁוֹרְפִים שָׁם שַׂעֲרֵיהֶם בְּלִשְׁכַּת הַנִּזִּירִים אֲשֶׁר הָיְתָה בָּעֲזָרַת נָשִׁים, כְּפִי שֶׁנִּתְבָּאֵר בְּמִדּוֹת פֶּרֶק ב' מִשְׁנָה ה'. הָרַמְבַּ"ם:

יא **בְּזָמַן כוּ'**. בִּתְנַאי שֶׁיִּהְיוּ הָאֲבָנִים כֻּלָּן מְרוּחוֹת בְּטִיט כְּמוֹ שֶׁקָּדַם בְּרֹאשׁ הַפֶּרֶק כוּ'. הָרַמְבַּ"ם:

יב חוּץ מִן הַחִיצוֹנוֹת. הָרַ"שׁ:

משנה ג

יג **שֶׁעָשָׂאן**. שֶׁחִבְּרָן בְּטִיט וַעֲשָׂאָן שְׁתֵּי כִירוֹת, בֵּין שֶׁחִבְּרָן זוֹ לְזוֹ, בֵּין שֶׁחִבְּרָן לַקַּרְקַע וְלֹא חִבְּרָן זוֹ לְזוֹ. הָרַמְבַּ"ם:

יד וְהָרַ"שׁ כָּתַב מְקוֹם שְׁפִיתָה. עַד כָּאן. וְלֹא דָמֵי לְכִירַת הַטַּבָּחִים דִּלְעֵיל דִּמְדַמָּה לְהוּ הָרַ"ב לְקַלְמָרִין דְּפֶרֶק ב' מִשְׁנָה ז', וְהָתָם אֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי דְּאָמַר חוֹלְקִין דִּפֶּן הָאֶמְצָעִית. וְיֵשׁ לוֹמַר דְּהָכָא שְׁאנֵי שֶׁמִּתְחִלָּה לוֹקְחִין אֶבֶן שֶׁנּוֹכַל לְשַׁמֵּשׁ לִשְׁנֵיהֶם אַף כְּשֶׁיֵּחָלֵק לִשְׁנַיִם, מַה שֶּׁאֵין כֵּן קַלְמָרִין אֵין רְגִילִין לַעֲשׂוֹת דִּפֶּן עָב הָרְאוּי לֵחָלֵק, וּמִשּׁוּם הָכִי הָכָא נַמִּי בְּקַטָּנָה כֻּלָּהּ טְמֵאָה כְּמוֹ הָתָם. וּגְדוֹלָה מִתַּשְׁמִישׁ שְׁנֵיהֶם בֵּאֵר בַּסֵּיפָא. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

טו **עָלֶיהָ**. הוּא כִּנּוּי הַכִּירָה הַהוֹוָה מִן שְׁתֵּי הָאֲבָנִים הַנִּשְׁאָרִים. הָרַמְבַּ"ם. וְהָרַ"שׁ וְהָרַ"ב כָּתְבוּ דְּגַרְסִינַן עֲלֵיהֶן:

טז **מֵרְחָהּ כוּ'**. עַיֵּן מַה שֶּׁכָּתַבְתִּי לְעֵיל אוֹת י"ג:

יז **מְשֻׁיַּסִּיקָנָּה**. לְכָל אַחַת מֵהֶן כְּדֵי כוּ':

יח **הַבִּיצָה**. בְּהּ' הַדַּעַת, שֶׁהִיא הַיְדוּעָה בְּפֶרֶק ה' מִשְׁנָה ב', קְלָה שֶׁבְּבֵיצִים:

משנה ד

יט **שְׁתֵּי אֲבָנִים כוּ'**. וְאִלּוּ הָאֲבָנִים כֻּלָּן מְמֻרָחִין בְּטִיט, כְּמוֹ שֶׁקָּדַם בְּרֹאשׁ הַפֶּרֶק בְּאָמְרוֹ אַחַת בְּטִיט וְאַחַת שֶׁלֹּא בְטִיט טְהוֹרָה. הָרַמְבַּ"ם:

פרק ז

משנה א

א וְיֵשׁ לָהֶן בֵּית קִבּוּל וּלְפִיכָךְ קְרוּיִין כָּךְ כְּמוֹ קְלָתוֹת דְּמִשְׁנָה ג' פֶּרֶק ט"ז. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

ב לָאו דַּוְקָא, דִּבְשִׁלְשָׁה נַמִּי טְהוֹרָה. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

ג **תְּשׁוּבַת כוּ'**. וְלֹא נִמְצָא בַּמְפָרְשִׁים שֶׁיְּפָרְשׁוּ מַאי אַהַדְּרוּ לֵיהּ רַבָּנָן כוּ'. וְלָכֵן נִרְאֶה לִי דְּהָכָא וַדַּאי כְּשֶׁמְּטַהֲרִים הַיְנוּ לְגַמְרֵי וְלָאו דַּוְקָא בְּהֶסֵּק רִאשׁוֹן בִּלְבַד כוּ'. וּמִשּׁוּם הָכִי נַמִּי אֵינָהּ תְּשׁוּבָה, דְּעַל כָּרְחָךְ הָכָא שְׁאנֵי שֶׁהֲרֵי בְּכָל הַהֶסֵּקִים אָנוּ מְטַהֲרִים. אֶלָּא הַיְנוּ טַעֲמָא, דְּכֵיוָן שֶׁעָשׂוּי עַל קֶלֶת, כְּשֶׁנִּפְחֲתָה הָוֵי כְּנָתוּץ שֶׁטָּהַר מִטֻּמְאָתוֹ, וְאַף עַל פִּי שֶׁהוּא עַצְמוֹ

אֵינוֹ נָתוּץ, אֲפִלּוּ הָכִי קָרִינַן נָתוּץ בְּכִירָה זוֹ הָעֲשׂוּיָה עַל קֶלֶת כְּשֶׁהַקֶּלֶת נִפְחֶתָה. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ב

ד וְדָכוֹן וְדוּכָן אֶחָד. לְפִי שֶׁתְּמוּנָתוֹ תְּמוּנַת הַדּוּכָן וְהוּא הָאִצְטַבָּא. הָרַמְבַּ"ם:

ה שֶׁיָּכוֹל לִהְיוֹת שֶׁאוֹתָהּ בְּלִיטָה הִיא סָבִיב לַכִּירָה וְיֵשׁ לוֹ בֵּית קִבּוּל קְדֵרוֹת הַרְבֵּה. הָרַ"שׁ. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

ו וְכֵן כַּאֲשֶׁר נִקַּב עַד שֶׁיָּצָא מִמֶּנּוּ מַה שֶּׁעָשׂוּי לְקַבְּלוֹ, לֹא יִטַּמְּא, כְּמוֹ שֶׁהִתְבָּאֵר בְּפֶרֶק ג'. הָרַמְבַּ"ם:

משנה ג

ז שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁכְּשֶׁנֶּחְלְקָה נִמְצָא שֶׁאֵין לְכָל שִׁפּוּדָה אֶלָּא שְׁלֹשָׁה כְּתָלִים, אֲפִלּוּ הָכִי יְכוֹלָה הַקְּדֵרָה לָשֶׁבֶת עָלֶיהָ, שֶׁעִקַּר כִּירָה אֵינָהּ עֲשׂוּיָה לָתֵת לְתוֹכָהּ, שֶׁהֲרֵי תְּחִלָּתָהּ שָׁלֹשׁ אֲצְבָּעוֹת:

ח מִבֵּית הָאֹמֶן. הָרַ"שׁ:

ט **מִטַּמְּאָה כוּ'**. רְצוֹנוֹ לוֹמַר כִּי כַּאֲשֶׁר נִטְמֵאת הַכִּירָה בְּמַגָּע אוֹ בַּאֲוִיר נִטְמָא עִמָּהּ חֵצַר הַכִּירָה, וְכֵן כַּאֲשֶׁר נִטְמָא הֶחָצֵר כּוּ' נִטְמֵאת הַכִּירָה. הָרַמְבַּ"ם:

י כְּהַהִיא דְּמַשְׁנָה ג' פֶּרֶק ה':

יא כְּהַהִיא דְּמַשְׁנָה ד' פֶּרֶק ג':

יב **כֵּיצַד כוּ'**. אַפְחוּתָהּ מִכָּאן. פֵּרוּשׁ הָרַאֲבַ"ד:

יג **הַשַּׁפּוּד**. אוֹ בְּדוֹמֶה לוֹ. הָרַמְבַּ"ם:

משנה ד

יד **מִטַּמָּא כוּ'**. הֲרֵי זוֹ חִבּוּר לָהּ בֵּין לְטֻמְאַת מַגָּע בֵּין לְטֻמְאַת אֲוִיר. הָרַמְבַּ"ם:

טו וְשֶׁמָּא חֲלָקָה חַזְיָא טְפֵי מֵהֵיכָא דִּכְתָלֶיהָ פְּחוּתִים מִשָּׁלֹשׁ אֲצְבָּעוֹת. וְעוֹד יֵשׁ לוֹמַר אוֹ שֶׁהָיְתָה חֲלֵקָה, כְּלוֹמַר שֶׁנִּבְנֵית בְּחִבּוּר וְאַחַר כָּךְ נֶחְלְקָה לְגַמְרֵי. הָרַ"שׁ:

טז **טְהוֹרָה**. אֵין חִבּוּר לָהּ, וְאִם נִטְמֵאת הַכִּירָה בֵּין מֵאֲוִירָהּ בֵּין בְּמַגָּע, הֶחָצֵר טְהוֹרָה. וְכֵן אִם נִטְמֵאת הֶחָצֵר הַכִּירָה טְהוֹרָה. הָרַמְבַּ"ם:

יז הָרַ"שׁ. וְכֵן פֵּרֵשׁ בְּסוֹף פֶּרֶק ה'. וְהָרַמְבַּ"ם פֵּרֵשׁ דִּפְטְפּוּטִים הֵם קְצָוֹת הַבּוֹלְטִים אֲשֶׁר תַּעֲמֹד עֲלֵיהֶם הַקְּדֵרָה וַהֲרֵי הֵם לְמַעְלָה עַל הַכִּירָה יוֹצְאִים וּבוֹלְטִים. וְאָתֵי שַׁפִּיר לְדִידֵיהּ מַתְנִיתִין דִּלְקַמָּן דְּסוֹף פִּרְקִין:

משנה ה

יח אִי נַמִּי כָּל הַפְּטִפּוּט הָיָה מְטַהֵר, דְּכֵיוָן דְּגָבֹהַּ יָתֵר מִדֵּינוֹ, לָא חָשִׁיב כְּכִירָה כְּלָל. הָרַ"שׁ. וְנִרְאֶה לִי שֶׁכֵּן צָרִיךְ לִהְיוֹת נַמִּי בְּהָרַ"ב. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

יט וְיִהְיֶה פֵּרוּשׁ שְׂפָה, הִיא שְׂפָה תַּחְתּוֹנָה שֶׁל הַכִּירָה. אֲבָל לְפֵרוּשׁ הָרַמְבַּ"ם נִיחָא טְפֵי, דְּסְתָם שְׂפָה הוּא פִּיו הָעֶלְיוֹן, וּבְהָכִי מַיְירֵי נַמִּי הָכָא:

פרק ח

משנה א

א לֹא מִבַּעְיָא כְּלִי חֶרֶס דְּמִינוֹ הוּא, דִּפְשִׁיטָא דְּמַצִּיל, דְּלָאו תּוֹךְ הוּא שֶׁהֲרֵי זֶה הוּא תּוֹךְ אַחֵר, אֶלָּא אֲפִלּוּ כְּלִי שֶׁטֶף דְּלָאו מִינוֹ הוּא אֵימָא דְּתוֹךְ דִּכְלִי חֶרֶס הוּא וְלִטַּמֵּא אֲפִלּוּ הָכִי מַצִּיל, מִיְּתוֹרָה דְּוַי"ו דְּתוֹכוֹ, לוֹמַר תּוֹכוֹ וְלֹא תּוֹךְ תּוֹכוֹ. תּוֹסְפוֹת:

ב **וּמְשַׁלְשֶׁלֶת כו'**. אַף עַל פִּי שֶׁפִּיהָ לְמַעְלָה מֵאֲוִיר הַתַּנּוּר:

ג מַשְׁמַע דְּלֹא פָּלֵיג רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אֶלָּא בְּכַוֶּרֶת, אֲבָל בִּמְחִצָּה מוֹדֶה, וְהַיְנוּ כְּפֵרוּשׁ הָאַחֵר שֶׁכָּתַב. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ב

ד כְּלוֹמַר שְׁקוּעָה בְּתוֹךְ הַתַּנּוּר. דְּאִלּוּ שָׁוָה לִשְׂפַת הַתַּנּוּר נַמִּי טְהוֹרָה, כְּדְאַשְׁכְּחָן בִּכְלִי חֶרֶס שֶׁיֵּשׁ לוֹ שָׁלֹשׁ שְׂפָיוֹת בְּסוֹף פֶּרֶק ד'. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

ה **לְחַמְרוֹ כו'**. וְאָמְרוּ בְּרֵישׁ פֶּרֶק ג', מְטִילִין אוֹתוֹ לְחֻמְרָא בְּזֵיתִים. לְפִי שֶׁאֹפֶן הַחֻמְרָא בְּכָאן שֶׁנֶּאֱמַר אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא יִהְיֶה בּוֹ נֶקֶב כִּי אִם בְּכוֹנֵס מַשְׁקֶה יִטְמָא הַדָּבָר אֲשֶׁר בּוֹ בְּהִסְתַּמְּאוֹת הַתַּנּוּר וְכֵן יִטְמָא הַתַּנּוּר כו', וְאֹפֶן הַחֻמְרָא שָׁם נֶאֱמַר שֶׁהוּא יִטְמָא עַד שֶׁיְּנַקֵּב נֶקֶב גָּדוֹל יֵצְאוּ מִמֶּנּוּ זֵיתִים וְאָז לֹא יְקַבֵּל טֻמְאָה. הָרַמְבַּ"ם:

ו בְּנָסְחַת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, הַכְּלִי הַנָּקוּב כו':

משנה ג

ז **לְתוֹכוֹ**. כְּדִפְרִישִׁית לְעֵיל, דִּכְשֶׁהַפִּיּוֹת שָׁוִים חֲשִׁיב נַמִּי תּוֹךְ תּוֹכוֹ:

ח **מַשְׁקִים כו'**. הוּא הַדִּין אֳכָלִים. וּמִשּׁוּם סֵיפָא שֶׁבְּשׁוּלֵי חָבִית, שֶׁאֵין רְגִילוּת הָאֳכָלִים שֶׁיִּשָּׁאֲרוּ בְּשׁוּלָיו, נָקֵט נַמִּי בָּרִישָׁא מַשְׁקִין. אִי נַמִּי מִשּׁוּם מַתְנִיתִין דִּלְקַמָּן דְּדַוְקָא מַשְׁקִים:

ט לְשׁוֹן הָרַמְבַּ"ם, אֲשֶׁר בּוֹ לִטְפֹּחַ הַיָּד. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ד

י **שֶׁאֵין כו'**. וְזֶה לְאָמְרוֹ יִתְבָּרַךְ וְכָל כְּלִי חֶרֶשׂ אֲשֶׁר יִפֹּל מֵהֶם אֶל תּוֹכוֹ כֹּל אֲשֶׁר בְּתוֹכוֹ יִטְמָא, מִכָּל הָאֹכֶל כו' וְכָל מַשְׁקֶה כו', הִנֵּה לֹא יִחֵד בְּטֻמְאָה זוּלַת לָאֳכָלִים וּמַשְׁקִים. וְאָמַר

בְּתוֹרַת כֹּהֲנִים, יָכוֹל אַף כֵּלִים מִטַּמְּאִים בְּאֲוִיר כְּלִי חֶרֶס, תַּלְמוּד לוֹמַר אֹכֶל יִטְמָא, אֳכָלִים מִטַּמְּאִים מֵאֲוִיר כְּלִי חֶרֶס וְאֵין כֵּלִים מִטַּמְּאִים מֵאֲוִיר כְּלִי חֶרֶס. מֵאֵיזוֹ מִין שֶׁיִּהְיוּ מִמִּין הַכֵּלִים. הָרַמְבַּ"ם:

משנה ה

יא מַפְקִינַן לֵיהּ בַּגְּמָרָא מִבְּרַיְתָא דִּלְעֵיל דְּאֵין כֵּלִים מִטַּמְּאִים מֵאֲוִיר כְּלִי חֶרֶס, וְאִי אִיתָא דְּכִמַּאן דְּמָלֵי טָמְאָה הוּא, אִם כֵּן אִם כְּלִי שֶׁטָּף הוּא הַפְּנִימִי שֶׁמִּטַּמֵּא מִגַּבּוֹ, יְהֵא טָמֵא, דְּהָא נוֹגֵעַ בַּטֻּמְאָה:

משנה ו

יב דְּמִרַבֶּה אֲנִי כְּלִי חֶרֶס וּמוֹצִיא אֲנִי כְּלִי שֶׁטָּף, דּוּמְיָא דְּטָמְאַת מֵת, כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר בְּפֶרֶק י':

יג **מֻקָּף כו'**. עַל הַפָּנִים אֲשֶׁר יִתְבָּאֵר בָּעֲשִׂירִי מִזֹּאת הַמַּסֶּכֶת. הָרַמְבַּ"ם:

יד פּוֹתֵחַ טָפַח. לְעִנְיַן טֻמְאַת מֵת. וְכֵן פֵּרֵשׁ הָרַמְבַּ"ם. אֲבָל לְעִנְיַן טֻמְאַת שֶׁרֶץ אֵין עֵרוּב הָאֲוִיר מוֹעִיל לְטַמֵּא, כְּדִתְנַן לְעֵיל מִשְׁנָה ג'. וְהַיְנוּ כְּשֶׁנִּפְרָץ מַעֲצָמוֹ, אֲבָל אִם שִׁיֵּר בּוֹ אֲפִלּוּ כָּל שֶׁהוּא לֹא הָוֵי צָמִיד פָּתִיל. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ז

טו וְיִקָּרֵא עַיִן כְּמוֹ שֶׁהָעַיִן יִפְתַּח וְיִסָּגֵר תָּמִיד. הָרַמְבַּ"ם:

טז וְקַאֵי אַתַּנּוּר. אֲבָל הָרַמְבַּ"ם פֵּרֵשׁ, שֶׁאִם הָיָה הַשֶּׁרֶץ בַּאֲוִיר הָעַיִן. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ח

יז נִרְאֶה לִי דְּהַתַּנּוּר עָשׂוּי כָּזֶה וְשָׂפָה חִיצוֹנָה עוֹדֶפֶת עַל הַפְּנִימִית. מַהֲרַ"ם:

יח לְסָתֹם כו', וּמֵקֵל טְפֵי מִדְּרַבָּנָן. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ט

יט וְצָרִיךְ לוֹמַר דְּהָכָא לֹא נַעֲשָׂה לֶאֱפוֹת בּוֹ הַפַּת כְּהַהִיא דְּבָן דִּינַאי. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

כ **כִּבְשָׁן כו'**. הֵם גַּם כֵּן חֲפִירוֹת בַּקַּרְקַע:

כא וְזֶה לְשׁוֹן הַתּוֹסֶפְתָּא, שֶׁלֹּא נַעֲשִׂית אֶלָּא לְשַׁמֵּשׁ עִם הַקַּרְקַע. עַד כָּאן. שֶׁלְּכָךְ פִּתְחוֹ בְּצִדּוֹ לְהַכְנִיס שָׁם הַקְּדֵרוֹת וּלְהַעֲמִידָם עַל רִצְפַּת הַקַּרְקַע. מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּתַנּוּר וְכִירָה שֶׁמַּעֲמִיד הַקְּדֵרָה עַל גַּבָּן. וְלֹא טִמְאָה הַתּוֹרָה בִּמְחֻבָּר לַקַּרְקַע שֶׁאֵינוֹ מְשַׁמֵּשׁ אֶלָּא עִם הַקַּרְקַע:

כב **לְזֵבִז כו'**. דְּאִז חֲשׁוּבָה כְּלִי, דִּלְפְּעָמִים מְטַלְטְלִים אוֹתָהּ וְאֵינָהּ עֲשׂוּיָה לְשַׁמֵּשׁ אֶת הַקַּרְקַע. מַהֲרַ"ם:

משנה י

כג אָמְנָם תְּנָא רֵישָׁא מְשׁוּם סֵיפָא, לְפִי שֶׁאָמַר בַּסֵּיפָא אֳכָלִים וּמַשְׁקִים יִרְצֶה בּוֹ אוֹ אֳכָלִים אוֹ מַשְׁקִים, לְפִי שְׁכָּלֵי טָמֵא יְטַמֵּא הָאֳכָלִים וְיִטַּמֵּא הַמַּשְׁקִין. הָרַמְבַּ"ם:

כד וְזֶה הוּא לְשׁוֹן רַשִׁ"י דִּמְפָרֵשׁ דִּדְבֵלָה נַמִי דִּתְרוּמָה הוּא. אֲבָל הָרַמְבַּ"ם דִּמַסִּיק שֶׁהוּא שֶׁל חֻלִּין כוּ' לֹא הָוֶה לֵיהּ לְהַעְתִּיק לְשׁוֹן רַשִׁ"י דִּפוֹסֶלֶת אֶת הַתְּרוּמָה. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

כה **לְצָמְאוֹ**. מִתּוֹךְ שֶׁהַפּוּנְדְיוֹן בְּפִיו מָצוּי הָרֹק וְאֵין צָמֵא לִשְׁתּוֹת, וְרֹק הַבָּא מֵהַפּוּנְדְיוֹן חָשׁוּב מַשְׁקֶה. הָרַ"שׁ:

משנה יא

כו וְתֵימַהּ, דְּהָא מְפָרֵשׁ הָיְתָה גּוֹרַפְתּוֹ הַתַּנּוּר הַטָּמֵא. אֲבָל עֵרוּב פֵּרוּשִׁים הֵם, דְּהָא דְּכָתַב כָּאן דְּקָאֵי אַתַּנּוּר הוּא פֵּרוּשׁ הָרַ"שׁ. וּמַה שֶּׁכָּתַב הָיְתָה כוּ' הַתַּנּוּר הַטָּמֵא, הוּא פֵּרוּשׁ הָרַמְבַּ"ם, וְגָרַס נִטְמְאָה, וּמְפָרֵשׁ אַתְּרוּמָה שֶׁבְּפִיהָ. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

פרק ט

משנה א

א בְּמֵת אֲשֶׁר הוּא מֵאָבוֹת הַטֻּמְאוֹת כְּדִתְנַן בְּפֶרֶק קַמָּא דְּאָהָלוֹת. וְהוּא יְטַמֵּא כְּלֵי חֶרֶס. הָרַמְבַּ"ם:

ב כְּלוֹמַר שֶׁהַצָּמִיד פָּתִיל שֶׁעָלָיו אֵינוֹ כָּרָאוּי וְנִטְמָא הַתַּנּוּר. הָרַמְבַּ"ם:

ג כְּלוֹמַר שֶׁהָיָה הַצָּמִיד פָּתִיל כָּרָאוּי:

ד כְּלוֹמַר דְּאִי לָאו הָכִי הָא קַיְמָא לָן דְּאֵין צָמִיד פָּתִיל מַציל עַל כְּלֵי מַתָּכוֹת:

ה **מִצַּדֶּיהָ**. כְּלוֹמַר שֶׁלֹּא עַל פִּיהָ שֶׁל הֶחָבִית:

ו כְּלוֹמַר לְמָגוּפָה. הָרַאֲב"ד:

ז **פִּיהָ**. הָכָא נַמִי טַעֲמָא מִשּׁוּם דִּבְטִילֵי לְגַבֵּי מְגוּפָה כוּ', וּמְגוּפָה אֵינָהּ כְּחָבִית וְאֵינָהּ כְּלִי טָמֵא, אֲבָל הִיא נֶחְשֶׁבֶת לְגַבֵּי הֶחָבִית כְּמוֹ הַטְּפֵלָה לְגַבֵּי הַתַּנּוּר:

ח **כְּקִלְפַּת הַשּׁוּם**. הָכִי נַמִי הָוֶה מָצֵי לְמִתְנֵי הָכִי בְּרֵישָׁא גַּבֵּי נִחֱשְׁתּוֹ שֶׁל תַּנּוּר, אֶלָּא דְּהָתָם לֹא שְׁכִיחַ שֶׁיִּהְיֶה עָלָיו כְּקִלְפַּת הַשּׁוּם. מַה שֶּׁאֵין כֵּן הָכָא בְּמְגוּפָה שְׁכִיחָא מִלְּתָא שֶׁהַמַּחַט אוֹ הַטַּבַּעַת נִגְבָּלוּ בְּתוֹךְ הַטִּיט וְתַחְתֶּיהָם כְּקִלְפַּת הַשּׁוּם. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ב

ט וּמַיְרֵי שֶׁהַמְּנִיקָה הִיא כֻּלָּהּ תַּחַת צָמִיד פָּתִיל. עַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

י כְּלוֹמַר בֵּין בְּשֶׁל חָבֵר בֵּין בְּשֶׁל עַם הָאָרֶץ. וּבְמִשְׁנָה ג' פֶּרֶק ה' דְּאָהָלוֹת מַשְׁמַע דִּבְשֶׁל עַם הָאָרֶץ לְחוּד נָזְרוּ וְלֹא בְשֶׁל חָבֵר. וּלְאוֹתוֹ פֵּרוּשׁ, הָא דִּתְנַן לְעֵיל אִם בְּטָמֵא טְמֵאִין, הַיְנוּ שֶׁהוּא שֶׁל עַם הָאָרֶץ שֶׁהוּא טָמֵא. וְאִם בְּטָהוֹר, שֶׁאֵינוֹ שֶׁל עַם הָאָרֶץ. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ג

יא **לְמַטָּה כוּ**'. דְּאִי בְּנִחֱשְׁתּוֹ כְּדִתְנַן רֵישׁ פִּרְקִין, צָרִיךְ לְשַׁעֵר בְּבָצַק כְּדִתְנַן הָתָם:

יב **מַחַט כו'**. הַטָּמֵא בְּמֵת. הָרַמְבַּ"ם. וּבְחִבּוּרוֹ כָּתַב שֶׁכָּל הַכֵּלִים הַנִּמְצָאִים טְמֵאִים:

משנה ה

יג אִיכָּא לְמֵידַק, אַמַּאי דַּיֵּק לְפָרוּשֵׁי בְּמַשְׁקִין חֲמוּרִין שֶׁהֵן אַב הַטֻּמְאָה, וַהֲרֵי כָּל הַמַּשְׁקִים מְטַמְּאִים כֵּלִים בְּגֶזֵרַת שְׁמֹנָה עָשָׂר דָּבָר כו'. וְהוּא פְּלֶגְתָּא בַּגְּמָרָא מַסֶּכֶת נִדָּה דַּף ס"ב. וּפְסַק הָרַמְבַּ"ם דְּמַתְנִיתִין אֶחָד קַלִּין וְאֶחָד חֲמוּרִין, אֶלָּא דְּבַחֲמוּרִין דַּוְקָא כְּשֶׁאֵינוֹ מַקְפִּיד עֲלֵיהֶן שֶׁיֵּצְאוּ הוּא דְּבָעִינַן הֶסֵּק הַתַּנּוּר, אֲבָל הִקְפִּיד עֲלֵיו וְיָכוֹל לְצֵאת הֲרֵי זֶה מְטַמֵּא הַתַּנּוּר אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא הֶסֵּק כו'. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

יד **חֲדָשָׁה**. הַבָּאָה מִמַּשְׁקִים טְמֵאִים, שֶׁהֶסֵּק בָּהּ הַתַּנּוּר, נִטְמָא, שֶׁסּוֹף מַשְׁקֶה לָצֵאת. הָרַמְבַּ"ם:

טו **שָׁלֹשׁ שָׁנִים**. רְבוּתָא דְּשָׁלֹשׁ שָׁנִים לַאֲפוּקֵי מֵהַאי תַּנָּא דְּמְטַהֵר לְאַחַר שָׁלֹשׁ שָׁנִים אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִגְבָּהּ, דְּלָא חֲשִׁיב שׁוּב מַשְׁקֶה כְּלָל, וְקָא מַשְׁמַע לָן תַּנָּא דִּידָן דְּכָל שֶׁלֹּא נִגְבָּהּ אֲפִלּוּ לְאַחַר שָׁלֹשׁ שָׁנִים חָשׁוּב מַשְׁקֶה. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

טז **נִטְמָא**. הַתַּנּוּר כְּשֶׁיֵּסֵק. הָרַמְבַּ"ם:

משנה ו

יז **שֶׁמִּתְחִלָּתָן כו'**. שֶׁאִם נַעֲשׂוּ מִתְּחִלָּה בְּטֻמְאָה וְיָצְאוּ מֵהֶן מַשְׁקִין, טְמֵאִין. וְטַעֲמָא, שֶׁכֵּיוָן שֶׁהָיוּ טְמֵאִין לֹא פָּרְחָה טֻמְאָתָן, אֲבָל כְּשֶׁמִּתְחִלָּה נַעֲשׂוּ בְּטָהֳרָה וְלֹא הָיָה עֲלֵיהֶן שֵׁם טֻמְאָה, אֵין הִלּוּף הַטְּמֵאִים שֶׁעֲלֵיהֶם מְטַמֵּא לַמַּשְׁקֶה שֶׁיּוֹצֵא אַחַר כָּךְ, שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁכְּבָר הֻכְשְׁרוּ בְּמַשְׁקִין שֶׁיָּצְאוּ מֵהֶן כְּשֶׁנַּעֲשׂוּ בְּטָהֳרָה, מִכָּל מָקוֹם הוֹאִיל וּבְטָהֳרָה נַעֲשׂוּ לֹא נִקְרָא עֲלֵיהֶן שֵׁם טֻמְאָה מֵעוֹלָם. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב, וְעַיֵּן עוֹד:

יח אֲבָל לְפִי לְשׁוֹן הַמִּשְׁנָה מַשְׁמַע שֶׁהָיְתָה כְּבָר לְבֵנָה קוֹדֶם שֶׁנִּבְלְעָה. וּמַהַר"ם כָּתַב, דֶּרֶךְ הַשָּׁרִים שֶׁקּוֹבְעִים טַבַּעַת בְּאַבְנֵי גָזִית כְּדֵי שֶׁיִּקְשְׁרוּ שָׁם סוּסֵיהֶם, וְכֵן עוֹשִׂין גַּם כֵּן תּוֹךְ בִּנְיַן שֶׁל לְבֵנִים:

יט כָּךְ כָּתַב הָרַ"שׁ. וּלְשִׁיטָתוֹ דְּסָבִירָא לֵיהּ דִּכְלִי מַתָּכוֹת נָצוֹל בְּצָמִיד פָּתִיל כְּשֶׁהוּא שֶׁל חֶבֶר, כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְתִּי בְּמִשְׁנָה ב', הֶצְרֵךְ לְפָרֵשׁ כֵּן. אֲבָל לְשִׁיטַת הָרַמְבַּ"ם וּכְמוֹ שֶׁפֵּרֵשׁ הָרַ"ב שָׁם, דְּאַף בְּשֶׁל חֶבֶר אָמְרוּ אֵין כְּלִי שֶׁטָּף נָצוֹל בְּצָמִיד פָּתִיל, אֵין צֹרֶךְ לְסָבְרָא זוֹ לוֹמַר דְּדַוְקָא בִּכְלִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ תּוֹךְ מַצִּיל. וְהָרַמְבַּ"ם כָּתַב בְּפֶרֶק כ' מֵהִלְכוֹת טֻמְאַת מֵת בְּטַעַם מִשְׁנָתֵנוּ שֶׁאֵין הַבְּלוּעִים בְּכֵלִים מַצִּילִים אֶלָּא בְּצָמִיד פָּתִיל. עַד כָּאן. וּכְלוֹמַר דִּבְצָמִיד פָּתִיל יֵשׁ לוֹ הַצָּלָה עַל יְדֵי אַגַּב הֵיכָא דְּבָטֵיל כְּמוֹ בְּטִפָּלָה וּמְגוּפָּה דְּרֵישׁ פִּרְקִין. וְכֵן מוּכָח מֵהֶמְשֵׁךְ דְּבָרָיו שָׁם:

כ **טָהוֹר כוּ'**. וְלֹא הָוָה מָצֵי לְמִתְנֵי טָמֵא נִטְמְאוּ כְּסִדְרָא דְּרֵישָׁא מִשּׁוּם דְּאֵין כֵּלִים מִטַּמְּאִים מֵאֲוִיר כְּלִי חֶרֶס. מַהַרַ"ם:

כא וְאִם תֹּאמַר וְהָא לָאו פְּשׁוּטֵי כְּלֵי עֵץ הוּא, דְּהָא כְּלִי הַמְקַבֵּל טֻמְאָה חָשְׁבִינַן לֵיהּ כוּ'. אִיכָּא לְאוֹקְמֵי בִּכְהַאי גַּוְנָא שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְהוֹצִיא הַדָּרָבָן אֶלָּא אִם כֵּן יִשָּׁבֵר בֵּית קִבּוּלוֹ, וּלְכָךְ לָא חָשִׁיב תּוּ בֵּית קִבּוּל. תּוֹסָפוֹת:

משנה ז

כב כְּלוֹמַר מַה שֶּׁהוּא בֵּין הַתַּנּוּר לַסְּרֵידָה. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

כג **עָגֹל**. הַנָּקֵב. וְקָשֶׁה מַאי אַשְׁמְעִינַן מִשְׁנָתֵנוּ אֵין רוֹאִין אוֹתוֹ אָרֹךְ, דְּמֵהֵיכִי תֵּיתֵי לְרָאוֹתוֹ כְּאִלּוּ הוּא אָרֹךְ, וְהָרֵי פִּי הַמַּרְדֵּעַ שֶׁבּוֹ מְשַׁעֲרִין עָגֹל הוּא כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הָרַ"ב שֶׁיֵּשׁ בָּהֶקֵפוֹ כוּ'. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב. וְלִי נִרְאֶה דְּהָכִי קָאָמַר, שֶׁהַנָּקֵב הוֹלֵךְ בָּעֳבִי הַסְּרֵידָה מִלְּמַעְלָה לְמַטָּה בְּעַקְמִימוּת כְּמוֹ מַה שֶּׁאָנוּ קוֹרִין שווינד"ל שטע"ג, וּמִכֹּחַ זֶה אֵינוֹ נִכְנָס הַמַּרְדֵּעַ, אַף עַל פִּי שֶׁהַנָּקֵב הוּא רָחָב בְּעַצְמוֹ אֵין רוֹאִין כוּ', פֵּרוּשׁ כְּאִלּוּ הָיָה בְּשָׁוֶה מִלְּמַעְלָה לְמַטָּה. תּוֹסָפוֹת חֲדָשִׁים:

משנה ח

כד **בַּחֲצָבִים גְּדוֹלִים**. לִכְאוֹרָה תְּמוּנָתָן מְשֻׁנָּה, שֶׁיֵּשׁ לָהֶן צְדָדִים בּוֹלְטִים. וְאִי נַמִּי יֵשׁ לְפָרֵשׁ דְּהָכִי קָאָמַר, בְּמָגוּפַת חֲצָבִים גְּדוֹלִים. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

כה לְשִׁיטָתוֹ דְּמִשְׁנָה ב' פֶּרֶק ג', דְּשֶׁל שֶׁמֶן דִּק מִשֶּׁל יַיִן. וְהוּא הַדִּין לִדְבַשׁ וְחֶלֶב. לְפִי שֶׁהַיַּיִן בְּמִקְצַת הָאֲרָצוֹת עָב יוֹתֵר. וְהַדְּבַשׁ רְצוֹנוֹ לוֹמַר מַשְׁקֶה שֶׁקּוֹרִין מע"ד. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

כו **כָּל שֶׁהוּא**. בְּכוֹנֵס מַשְׁקֶה. הָרַמְבַּ"ם:

כז וְיֵשׁ לִתֵּן טַעַם דִּכְתִיב [בְּמִדְבָּר יט] וְכָל כְּלִי פָּתוּחַ אֲשֶׁר אֵין צָמִיד פָּתִיל עָלָיו, וְדָרְשִׁינַן שֶׁטְּמָאתוֹ מַשְׁכֶּמֶת לְפִתְחוֹ, וְכִי נִקַּב כְּדֵי טָהֳרָתוֹ חָשִׁיב כְּפָתַח וּבָעֵי צָמִיד פָּתִיל. פָּחוּת מִכָּאן לֹא. הָרַ"שׁ:

כח **לְכָךְ כוּ'**. וְשָׁנִינוּ שָׁלֹשׁ מִשְׁנָיוֹת בְּעִנְיָן אֶחָד, חֲדָא דִּלְעֵיל בְּפֶרֶק ג', וְאִידָךְ בְּפֶרֶק ח', וְהַךְ דְּהָכָא. וְכֻלְּהוּ צְרִיכֵי, דְּקַמַּיְתָא מִתְנֵי לְעִנְיַן שֶׁעוּר לִטַּהֵר, וְאִידָךְ לְהַצִּיל בְּאֹהֶל הַשֶּׁרֶץ, וְהַךְ דְּהָכָא לְהַצִּיל בְּאֹהֶל הַמֵּת. הָרַ"שׁ:

פרק י

משנה א

א הָרַמְבַּ"ם וְדָחָה לְמִי שֶׁפֵּרֵשׁ שֶׁהֵן כְּלֵי שַׁיִשׁ וּמַרְמֹר. עַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

ב בְּכֹלִי שֶׁהִרְגִּילָה הַתּוֹרָה אֶת הַטֻּמְאָה לְהַשְׁכִּים וּלְמַהֵר לָבֹא דֶּרֶךְ פִּתְחוֹ. רַשִׁ"י:

ג וּמִיהוּ לֹא מְרַבִּינַן אֶלָּא אֵלּוּ שֶׁהֵן טְהוֹרִים. עַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

ד **אֲדָמָה**. עָשׂוּי מִטִּיט, אֶלָּא שֶׁאֵינוֹ מְצָרְפוֹ בְּכִבְשָׁן מַעֲשֵׂה יְדֵי יוֹצֵר דְּלֶהֱוֵי קְרוּי כְּלִי חֶרֶס. רַשְׁ"י:

ה **וְעוֹרוֹ**. שֶׁעוֹר הַדָּג לֹא יִטַּמְא, מֵאֲמְרוֹ אוֹ בֶּגֶד אוֹ עוֹר, וּבָאָה הַקַּבָּלָה לוֹמַר מַה בֶּגֶד מִן הַגָּדֵל בָּאָרֶץ אַף עוֹר מֵהַגָּדֵל בָּאָרֶץ. הָרַמְבַּ"ם:

ו וְאֶפְשָׁר שֶׁתַּצִּיל פְּשׁוּטֵי כְּלֵי עֵץ לְפִי מַה שֶּׁאָפְרֵשׁ, וְזֶה כְּשֶׁנִּקַּח לוּחַ פָּשׁוּט מֵעֵץ וּנְשִׂימֵהוּ עַל פִּי כְּלִי מֵאֵלּוּ הַכֵּלִים, עוֹד יַקִּיפוּ בּוֹ צָמִיד פְּתִיל, הִנֵּה יַצִּיל כָּל מַה [שֶּׁבְּתוֹךְ הֶחָבִית], וּכְדִתְנַן לְקַמָּן בְּמִשְׁנָה ו' נֶסֶר שֶׁהוּא נָתוּן עַל פִּי הַתַּנּוּר כוּ'. הָרַמְבַּ"ם:

ז **פִּיהֶם**. כְּשֶׁיֵּשׁ בְּגַבְהָן טֶפַח:

ח אֵינוֹ מוּסָב עַל הַכְּלִי. דְּהַיְנוּ שֶׁאֵינוֹ מוּסָב עַל הַכְּלִי אֶלָּא עַל הַצָּמִיד פְּתִיל עַצְמוֹ, שֶׁדַּרְכּוֹ לִהְיוֹת עַל הַכְּלִי וְעַכְשָׁיו מְהֻפָּךְ שֶׁהַכְּלִי עָלָיו, וְנִמְצָא כְּאִלּוּ הַצָּמִיד מֻטָּל עַל גַּבּוֹ, כְּלוֹמַר וְלֹא עַל פָּנָיו שֶׁהוּא כְּפִי דַּרְכּוֹ. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ב

ט **הַמִּתְמָרֵחַ**. כָּל מַה שֶּׁיִּמָּרַח בַּיָּד וְיִתְפַּשֵּׁט עַל מָקוֹם הַדָּבֵק בּוֹ מֵהַכֵּלִים. כְּגוֹן מִינֵי הַחֵמָר וּמִינֵי הַשָּׁרָף וְהַלְּעִיסוֹת כַּאֲשֶׁר יוּלְּשׁוּ בַּמַּיִם. הָרַמְבַּ"ם:

י וְזֶה כֻּלּוֹ מִשְׁנָה רִאשׁוֹנָה אֲשֶׁר אָמַר אָסוּר לִגְרֹם טֻמְאָה לְחֻלִּין שֶׁבְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וְהַשֹּׁרֶשׁ הָאֲמִתִּי הוּא מִשְׁנָה אַחֲרוֹנָה מֻתָּר לִגְרֹם כוּ', כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ בְּסוֹף פֶּרֶק ד' מִמַּסֶּכֶת עֲבוֹדָה זָרָה. וְלָזֶה יִהְיֶה הַדִּין, מַקִּיפִין בְּדָבְלָה שְׁמֵנָה, דְּלֹא הֶכְשֵׁר, וְהַדּוֹמֶה לָהֶן מִן הָאֳכָלִים. הָרַמְבַּ"ם:

משנה ג

יא דְּהָא דְּתָנַן בַּמֶּה מַקִּיפִין בְּסִיד וּבְגִפְסִיס כוּ' וּבְכָל דָּבָר שֶׁהוּא מִתְמָרֵחַ, לֹא אֶתָא אֶלָּא לְמֵימְרָא דְּקָשֶׁה עַל גַּבֵּי קָשֶׁה לֹא, דִּכְוָותֵיהּ דְּבַעַץ וְעוֹפֶרֶת. עַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ד

יב שֶׁשּׁוֹחֲקִים בּוֹ הַנְּעָרִים. הָרַ"שׁ:

משנה ה

יג וְהָרַאֲב"ד הִקְשָׁה, שֶׁלֹּא מָצִינוּ בְּחֶרֶס לְשׁוֹן קְלוּף אֶלָּא לְשׁוֹן שְׁבִירָה, וּבְזֶפֶת הוּא שֶׁמָּצִינוּ לְשׁוֹן קְלוּף כוּ'. וּלְפִיכָךְ פֵּרֵשׁ, שֶׁאֵין כָּאן שְׁבִירַת חֶרֶס, אֶלָּא שֶׁנִּתְקַלְּפָה הַזֶּפֶת מִן הַחֶרֶס וְעוֹמֶדֶת לְעַצְמָהּ, רַבִּי יְהוּדָה סָבַר כֵּיוָן שֶׁנַּעֲשֵׂית הַזֶּפֶת דֹּפֶן הֶחָבִית וְעַכְשָׁיו כְּשֶׁזְּפָתָהּ עוֹמֶדֶת לְעַצְמָהּ, אֵין מֵרוּחַ הֶחָבִית חָשִׁיב בְּלֹא מֵרוּחַ הַזֶּפֶת, וַחֲכָמִים אוֹמְרִים מוֹעִיל. עַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ו

יד **שֶׁנִּקְבָה**. חֲבִית הַמְּקֻפֶּת צָמִיד פְּתִיל שֶׁנִּקְבָה מִצִּדָּהּ. הָרַמְבַּ"ם:

טו כְּעֵין שֶׁאָנוּ עוֹשִׂין בְּשׁוּלֵי חֲבִית שֶׁל עֵץ נְעָרֶת שֶׁל פִּשְׁתָּן. הָר"שׁ. וְהָרַמְבַּ"ם מְפָרֵשׁ שֶׁחִבֵּר שְׁנֵי הַנְּסָרִים בְּמַסְמְרִים שֶׁל עֵץ וְכֵיוֹצֵא בָהֶן, אוֹ שֶׁלִּפֵּף עֲלֵיהֶן שִׂגְמִים, וְהוּא שֵׁעָם, שֶׁהוּא מִין גֶּמִי:

משנה ז

טז **הַיָּשָׁן**. בְּנֻסְחַת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל גָּרְסִינַן עַל פִּי הֶחָדָשׁ, הַיְנוּ אִם הָיְתָה הַסְּרִידָה עַל הֶחָדָשׁ וְנִסְמֶכֶת אֶל הַיָּשָׁן, אִם כְּשֶׁיִּנָּטֵל הַיָּשָׁן הַסְּרִידָה נוֹפֶלֶת כוּ':

משנה ח

יז אֲבָל הָנֵי דְּאַיְרִינַן בְּהוּ בְּמַתְנִיתִין בְּשֶׁל חֶרֶס, דְּדִינֵי כְּלֵי חֶרֶס מִתְפָּרְשִׁין בְּאֹהֶל הַפְּרָקִים. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

יח וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר אִלְפָּס עַצְמָהּ. שֶׁאֵין כְּלִי מִטַּמֵּא מֵאֲוִיר כְּלִי חֶרֶס:

יט כְּלוֹמַר בְּכְלִי הֶעָשׂוּי לְמַשְׁקִין בִּלְבַד, נְקִיבַת כּוֹנֵס מַשְׁקֶה מְטַהֲרָתוֹ. וְאִלְפָּסִין דַּעֲשׂוּיִין לְכָךְ וּלְכָךְ מְטִילִין אוֹתוֹ לְחַמְרָא. וְהָכָא לְעִנְיַן הַצָּלָה הָוֵי חַמְרָא, דִּנְקִיבַת כּוֹנֵס מַשְׁקֶה מוֹצִיאוֹ מִידֵי כְּלִי שֶׁלֹּא יַצִּיל, וּכְדִתְנַן בְּפֶרֶק ח' מִשְׁנָה ב'. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

כ וְהַגָּאוֹן אָמַתִּי בְּסֵפֶר אֵלְיָהוּ רַבָּא הֵאִיר אוֹר הַמִּשְׁנָה דְּלֹא זָזָה מִמְּקוֹמָהּ, דִּבְרֵישָׁא כְּשֶׁהַשֶּׁרֶץ בָּעֶלְיוֹנָה כוּ' טְהוֹרוֹת, וְהָכָא הוּא דְּטָמֵאוֹת:

פרק יא

משנה א

א וְלֹא סַגִּי לְהוּ דְּלִגְזוֹר שֶׁשְּׁבִירָה צְרִיכָה הַעֲרֵב שֶׁמֶשׁ. דִּבְטָמְאַת הַנֶּפֶשׁ בָּעֵי הַזָּאָה שְׁלִישִׁי וּשְׁבִיעִי, וּלְהָכִי גָּזְרוּ בְּסָתָם וְאָמְרוּ חָזְרוּ לְטָמְאָתָן הַיְשָׁנָה. וּבַגְּמָרָא קָאָמַר, מִשּׁוּם גָּדֵר מֵי חַטָּאת נָגְעוּ בָהּ. עַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ב

ב **וְהַצִּיר**. הוּא צִיר הַשַּׁעַר אֲשֶׁר יְסוֹבֵב בְּעֻצָּם הַפּוֹתָהּ. וְהוּא יִהְיֶה מִבַּרְזֶל בְּשַׁעֲרֵי הַמְּדִינוֹת וְהַשְּׁעָרִים הַגְּדוֹלִים מְאֹד. כְּמוֹ הַדֶּלֶת תִּסֹּב עַל צִירָהּ (מִשְׁלֵי כו):

ג וּבְפֵרוּשׁ הָרַמְבַּ"ם בְּנֻסְחַת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל כָּתוּב, הוֹאִיל וְעִקַּר עֲשִׂיָּתוֹ לִהְיוֹת דָּבֵק בָּאָרֶץ הִנֵּה הוּא לֹא יְקַבֵּל טֻמְאָה וַאֲפִלּוּ קֹדֶם חִבּוּרוֹ:

משנה ג

ד וְהוּא מִלְּשׁוֹן בַּרְזֶל עָשׂוֹת (יְחֶזְקֵאל כז). הָרַמְבַּ"ם:

ה **הַצְּפוּיִין**. הֵן הַחִפּוּיִין שֶׁיְּחַפּוּ הַכֵּלִים בְּלוּחוֹת זָהָב וְדוֹמֵיהֶן. הָרַמְבַּ"ם:

ו וּבֶעָרוּךְ פֵּרֵשׁ כְּמוֹ אָזְנַיִם יֵשׁ לַכְּלִי, אֶלָּא שֶׁהָאֹזֶן יוֹצֵא מִגּוּף הַכְּלִי, וְאֹזֶן הוּא דָּבָר שֶׁאֵינוֹ מִן הַכְּלִי אֶלָּא מְסֻבָּב עָלָיו וְיוֹצֵא. עַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

ז לְשַׁפְשֵׁף, בְּדָבָר הַמַּחְלִיקָן. לְשׁוֹן מִשְׁבְּצוֹת, מְרַמְּצִין, עֲשׂוּיִין כְּמַזְלְגִים קְטַנִּים, כְּמוֹ וּמַפְקֵי לֵיהּ בְּרַמְצָא דְּפַרְזְלָא בְּמַסֶּכֶת נִדָּה, כְּלוֹמַר שֶׁמְּחַסְּרִים לִתְקֹעַ בָּהֶן מַסְמְרוֹת וּמִשְׁבְּצוֹת לְנוֹי. רַשְׁ"י:

ח כְּמוֹ שֶׁיְּגָרְדוּ כְּלֵי מַתָּכוֹת אַחַר הַשִּׁיפָּה. לְכַרְכֵּב, שֶׁיְּחַסֵּר הַלִּימָא"ר כְּמוֹ שֶׁיַּעֲשֶׂה בַּבַּרְזֶל אַחַר הַגְּרִידָה. הָרַמְבַּ"ם. וְרַשְׁ"י פֵּרֵשׁ לְכַרְכֵּב, שֶׁחוֹקֵק בָּהֶן חֲקִיקוֹת גְּדוֹלוֹת וְכַרְכֹּב:

ט נִרְאֶה לִי דְּטַעֲמֵיהּ, דִּסְבִירָא לֵיהּ כְּאַבַּיֵי דְּאָמַר בְּמַסֶּכֶת שַׁבָּת דְּטַעֲמָא דְּגָזְרוּ שֶׁיַּחְזְרוּ לְטַמְאָתָן הַיְשָׁנָה דְּחִשּׁוּ שֶׁמָּא לֹא יִקָּבְנוּ בִּכְדֵי טָהֳרָתוֹ. וְהַשְׁתָּא שֶׁקָּצַץ הַכְּלִי לַחֲתִיכוֹת לֵיכָּא לְמֵיחַשׁ לְהָכִי. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב. וְעַיֵּן עוֹד:

משנה ד

י וְלָזֶה נִקְרָא חֲלָמָא. כְּמוֹ אִם יֶשׁ טַעַם בְּרִיר חַלְמוּת (אִיּוֹב ו). הָרַמְבַּ"ם:

יא וְצִפּוּי הַיְנוּ שֶׁהוּא כְּמוֹ שֶׁמַּזְהִיבִין כְּלֵי כֶסֶף לְנוֹי:

יב מִצַּד אֶחָד וְנִנְעָל וְנִסְגָּר. וּמִצַּד אַחֵר יֵשׁ בַּפּוּרְנָא נָקָב שֶׁמַּכְנִיסִים בּוֹ אֶת הַמַּפְתֵּחַ וּמַדְחִיק אֶת הַפִּין לְחוֹרוֹ וְנִפְתַּח וְיוֹצֵא הַפִּין מִן הַפּוּרְנָא:

משנה ו

יג וַאֲפִלּוּ יֹאמַר אָדָם הַפִּיקָה, לֹא יֵדַע לְאֵיזֶה דָּבָר כִּוֵּן, שֶׁזֶּה הַשֵּׁם נוֹפֵל עַל כָּל פִּלְכָּה עֲגֻלָּה אוֹ קְרוֹבַת הָעִגּוּל, עַד שֶׁיֹּאמַר פִּיקָה שֶׁל כּוּשׁ כּוּ'. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

יד **וְהָאִימָּה**. מְפֹרָשׁ בְּפֵרוּשׁ הָרַ"ב פֶּרֶק כ"א. וּמַהֲרַ"ם כָּתַב בְּכָאן, הָאִימָּה, צִנּוֹרָא, כְּלֵי תַּשְׁמִישׁ לְמֶשִׁי:

משנה ז

טו עַיֵּן מַה שֶּׁכָּתַבְתִּי בְּמַסֶּכֶת קִנִּים דִּקְרָנוֹת נִקְרָאוּ חֲצוֹצְרוֹת, וּלְשׁוֹן הָרַ"שׁ, כְּלֵי שִׁיר עֲשׂוּיִין מִקֶּרֶן, כִּדְכְתִיב קָל קַרְנָא מַשְׁרוֹקִיתָא (דְּנִיֵּאל ג). תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

טז כְּלוֹמַר מָקוֹם הַצַּר. שֶׁהַרְבֵּה פְּעָמִים נִמְצָא בִּלְשׁוֹנָם שֶׁמְּשַׁמְּשִׁים בִּלְשׁוֹן קָצָר, וְהַמָּכְוָן בּוֹ צַר. וּלְפִי שֶׁאֵינוֹ רָחָב קְרָאוּהוּ קָצָר. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

יז **הַקַּב**. וְהָרַ"ב הֶעְתִּיק הַקּוֹ כּוּ'. אֲבָל הָרַ"שׁ הֶעְתִּיק כִּגְרְסַת הַסֵּפֶר. וּפֵרֵשׁ בְּשֵׁם הֶעָרוּךְ שֶׁהוּא נַרְתֵּק שֶׁלֹּה. וּכְלִי הוּא. כְּמוֹ קַב הַקְּטֹרֶת בְּפֶרֶק בַּמֶּה אִשָּׁה מִשְׁנָה ח', שֶׁהוּא כְּלִי וְנַרְתֵּק לָרֶגֶל:

יח **מְטַהֲרִין**. נִרְאֶה לִי דְּמִדְּתָנַן וּבִשְׁעַת חִבּוּרָן הַכֹּל טָמֵא, דְּהָא דְּמְטַהֲרִים הַחֲכָמִים הַיְנוּ טַעֲמָא דְּאֵין לַקּוֹ שֵׁם בִּפְנֵי עַצְמוֹ. וּפְלוּגְתַּיְהוּ כִּפְלוּגְתַּת רַבִּי עֲקִיבָא וַחֲכָמִים דִּלְעֵיל. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ח

יט **הַכִּידּוֹן**. כְּלוֹמַר כְּגוֹן הַכִּידּוֹן כו':

כ כְּמוֹ נְטֵה בַּכִּידּוֹן אֲשֶׁר בְּיָדְךָ (יְהוֹשֻׁעַ ח):

כא וְנָשִׁים לָאו דַּוְקָא, שֶׁהֲרֵי מוֹנֶה אַף שֶׁל אֲנָשִׁים. אֶלָּא נָקֵט דִּשְׁכִיחֵי טְפֵי:

כב **עִיר כו'**. הוּבָא מֵהֶן קְצָתָן עַל צַד הַמָּשָׁל. כְּמוֹ שֶׁעָשָׂה בִכְלֵי הַמִּלְחָמָה. הָרַמְבַּ"ם:

כג וּמֵיהוּ הָכָא בְּנִזְמֵי הָאֹזֶן, דְּהָא נִזְמֵי הָאַף תְּנֵי לְהוּ בַּסֵּיפָא:

כד **וְטַבַּעַת כו'**. כְּלוֹמַר וְטַבַּעַת שֶׁאָמַרְנוּ, בֵּין שֶׁיֵּשׁ עָלֶיהָ כו'. רַשִׁ"י:

כה **חוֹתָם**. בַּגְּמָרָא פֶּרֶק ו' דְּשַׁבָּת שָׁם רָמִינָן מִמַּתְנִיתִין דְּהָתָם דְּלֹא תֵּצֵא בְּטַבַּעַת שֶׁיֵּשׁ עָלֶיהָ חוֹתָם וְאִם יָצְאתָה חַיֶּבֶת חַטָּאת, שְׁמַע מִנַּהּ דְּלָאו תַּכְשִׁיט הוּא לַהּ, וְאִלּוּ הָכָא קָתָנֵי לַהּ בַּהֲדֵי תַּכְשִׁיטֵי נָשִׁים. וּמְשָׁנֵי רָבָא, דְּהָא דְּקָתָנֵי הָכָא וְטַבַּעַת בֵּין שֶׁיֵּשׁ כו', לָאו אָרִישָׁא דְּאֵירֵי בְּתַכְשִׁיטֵי נָשִׁים קָיְמֵי תַּרְוַיְהוּ, אֶלָּא לְצָדָדִין קָתָנֵי, יֵשׁ עָלֶיהָ חוֹתָם תַּכְשִׁיטִין דְּאִישׁ, אֵין עָלֶיהָ חוֹתָם תַּכְשִׁיטִין דְּאִשָּׁה:

כו **שֶׁחֲלִילוֹת**. לְשׁוֹן וַחֲלִי כָּתֶם (מִשְׁלֵי כה). מַהֲרַ"ם:

כז **קְטַנָּה**. נִרְאֶה לִי דְּמֵירֵי בְּקַטְלָא שֶׁל פְּרָקִים שֶׁאֵין מַכְנִיסִין אוֹתָן בַּחוּט, וּמְשַׁעֵר תַּנָּא קַמָּא כְּמִלֹּא צַוָּאר קְטַנָּה. וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר קָאָמַר אֲפִלּוּ טַבַּעַת אַחַת דֶּרֶךְ לְתִלּוֹת בַּצַּוָּאר. מַהֲרַ"ם. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ט

כח דְּאִי לֹא תֵּימָא הָכִי אַף עַל גַּב דִּכְלֵי מַתָּכוֹת פְּשׁוּטֵיהֶן טְמֵאִין כְּדִתְנַן בְּרֵישׁ פִּרְקִין, זוֹ לָאו כְּלִי הִיא:

פרק יב

משנה א

א דְּמִסְבָּרָא לֹא מְרַבִּינַן מִכָּל שֶׁכָּתַב בַּפֶּרֶק דִּלְעֵיל מִשְׁנָה ח' אֶלָּא טַבַּעַת אָדָם, מִשּׁוּם דְּתַפְסָתָּ מֵעָט תָּפַסְתָּ כו'. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ב

ב גִּרְסַת הָרַ"שׁ אֲנָקְיוֹת. וּפֵרַשׁ, הֵם כַּף שֶׁל מֹאזְנַיִם וְיֵשׁ לָהֶן בֵּית קִבּוּל שֶׁעֲשׂוּיִין כְּמִין כּוֹס קָטָן:

ג **בַּעֲלֵי בָתִּים**. תֵּימַהּ, מַאי שְׁנָא שֶׁל בַּעֲלֵי בָתִּים, שֶׁל סָרוֹקוֹת נַמִּי אֵינוֹ טָמֵא אֶלָּא כְשֶׁיֵּשׁ בּוֹ אֲנָקְיוֹת. וְנִרְאֶה לִי, דִּסְבִירָא לֵיהּ דְּסָרוֹקוֹת כֻּלָּן יֵשׁ לָהֶן אֲנָקְיוֹת, פֵּרוּשׁ כַּפּוֹת שֶׁל בֵּית קִבּוּל, אֲבָל שֶׁל בַּעֲלֵי בָתִּים שֶׁאֵינָן רְגִילִים לִשְׁקֹל כָּל כָּךְ, יֵשׁ שֶׁיֵּשׁ לָהֶם מֹאזְנַיִם שֶׁאֵין בֵּית קִבּוּל כְּלָל, לְהָכִי נָקַט אִם יֵשׁ בָּהֶן אֲנָקְיוֹת [אַף עַל פִּי שֶׁאֵין לָהֶם בֵּית קִבּוּל] טְמֵאָה. מַהַרַ"ם:

ד וְהָרַמְבַּ"ם בְּנֻסְחַת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל פֵּרֵשׁ אָקוֹן הוּא סַל הַצַּיָּדִין, וּתְמוּנָתָהּ מְפֻרְסֶמֶת אֶצְלָם, וְהוּא כְּמוֹ תֵּבָה מֵעֵץ בּוֹ אֲנָקְלְיוֹת, יִתְלוּ בוֹ כִּיס יְכֻנַּס הַדָּג בּוֹ וְלֹא יוּכַל לָצֵאת מִמֶּנּוּ:

משנה ג

ה וְהָרַמְבַּ"ם מְפָרֵשׁ, בַּרְזִלִּים קְבוּעִים שֶׁמְּמַזְּקֵד לִשְׁמֹר אוֹתוֹ מִן הַשְּׁרָפָה בְּמְהֵירוּת זְמָן. וְהַכֶּסֶף מִשְׁנֶה כָּתַב שֶׁנִּרְאֶה לוֹ שֶׁהֵם בַּרְזִלִּים הַתְּלוּיִים בַּמּוֹקֵד וּבְסוֹפָן מְזֻלְגִים שֶׁהַקְּדֵרָה תְּלוּיָה בָּהֶם עַל הָאֵשׁ כְּדֵי שֶׁלֹּא תְּהֵא יוֹשֶׁבֶת עַל הָאֵשׁ מַמָּשׁ וְתִשָּׂרֵף. וְעַיִן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב כַּמָּה פֵּרוּשִׁים:

ו לְתָלוֹת בּוֹ כֵּלִים. הָרַ"שׁ:

משנה ד

ז וּלְשׁוֹן הָרַמְבַּ"ם, אֶבֶן הַשָּׁעוֹת, אֶבֶן תִּבָּנֶה בָּאָרֶץ וְיִרְשֹׁם בָּהּ קָוִּים יְשָׁרִים כְּתוּבִים עֲלֵיהֶם שְׁמוֹת הַשָּׁעוֹת, וְהִיא עֲגֻלָּה, וּבְמֶרְכַּז זֹאת הָעֲגֻלָּה מַסְמֵר נָצָב עַל זָוִית נְצֶבֶת, כָּל מַה שֶּׁיִּנָּטֶה בְּשִׁוּוּי צֵל זֶה הַמַּסְמֵר לְקַו מֵאֵלּוּ הַקָּוִּים, יֵדַע כַּמָּה שָׁעוֹת עָבְרוּ מֵהַיּוֹם. וְעַיִן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

ח צָרִיךְ לוֹמַר וּמְחַבֵּר עָלָיו הַמַּטָּוֶה. וּפֵרוּשׁוֹ עַל הַמַּסְמֵר. נִרְאֶה לִי:

ט עוֹד יֵשׁ לוֹמַר, דִּבְמַסְמֵר שֶׁל אָרוֹן מַיְירֵי, שֶׁיֵּשׁ מַסְמֵר בָּרֵחַיִם שֶׁל גָּרוֹסוֹת, וּמְטַהֲרֵי רַבָּנָן מִשּׁוּם דְּאֵינוֹ עָשׂוּי אֶלָּא לְחִזּוּק. הָרַ"שׁ. וְעַיִן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

י **מַתֶּכֶת כּוּ'**. וְאַף עַל גַּב דְּמַחְזֶקֶת הָרֵחַיִם אַרְבָּעִים סְאָה, טְמֵאָה, דְּבָתַר עֲגָלָה אָזְלִינַן שֶׁהִיא שֶׁל מַתָּכוֹת, וּכְלֵי מַתָּכוֹת לֹא אִתְּקִשׁוּ לְשֶׁקֶץ, וְלֹא בָּעִינַן בְּהוּ מִטַּלְטֵל מָלֵא וְרֵיקָן. וְאַפִּלּוּ הָרֵחַיִם שֶׁל עֵץ מְקַבֶּלֶת טֻמְאָה, דְּבָתַר עֲגָלָה גְּרִירָא. מַהַרַ"ם:

משנה ה

יא **מַסְמֵר**. מַסְמְרוֹת שֶׁמַּחֲזִיקִין בָּהֶם הַתִּקְרָה הָעֲשׂוּיִין לְתִקְעַ אוֹתָן בָּעֵצִים, אֵינָן מְקַבְּלִים טֻמְאָה כּוּ'. וְאִם הִתְקִינָן לִהְיוֹת כְּלִי בִּפְנֵי עַצְמוֹ, מְקַבֵּל טֻמְאָה, כֵּיצַד, מַסְמֵר כּוּ'. הָרַמְבַּ"ם:

יב **פּוֹתֵחַ כּוּ'**. לְנַקֵּב אֶת הֶחָבִית לְהוֹצִיא מִמֶּנָּה יַיִן. הָרַ"שׁ:

יג לְשׁוֹן הָרַאֲב"ד, לְפִי שֶׁהַמַּסְמֵר שֶׁנּוֹקְבִין בּוֹ אֶת הֶחָבִיּוֹת צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה חָזָק הַרְבֵּה מִשְּׁאָר מַסְמְרוֹת, הִלְכָךְ בַּהַתְקָנָה לְבַדָּהּ אֵינוֹ מְטַמֵּא עַד שֶׁיְּצָרְפֶנּוּ בָּאֵשׁ וּבַמַּיִם. וְהָרַמְבַּ"ם פֵּרֵשׁ עַד שֶׁיְּכַהוּ בְּפַטִּישׁ וְיִתַּדֵּד אוֹתוֹ וְיִשְׁיַבֵּהוּ בְּדִמְיוֹן הַמַּקְדֵּחַ. וְצוֹרֶךְ, שֵׁם לְאֻמַּן הַמַּתְכוֹת:

משנה ו

יד **וּתְלוּיֹ כוּ'**. מַסְמְרִים שֶׁתּוֹלִים בָּהֶם הַמַּגְרֵדוֹת. וּלְפִי שֶׁהֵם מְשַׁנִּים בְּצוּרָתָן מִשְּׁאָר מַסְמְרוֹת הַתְּקוּעִין, לְפִיכָךְ מְטַמֵּא רַבָּן גַּמְלִיאֵל. הָרַמְבַּ"ם:

טו **וְגוֹלְמֵי כוּ'**. שֶׁמָּא טַעֲמָא דְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל, כֵּיוָן דַּחֲזִי לְתַשְׁמִישׁ, טָמֵא, כִּי הֵיכָא דִּפְשׁוּטִים טְמֵאִים הוּא הַדִּין גָּלְמֵי כְּלֵי מַתָּכוֹת. מַהֲר"ם:

טז **טָמֵא**. וְאַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ מְגֻפָּף לְבֶזְבֵּזִים מֵאַרְבָּעָה רוּחוֹתָיו. דִּבְטַבְלָא לֵיכָא קְפֵידָא כֻּלֵּי הַאי שֶׁיְּהֵא מְגֻפָּף מִכָּל הָאַרְבַּע רוּחוֹת דּוּמְיָא דְּכִירָה, דְּהָכִי נַמִּי אֵין עִקַּר תַּשְׁמִישָׁהּ לְבֵית קִבּוֹל וְסַגִּי לֵיהּ בִּלְזָבֵּז שֶׁבְּשָׁלֹשׁ רוּחוֹת כְּדֵי לְהַחְזִיק מַה שֶּׁמַּנִּיחִין עָלֶיהָ. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ז

יז **וְהִתְקִינָהּ**. אִם צְרִיכָה מַעֲשֶׂה כְּמוֹ חִתּוּךְ, אָתֵי שַׁפִּיר דְּנָקֵט הִתְקִינָהּ, דְּמִידֵי דְּמִחֲסַר מְלָאכָה אֵין טָמֵא בְּמַחֲשָׁבָה. (כְּדִתְנַן בְּפֶרֶק כו מִשְׁנָה ד). וְאִם אֵינָהּ צְרִיכָה חִתּוּךְ, הָוֵי הִתְקִינָהּ לָאו דַּוְקָא. דְּכָל הַכֵּלִים יוֹרְדִין לִידֵי טֻמְאָתָן בְּמַחֲשָׁבָה. תּוֹסָפוֹת:

יח וְהָא דְּתַנַּן שֶׁהוּא רַשַּׁאי לְקַיְּמָהּ עַד שְׁנֵי דִינָרִים, מוֹקֵי בַּגְּמָרָא בְּדָנְפְלָה לְנוּרָא וּפָחֲתָה לַהּ בְּחַד זִמְנָא:

משנה ח

יט וּבְנָסַחַת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל כָּתַב, כּוֹתְשִׁים בּוֹ הַזֵּיתִים בְּמַעֲצָר. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

כ עַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב פֵּרוּשִׁים שׁוֹנִים. וּלְעֵיל סוֹף פֶּרֶק ז':

פרק יג

משנה א

א **הַסַּיִף**. תֶּלְיֵהּ וְקַשְׁתֵּהּ [בְּרֵאשִׁית כז] מִתַּרְגְּמִינַן סֵיפֵהּ וְקַשְׁתֵּהּ. הָר"ש:

ב וּבָר"ש אִיתָא מַשְׁחִירִין. וְעַיֵּן שָׁם בַּגְּמָרָא:

ג וְטַעֲמֵיהּ נַמִּי מִשּׁוּם דְּמַשְׁחִיר הַשַּׁעַר:

ד הַתּוֹסָפוֹת הִקְשׁוּ עַל זֶה, דְּבֵית יָד לְמַאי חָזֵי לְעַצְמוֹ. וּמְפָרְשִׁים, דִּשְׁחוֹר הַיְנוּ מִסְפָּרִים קְטַנִּים כו':

ה **שֶׁנֶּחֱלְקוּ**. כֻּלָּהּ פִּרְקִין מַיְרֵי בַּשֶּׁבֶר שֶׁיִּשְׁבֹּר בּוֹ הַכְּלִי וְלֹא יִקַּבֵּל טֻמְאָה, אוֹ יִטָּהֵר מִטֻּמְאָתוֹ. כָּךְ הֵבִינוֹתִי מֵהָרַמְבַּ"ם. וְעַיֵּן רֵישׁ פֶּרֶק דִּלְקַמָּן בְּהָרַ"ב:

ו טַס שֶׁל בַּרְזֶל אָרֹךְ וְכָפוּף לְאֶמְצָעִיתוֹ, וּבִשְׁנֵי רָאשָׁיהָ כְּאֹרֶךְ שְׁנֵי סַכִּינִים, וּכְשֶׁנֶּחְלְקָה אַכַּתִּי כוּ'. הָרַ"שׁ:

משנה ב

ז **מַעְדֵּר**. מִלְּשׁוֹן וְכֹל הֶהָרִים אֲשֶׁר בַּמַּעְדֵּר יֵעָדֵרוּן [וְיִשַּׁעְיָה ז]. הָרַ"שׁ:

משנה ד

ח מְלֵאַת פְּגִימוֹת, כְּשֶׁרוֹצִים לַחְתֹּךְ קוֹרָה לִשְׁתַּיִם מוֹלִיכָהּ וּמְבִיאָהּ עַל גַּבָּהּ וְהַפְּגִימוֹת חוֹרְצוֹת אוֹתָהּ עַד סוֹפָהּ. וְנִקְרֵאת מְגֻרָה עַל שֵׁם שֶׁחוֹתֶכֶת דֶּרֶךְ גְּרִירָה. הָרַ"שׁ:

משנה ה

ט מַפִּילִין רָאשֵׁי פְּתִילוֹת כְּשֶׁהֵן שְׂרוּפִין, וּבְלַעַ"ז ממוק"ר, וּמְקַנְּחִין בָּהֶן נֵרוֹת שֶׁל מְנוֹרָה מֵאֶפְרָן שֶׁבְּתוֹכָן. רַשׁ"י:

י **לְטֻמְאָתָהּ**. הַיְשָׁנָה. הָרַמְבַּ"ם:

משנה ו

יא וְאַף עַל פִּי שֶׁהֵם רְאוּיִין קְצָת קֹדֶם שֶׁנִּקְבְּעוּ, אֲפִלּוּ הָכִי טְהוֹרִין, דְּגָלְמֵי כְּלֵי מַתָּכוֹת טְהוֹרִין. קְבָעָן בַּפּוֹתַחַת טְמֵאִין, שֶׁנִּגְמְרָה מְלַאכְתָּן. תּוֹסָפוֹת:

יב דְּשֶׁמָּא יֵשׁ קְבוּעִין וְיֵשׁ שֶׁאֵינָם קְבוּעִין. הָרַ"שׁ:

משנה ז

יג כְּלוֹמַר צְלוּחִיּוֹת מְלֵאִים מַיִם:

משנה ח

יד **טָהוֹר**. בִּיבָמוֹת דַּף מ"ג פָּרְכִינַן, הָא נִשְׁתַּיְּרוּ בּוֹ שְׁתַּיִם בְּמָקוֹם אֶחָד טָמֵא, וַהֲדַר תָּנֵי נִשְׁתַּיֵּר בּוֹ שָׁלֹשׁ טָמֵא, שָׁלֹשׁ אִין, שְׁתַּיִם לֹא. וּמְשָׁנֵי, הָא בְּגַוּיְתָא הָא בַּבְּרִיתָא. פֵּרֵשׁ רַשׁ"י, שְׁתֵּי שׁוּרוֹת שְׁנַיִם יֵשׁ לְמַסְרֵק שֶׁל צֶמֶר, חִיצוֹנִית וּפְנִימִית, הַחִיצוֹנָה עִקַּר הַמְּלָאכָה, וְהַפְּנִימִית לְקִלְטֹ הַצֶּמֶר שֶׁלֹּא יִפֹּל, וְהִלְכָךְ בַּחִיצוֹנִית צָרִיךְ שָׁלֹשׁ בְּמָקוֹם אֶחָד, וְהַפְּנִימִית דַּיָּן בִּשְׁתַּיִם:

טו כְּמוֹ שֶׁשָּׁנִינוּ בְּמַכּוֹת דַּף כ'. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר אֲפִלּוּ לְקֶטֶן בְּמַלְקֵט וּבְרֹהִיטְנִי חַיָּב. הָרַ"שׁ:

טז **וְהִתְקִינָהּ**. הָכָא בַּעְיָא תִּקּוּן, דְּלֹא חָזֵי לְכְתֹּב, שֶׁאֵלּוּ הַמְּחָטִים קְטַנִּים הֵם. מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּרֵישָׁא שֶׁאוֹתָן הַמְּחָטִים עָבִים וְחָזְיָן לְכְתֹּב וְאֵינָן צְרִיכִין תִּקּוּן. הָרַ"שׁ:

פרק יד

משנה א

א כְּלוֹמַר לְקַבֵּל טֻמְאָה. וְכֵן שֶׁאִם הָיוּ טְמֵאִין שֶׁיִּשָּׂאֲרוּ בְּטֻמְאָתָן:

ב **לְמַלֹּאת בּוֹ**. מַיִם לִשְׁתּוֹת. וְכֵן לֵיחֵם בּוֹ, לִשְׁתּוֹת. תּוֹסֶפְתָּא:

ג וְצָרִיךְ לוֹמַר דְּבִכְלֵי מַתֶּכוֹת הוּא שֶׁקּוֹרִים מֵחַם לַכְּלִי הַגָּדוֹל וְקָמְקוּם לַכְּלִי הַקָּטָן. וּבִכְלֵי חֶרֶס הֲוֵי אִפְּכָא. כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הָרַ"ב בְּמִשְׁנָה ז' פֶּרֶק ג':

ד **קִיתּוֹנוֹת**. שֶׁל מַתֶּכֶת. הָרַמְבַּ"ם:

ה **חֲטִיפָה**. כְּמוֹ טְפִיחָה. וְכִדְתַנְיָא בַּתּוֹסֶפְתָּא עַד שֶׁיְּטַפַּח פִּיו, פֵּרוּשׁ, כְּגוֹן שֶׁפִּיו עָגֹל וּמְשֻׁפָּע פִּיו לְצַד אֶחָד וּמַכֶּה בַּקֶּרֶנָם וְנַעֲשֶׂה כְּעֵין צִנּוֹר, שֶׁמִּתּוֹךְ כָּךְ כְּשֶׁמְּעָרֶה מִמֶּנּוּ מַיִם יוֹצְאִין וּמְקַלְּחִין דֶּרֶךְ אוֹתָהּ שָׂפָה. וְטִפּוּחַ מִלְּשׁוֹן טָפַח לֵיהּ בְּסַנְדָּלֵיהּ [גְּבָא קָמָא לב: בָּבָא בַּתְרָא כב.]. הָרַ"שׁ. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ב

י כְּלוֹמַר, וְאֵין עוֹשִׂין חַזָּנָא אֶבֶל נוֹעֲצִים כּוּ', וְהַיְנוּ סְמָרוֹ:

יז מְלֻבָּנוֹת בְּבַדִיל. הָרַמְבַּ"ם:

ח **מְשֻׁיְּחַבֵּר**. נִרְאֶה לִי לְפָרֵשׁ, אַף יְחַבֵּר. דְּטֻמְאָה עַד שֶׁיְּחַבֵּל וְיִחַבֵּר. מַהֲרַ"ם. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ג

ט וְהָרַ"שׁ כָּתַב, וְהוּא עָשׂוּי לַחְתּוֹךְ בּוֹ אֶת הַבַּרְזֶל:

י **הַכְּסוּיִן**. רְצוֹנוֹ לוֹמַר כִּסּוּיִן שֶׁל מַתֶּכוֹת. הָרַמְבַּ"ם:

משנה ד

יא **הָעֹל כּוּ'**. הָעֵץ הַנִּמְשָׁךְ בֵּין שְׁתֵּי הַבְּהֵמוֹת אֲשֶׁר יוֹלִיכוּ הָעֲגָלָה, יִקָּרֵא עֹל, וְהוּא מְדֻבָּק בַּעֲגָלָה. וְאִם הָיָה מְמַתֶּכֶת כּוּ'. הָרַמְבַּ"ם:

יב רְצוֹנוֹ לוֹמַר שֶׁהַקְּשִׁירָה הִיא עַל צַוָּאר הַבְּהֵמָה, אֲבָל הַבַּרְזֶל מֻנָּח מִתַּחַת הַצַּוָּאר:

יג וְהוּא מִלְּשׁוֹן חָגַר. וְיִקָּרֵא כֵּן עַל שֶׁהוּא מוֹנֵעַ הָעִוּוּת. כְּמוֹ מְסָעֵף פֶּאְרָה [יְשַׁעְיָה י], שֶׁפֵּרוּשׁוֹ מַסִּיר הַסְּעִיפִים:

משנה ה

יד **הַטָּהוֹרִים כּוּ'**. שֶׁל עֵץ. מַהֲרַ"ם:

טו זוֹהִי שִׁיטַת הָרַמְבַּ"ם דְּטַעֲמָא מִשּׁוּם דְּכָל הַחִפּוּיִין טְהוֹרִין וַאֲפִלּוּ יֵשׁ לָהֶן בֵּית קִבּוּל. וְסִמְפּוֹנְיָה דְּפֶרֶק י"א מִשְׁנָה ו' דְּטֻמְאָה אִם יֵשׁ לָהּ בֵּית קִבּוּל, מְפָרֵשׁ שָׁם הָרַמְבַּ"ם, מִשּׁוּם דְּשָׁם אִי אֶפְשָׁר שֶׁיְּחוֹפּוּ. וְשָׁם בְּמִשְׁנָה ד' מְפָרֵשׁ הָרַ"ב כְּשִׁיטַת הָרַ"שׁ דְּאַיְרֵי בְּשֶׁל בַּרְזֶל

טָהוֹר הַמְחֻפֶּה בְּבַרְזֶל טָמֵא, וְטַעֲמָא מִשּׁוּם דְּבָתַר עִקָּרָא אָזְלִינַן. וְשָׁם בְּמִשְׁנָה ו' הִרְכִּיב הָרַ"ב ב' הַפֵּרוּשִׁים וְלֹא דָק:

טז **הַמַּשְׁמִיעוֹת כו'**. כֵּיוָן שֶׁאֵינָם מְשַׁמְּשׁוֹת כְּלוּם. אַף עַל גַּב דְּהַשְׁמָעַת קוֹל בִּכְלֵי מַתָּכוֹת טְמֵאִ, הָנֵי מִלֵּי הֵיכָא דַּעֲבִיד לֵיהּ לְקָלָא, אֲבָל הָכָא אֵינוֹ אֶלָּא לְנוֹי בְּעָלְמָא. וְכֵן הָאֲבָר כו', לְנוֹי בְּעָלְמָא תּוֹלִין אוֹתוֹ. וְכֵן הַסּוֹבֵב שֶׁל הַגַּלְגַּל, אַף עַל פִּי דְּשֶׁל מַתָּכוֹת הוּא, מִכָּל מָקוֹם בָּטֵל הוּא אֵצֶל הַגַּלְגַּל. וְכֵן כֻּלְּהוּ דְּבָתַר הָכִי. מַהַר"ם:

יז **סַנְדָּלֵי כו'**. שֶׁלֹּא לִזֹּק בְּפַרְסוֹתֶיהָ בָּאֲבָנִים. רַשְׁ"י:

יח **שַׁעַם כו'**. שֶׁאֵין חָשׁוּב מִכְּלֵי הַקִּבָּלָה. הָרַמְבַּ"ם:

משנה ו

יט וְזֶה לְשׁוֹן מַהַר"ם, רַבִּי יְהוּדָה סוֹבֵר לֹא נִתְבַּטֵּל הַכִּסּוּי לְגַבֵּי מַרְאָה, וּלְרַבָּנָן נִתְבַּטֵּל לְגַבֵּי מַרְאָה:

משנה ז

כ כְּלוֹמַר, וְאֵין שְׁבִירָתָן עוֹלָה לָהֶם בְּמָקוֹם יָמִים. וְהוּא הַדָּבָר שֶׁאָמַר בַּתְּחִלָּה, אֵינָם מִטַּהֲרִין אֶלָּא שְׁלֵמִים. הָרַאֲבַ"ד. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ח

כא וְחִבּוּר הַשּׁוֹק וְהָרֶגֶל הֲוֵי הַשּׁוֹק זָקוּף מִלְּמַעְלָה וְהָרֶגֶל שׁוֹכֵב כָּזֶה (חסר ציור). רַשְׁ"י:

כב **דְּהַיְנוּ כָּזֶה**. (חסר ציור)[וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב שָׁם מַה הַהֶבְדֵּל בֵּין הַמַּפְתֵּחוֹת]:

כג **טָמֵאָה**. שֶׁיֵּשׁ לוֹ שֵׁם בִּפְנֵי עַצְמוֹ. הָרַמְבַּ"ם:

פרק טו

משנה א

א **טָהוֹרִין**. מִדִּין תּוֹרָה. אֲבָל מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים יֵשׁ שֶׁגָּזְרוּ עֲלֵיהֶן:

ב **שֶׁהֵם כו'**. שֶׁהַגֶּדֶשׁ מַחֲזִיק שְׁלִישׁ בַּכְּלִי שֶׁלָּהֶם, שֶׁהָיוּ עֲשׂוּיִין כַּיָּם שֶׁעָשָׂה שְׁלֹמֹה, גָּבְהָן כַּחֲצִי רָחְבָּן וְהֵן עֲגֻלִּים. רַשְׁ"י:

ג **בֵּין כו'**. לְפִי שֶׁהִסְכִּימוּ עֲלֵיהֶן בִּשְׁעַת עֲשִׂיָּתָן שֶׁיִּטַּלְטְלוּ אוֹתָן מִלֵּאִים, אִם בְּהִיוֹת אֶפְשָׁר לָהֶן שֶׁיִּתְנַלְגְּלוּ, אוֹ שֶׁיִּהְיֶה לָהֶן בֵּית אֲחִיזָה שֶׁיּוּכְלוּ לְמַשְׁכָם, אוֹ שֶׁהָיוּ עוֹמְדִים עַל עֲגָלָה וְהַדּוֹמֶה לָזֶה. הָרַמְבַּ"ם:

ד **אֲבָל כו'**. פֵּרוּשׁ, זְמָנִין שֶׁאֵינָן מְלֵאִים אֶלָּא יֵשׁ בָּהֶן קְצָת וּמִטַּלְטֵל שַׁפִּיר. וְכֵן דָּרְךְ כָּל אֵלּוּ לְטַלְטֵל. וְקֻסְטוֹת שֶׁל מְלָכִים אֵין רְגִילִין לְמַלְאוֹתָן וּמִטַּלְטֵל כְּשֶׁיֵּשׁ בּוֹ קְצָת. וְכֵן עֲרֵבַת הָעַבְדָן. וּבוֹר סְפִינָה קְטַנָּה שֶׁאֵין נִכְנָסִים בָּהּ הָרְבֵּה בְּנֵי אָדָם עַל כֵּן אֵין נוֹתְנִים בּוֹ מַיִם

בַּבּוֹר כִּי אִם מְעַט. וְהַיְנוּ דְקָאָמַר דְּאֵין עֲשׂוּיִין לְטַלְטֵל אֶלָּא בַּמֶּה שֶׁבְּתוֹכָן, דְּהַיְנוּ דָּבָר מֻעָט. מַהַר"ם:

ה **הַמְקַבְּלִים**. וְיֵשׁ לָהֶם שׁוּלַיִם, חֲזָקָתָן שֶׁאֵינָן עֲשׂוּיִים לְהִתְטַלְטֵל בְּמִלּוּאָן. הָרַמְבַּ"ם:

ו **בַּעַל הַבַּיִת**. כַּאֲשֶׁר תַּחֲזִיק אַרְבָּעִים סְאָה בְּלַח. הָרַמְבַּ"ם:

משנה ב

ז דְּאִי לָאו הָכִי, אֲפִלּוּ מִדְּרַבָּנָן לֹא הָיוּ טְמֵאִים:

ח הַר"ש. וְעַיֵּן פֶּרֶק ח' מִשְׁנָה ג' לְהָרַמְבַּ"ם. וְאִלּוּ הָכָא מְפֹרֵשׁ שֶׁהוּא כְּלִי יִשְׂתַּמְּשׁוּ בּוֹ בְּעֵת הַלִּישָׁה לְרַחֵץ אֶת הַיָּדַיִם וְיִטּוּחוּ מִמֶּנּוּ פְּנֵי הַלֶּחֶם [וְכֵיוֹצֵא בּוֹ] זֶה מִמַּה שֶׁיִּצְטָרֵךְ אֲלֵיהֶן:

ט **אֹם כּוּ'**. אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא גִּפְּפוֹ. הָר"ש:

י **וְכֵן כּוּ'**. אָתָאן לְתַנָּא קַמָּא לְדַעַת הָרַמְבַּ"ם. וּלְהָרַאֲבַ"ד, מִדִּבְרֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן הוּא. הַמַּעֲרוּף, פֵּרֵשׁ הֶעָרוּף, עֵץ אָרְכּוֹ אַמָּה וּמְרַדִּין בּוֹ אֶת הָרְקִיקָה:

משנה ג

יא וְהָרַאֲבַ"ד כָּתַב כִּי הוּא שֶׁל עוֹר, כְּמוֹ אוֹתוֹ שֶׁל רוֹפְאִים, וּבוֹ דִּבְּרָה הַמִּשְׁנָה תְּחִלָּה [וּבְרֵישׁ פִּרְקִין דְּקָתָנֵי כְּלֵי עוֹר. כֻּלָּהּ מִשְׁנָה]. וְהָרַמְבַּ"ם מְפֹרֵשׁ בְּשֶׁל עֵץ. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

יב **בַּעֲלֵי בָתִּים**. וְאֵין סָפֵק שֶׁתְּמוּנָה זוֹ שֶׁל בַּעֲלֵי בָתִּים הוּא גּוֹרֵם לוֹ שֶׁיִּהְיֶה טָהוֹר. הָרַמְבַּ"ם:

יג **מוֹשָׁב**. אִם יָשַׁב עָלָיו זָב כּוּ':

משנה ד

יד דְּכָל הַמְחֻבָּר לַטָּמֵא טָמֵא:

טו **חוּץ כּוּ'**. יֵרָאֶה שֶׁאוֹתָן הַתְּלוּיִין אֵינָן מְחֻבָּרִים תָּמִיד. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

טז **כִּבְרַת גָּרְנוֹת**. הוּא הקרב"ל וּבוֹ נְקָבִים גְּדוֹלִים מֵהַנְּפָה. הָרַמְבַּ"ם:

משנה ה

יז כְּדִכְתִיב [יְשַׁעְיָה ל] בָּרַחַת וּבַמַּזָּרֶה:

יח **טָהוֹרָה**. שֶׁאֵין לָהֶם בֵּית קִבּוּל. מַהַר"ם:

משנה ו

יט דְּתָנַן לֵיהּ בְּפֶרֶק ו' דְּשַׁבָּת מִשְׁנָה ט', אֶלָּא שֶׁאוֹתוֹ הוּא עָשׂוּי לְמִי שֶׁנָּחְתְּכָה רַגְלוֹ וּלְהָכִי טָהוֹר, וּדְהָכָא הוּא כְּלִי נִגּוּן וּמְשׂוּם הָכִי טָמֵא. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

כ לְפִי שֶׁזֶּה הַכְּלִי לֹא יֵעָשֶׂה לְיַשֵּׁב עָלָיו. הָרַמְבַּ"ם. וְלֹא דָמֵי לְמִשְׁנָה ג' דִּלְעֵיל:

כא **יוֹשֶׁבֶת**. וְנִרְאֶה לִי שֶׁמֵּרֹב צַעַר יוֹשֶׁבֶת עָלָיו, לְהַרְאוֹת סִימָן אֲשֶׁר בַּשִּׁיר לֹא יִשְׁתּוּ יַיִן עוֹד, עַל כֵּן יוֹשֶׁבֶת עַל כְּלִי שִׁיר. מַהַר"ם:

פרק טז

משנה א

א **טָהוֹר**. בִּשְׁבִירָתוֹ, אִם נִטְמָא. וְאִם נִשְׁבְּרוּ כְּשֶׁהֵן טְהוֹרִין, שִׁבְרֵיהֶן אֵינָן מְקַבְּלִין טֻמְאָה. הָרַמְבַּ"ם:

ב וּמַשְׁמַע דְּמִיהוּ עַל כָּל פָּנִים צָרִיךְ שְׁיָשׁוּף. לְשׁוֹן מַהֲרַ"ם, פֵּרוּשׁ, גָּמַר בְּלִבּוֹ לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ בְּלֹא שִׁיפָּה, טְמֵאָה מִיָּד. נִרְאֶה לִי. מִשּׁוּם דְּכָל הַכֵּלִים יוֹרְדִים לִידֵי טֻמְאָתָן בְּמַחֲשָׁבָה. אִי נַמִּי יֵשׁ לוֹמַר, גְּמַר הַשִּׁיפָּה שֶׁאֵין צָרִיךְ לְשׁוּף עוֹד. עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ:

משנה ב

ג אֲשֶׁר תְּחַבֵּר הָאֲרִיגָה כֻּלָּהּ, וְתִמְנָעֲנָה מִלְּהִפָּסֵד וּלְהִתְפָּרֵד. וְהוּא מֵעִנְיַן לֹא תַחְסֹם שׁוֹר [דְּבָרִים כה]. הָרַמְבַּ"ם:

משנה ג

ד מִלְּשׁוֹן וַיְכוֹנְנֶךָּ [דְּבָרִים לב]. וְהָרַמְבַּ"ם הֶעְתִּיק וְכַף:

ה **לְרַחֵב כּוּ**'. אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא גָמַר גַּבֵּיהֶן, מְקַבְּלִים טֻמְאָה, שֶׁהֲרֵי נִרְאוּ לְמַה שֶׁנַּעֲשׂוּ וְצוּרַת הַכֵּלִים עֲלֵיהֶן. הָא לְמַה זֶּה דּוֹמֶה, לְבֶגֶד שֶׁנֶּאֱרַג מִקְצָתוֹ. הָרַמְבַּ"ם:

ו וְהוּא מֵעִנְיַן אָמְרוֹ בָּאָה הַצְּפִירָה [יְחֶזְקֵאל ז]. רוֹצֶה לוֹמַר, הַגָּעַת סִבּוּב הָאַדְנוּת לְאֱלֹהַּ הַפְּקִידִים. הָרַמְבַּ"ם:

ז מָצָאתִי מֻגָּהּ בְּהָרַמְבַּ"ם, דּוֹמֶה לַאֲרוֹן הַמִּתִּים:

משנה ד

ח **מְשֻׁיַּחְסֹם**. עִנְיַן יַחְסֹם בִּכְלֵי הָעוֹר, כְּשֶׁיִּכְפְּלוּ קְצָתוֹ וְיִתְפְּרוּ אוֹתוֹ עַד שֶׁיִּהְיֶה שָׁפָה לַכְּלִי. וְיִקַּנֵּב, שֶׁיַּחְתּוֹךְ קְצוֹת הָעוֹר הַיּוֹצְאִין לַחוּץ, וְהֵן קְצָווֹת קְטַנּוֹת דּוֹמוֹת לְשֵׂעָר. הָרַמְבַּ"ם:

ט כְּמוֹ וְלָאֲסוּרִים פְּקַח קוֹחַ [יְשַׁעְיָה סא]. הָרַ"שׁ:

י וּבְסוֹף פֶּרֶק ג' דִּשְׁקָלִים כָּתַב שֶׁהוּא עוֹר שָׁלוּק:

יא וְיֵשׁ מְקוֹמוֹת שֶׁפֵּרֵשׁ בְּהֶפֶךְ:

משנה ה

יב תַּרְגּוּם וְנֶהֱרְסוּ מַמְגּוּרוֹת [יוֹאֵל א], וְאִתְפַּגָּרוּ חִסָּנַיָּא. הָרַ"שׁ. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

יג **טְהוֹרָה**. שֶׁאֵין תּוֹרַת כְּלִי עָלֶיהָ. הָרַמְבַּ"ם. וְהָרַאֲבַ"ד כָּתַב מִפְּנֵי שֶׁאֵינָהּ עֲשׂוּיָה לְטַלְטֵל כְּלָל:

יד וְהוּא מִלְּשׁוֹן וְהָחִתֵּל לֹא חֻתָּלְתְּ [יְחֶזְקֵאל טז]. הָרַמְבַּ"ם:

משנה ו

טו נִרְאֶה לִי שֶׁעָשׂוּי גַּם כֵּן לֶאֱחֹז בְּיָדוֹ יָפֶה אֶת הַמַּקֵּל אֲשֶׁר נִשְׁעָן עָלָיו בְּהִלּוּכוֹ. אִי נַמִּי, לִפְעָמִים הוֹלֵךְ בְּמָקוֹם בַּרְקָנִים וְקוֹצִים וְצָרִיךְ שֶׁיִּדְחֶה אוֹתָם מִן הַדֶּרֶךְ, שֶׁלֹּא יִשְׁרְטוּ בְּגָדָיו וּפָנָיו, וְנִמְצָא שֶׁהַקְּסָיָה מוֹעִיל לוֹ שֶׁלֹּא יִתְחַב לוֹ קוֹץ בְּיָדוֹ. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

טז **לְקַבָּלָה**. פֵּרוּשׁ, לְקַבֵּל הָאָבָק שֶׁלֹּא יַזִּיקֶנּוּ, חָשׁוּב כְּלִי. מִפְּנֵי הַזָּעָה, כְּגוֹן צַבָּעִים נַפָּחִים וְגָרוֹסוֹת שֶׁיֵּשׁ לָהֶן טֹרַח גָּדוֹל וּמַזִּיעִין מִן הַמְּלָאכָה, וּמְשִׁימִים אוֹתָם בְּרֹאשָׁם לְהָקֵר, טָהוֹר. מַהָרַ"ם:

משנה ז

יז וְהָרַמְבַּ"ם פֵּרֵשׁ, כְּלִי מֵעוֹר יְלַקְּטוּ בּוֹ רִפְתֵי הַבָּקָר כְּדֵי שֶׁלֹּא יַפְסִיד הַחִטָּה בְּעֵת הַדִּישָׁה:

יח וּבְנֶסַח אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, הוּא לוּחַ פָּשׁוּט מְשִׁימִים בּוֹ אֵשׁ כו':

יט **טְהוֹרִים**. שֶׁכָּל אֵלּוּ אֵין עֲלֵיהֶם צוּרַת כְּלִי. הָרַמְבַּ"ם:

כ **טָמֵא**. שֶׁהוּא מְשַׁמֵּשׁ אֶת הַכְּלִי בִּשְׁעַת מְלָאכָה וְשֶׁלֹּא בִּשְׁעַת מְלָאכָה. הָרַמְבַּ"ם:

כא **טְהוֹרִים**. מִפְּנֵי שֶׁהֵן מְשַׁמְּשֵׁי הַכֵּלִים בִּשְׁעַת מְלָאכָה בִּלְבַד. הָרַמְבַּ"ם. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

כב שֵׁשׁ עֶגְלוֹת צָב [בְּמִדְבָּר ז] אָמְרוּ בְּסִפְרֵי קְמוּרוֹת. רְצוֹנוֹ לוֹמַר קַעֲרוּרוֹת. הָרַמְבַּ"ם:

משנה ח

כג **תִּיק טַבְלָא וּסְקוֹרְטְיָא**. הוּא שֶׁעוֹשִׂין בַּעֲלֵי חָכְמַת הַתְּכוּנָה מִמַּתָּכוֹת וּבָהּ שׁוֹרְטוּטִין וּרְשָׁמִין שֶׁבָּהֶן מַכִּירִין מַהֲלַךְ הַחַמָּה וְהַכּוֹכָבִים בְּגַלְגַּל הַמַּזָּלוֹת כו', וּפְעָמִים עוֹשִׂין אוֹתָהּ מֵעֵץ וְסוֹקְרִין בְּסִקְרָא וְרוֹשְׁמִין הַשְּׁרִיטוֹת עַל הַסִּקְרָא. וּלְרֹב חֲשִׁיבוּת זֹאת הַטַּבְלָא עוֹשִׂין לָהּ תִּיק. וְיִהְיֶה פֵּרוּשׁ הַמִּשְׁנָה כָּךְ, תִּיק טַבְלָא, שֶׁל מַתָּכוֹת, וּסְקוֹרְטְיָא, אוֹ שֶׁל עֵץ סְקוּרָה וּשְׂרוּטָה. כַּף נַחַת:

כד הָרַ"שׁ. וְכָתַב, וְיֵשׁ אוֹמְרִים הַפֻּגְיוֹת. וּמְחִי קָבְלוֹ [יְחֶזְקֵאל כו], תַּרְגּוּם וּמְחַת פֻּגְזוֹהִי. וְכֵן הוּא בַּתַּרְגּוּם שֶׁלָּנוּ. וְכֵן הֶעְתִּיק הָרַמְבַּ"ם בְּחִבּוּרוֹ, הַפֻּגוֹזוֹת:

כה **טְמֵאִים**. צָרִיךְ לָהֶן בִּשְׁעַת מְלָאכָה וְשֶׁלֹּא בִּשְׁעַת מְלָאכָה. הָרַמְבַּ"ם:

כו **מְצָדּוֹ**. וּמַשְׁמַע דִּלְתַנָּא קַמָּא טָמֵא וְאַף עַל פִּי שֶׁהוּא נוֹתֵן מִצָּדּוֹ. שֶׁאִי אֶפְשָׁר שֶׁיַּחֲלֹקוּ בַּמְּצִיאוּת. וְצָרִיךְ עִיּוּן, טַעֲמָא מַאי:

פרק יז

משנה א

א **בְּרִמּוֹנִים**. בַּעֲלֵי בָתִּים חָסִין עַל כְּלֵיהֶם, הִלְכָךְ, נִקַּב כְּמוֹצִיא קְטָנִית, מַצְנִיעוֹ לְזֵיתִים. נִקַּב כְּמוֹצִיא זַיִת, מְשְׁתַּמֵּשׁ לֶאֱגוֹזִים. נִקַּב [כְּמוֹצִיא אֱגוֹז], מְשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ רִמּוֹנִים. אֲבָל שֶׁל אֻמָּן הָעוֹמֵד לִמְכֹּר, לֹא הָוֵי שִׁעוּרֵיהּ בְּהָכִי. רַשְׁ"י:

ב אִם הָיוּ טְמֵאִים נִטְהֲרוּ בְּנִקִּיבָה זוֹ, וְאִם הֵם טְהוֹרִים אֵינָם מְקַבְּלִים טֻמְאָה. הָרַמְבַּ"ם:

משנה ב

ג **שְׁתֵּי**. יֵשׁ לִתְמֹהַּ לְמַאי נַפְקָא מִנַּהּ, דְּהָא מַסִּיק שֶׁאִם מְקַבֵּל שֶׁל עֵרֶב טְמֵאָה. וּמַהֲרַ"ם מְפָרֵשׁ, דְּכֵלַּהּ הָא בָּבָא דְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל הִיא, וְהָכִי פֵּרוּשָׁהּ, הַחֵמֶת שִׁעוּרָהּ לִטָּהֵר בִּפְקַעַת שֶׁל שְׁתֵּי, וְאִם אֵינָהּ מְקַבֶּלֶת שֶׁל שְׁתֵּי אַף עַל פִּי שֶׁמְּקַבֶּלֶת שֶׁל עֵרֶב טְמֵאָה לְרַבָּנָן. וְכֵן בֵּית קְעָרוֹת כּוּ' וּבֵית הָרְאִי כּוּ' טְמֵא לְרַבָּנָן. אֲפִלּוּ הָכִי רַבָּן גַּמְלִיאֵל מְטַהֵר בְּכֻלָּן מִפְּנֵי כּוּ'. עַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

ד **טְמֵאָה**. עַד שֶׁתִּנָּקֵב רֻבָּהּ. הָרַמְבַּ"ם:

משנה ג

ה כְּמִין סְרִיגֵי חַלּוֹנוֹת כּוּ'. הָרַמְבַּ"ם:

ו **טְמֵאָה**. אַף עַל פִּי שֶׁכֻּלָּהּ נְקוּבָה כְּמוֹצִיא רִמּוֹן. הָרַמְבַּ"ם:

משנה ד

ז וּלְהָכִי צָרִיךְ שְׁלֹשָׁה אֲחוּזִים, שֶׁצָּרִיךְ נֶקֶב יוֹתֵר רָחָב מֵאִלּוּ הָיָה הָאֶחָד לְבַד. תּוֹסְפוֹת. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

ח **נִפְרְצוּ**. בְּדָפְנוֹתֵיהֶן. עַד הַשְּׁתָא מַיְרֵי שֶׁנִּנְקְבוּ בְּשׁוּלֵיהֶן. מַהֲרַ"ם:

משנה ה

ט **בֵּינוֹנִי**. לְפִי דַּעַת הָרוֹאֶה. הָרַמְבַּ"ם:

י **הֶזְכִּירוּ**. בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ. מַהֲרַ"ם:

יא כְּדִתְנַן בְּפֶרֶק ג' מֵעָרְלָה מִשְׁנָה ז'. וְאַף עַל גַּב דְּרַבִּי מֵאִיר לֹא מָנֵי לְהוּ אֶלָּא רַבָּנָן, מִכָּל מָקוֹם גַּם רַבִּי מֵאִיר מוֹדֶה דִּשְׁאָר רִמּוֹנִים לֹא מְקַדְּשִׁין דְּאֵין דַּרְכָּן לְהִמָּנוֹת. הָרַ"שׁ:

משנה ו

יב הָרַ"שׁ. אֲבָל הָרַמְבַּ"ם כָּתַב, יָדוּעַ שֶׁיֵּשׁ מִן הַשְּׁעוּרִים שֶׁל הָעִנְיָנִים הַהוֹרִיִּים מַה שֶּׁנִּשְׁעֲרוּ בְּכַבֵּיצָה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ שֶׁכַּבֵּיצָה מְטַמֵּא טֻמְאַת אֳכָלִים:

משנה ח

יג מְזֻמָּן לְצֵאת מִמֶּנּוּ, שֶׁאֵינוֹ נִבְלָע בַּפְּרִי כְּמַשֶּׁקֶה תַּפּוּחִים וְתוּתִים, אֶלָּא אָגוּר כְּמַשֶּׁקֶה עֲנָבִים. רַשְׁ"י:

משנה ט

יד **שֶׁל מִשֶּׁה.** לְפִי מִדַּת אָרְכּוֹ שֶׁל מִשֶּׁה דְּהַיְנוּ אַמָּתוֹ. רַשְׁ"י:

משנה י

טו **רַבִּי מֵאִיר כו' רַבִּי יְהוּדָה.** בְּמִנְחוֹת דַּף צ"ז יָלְפִינַן לְהוּ מִקְּרָא. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

טז הוּא מִזְבַּח הָעוֹלָה שֶׁל אֲבָנִים שֶׁעָשָׂה שְׁלֹמֹה בְּמָקוֹם מִזְבַּח הַנְּחשֶׁת שֶׁל מֹשֶׁה:

יז שֶׁהַמִּזְבֵּחַ מְחֻבָּר לַקַּרְקַע בְּסִיד, כִּדְאִיתָא רֵישׁ פֶּרֶק ג' דְּמִדּוֹת:

משנה יא

יח וְאֵין לִתְמֹהַּ עַל הַק', כִּדְאַשְׁכְּחַן בְּעֶזְרָא [עֶזְרָא ד] שׁוֹשַׁנְכֶיָא, עַל שֵׁם שׁוּשָׁן. תּוֹסָפוֹת:

משנה יב

יט **שָׁלְהֶן.** לְהַר"ב נִרְאֶה לִי דְּלָא גָּרַס לֵיהּ. וְהָרַמְבַּ"ם גָּרַס לֵיהּ וְזֶה לְשׁוֹנוֹ, כְּמוֹ הַפֶּלֶךְ הַגָּדוֹל אֲשֶׁר יִקְשְׁרוּ בּוֹ, לְפִי שֶׁבָּזֶה יִקְשְׁרוּ פֶּלֶךְ כּוּ':

כ **גָּדוֹל.** דְּכְיוָן דְּלֹא נַעֲשָׂה בִּידֵי אָדָם, בְּצִיר מֵהָכִי לָא חָשִׁיב. רַשְׁ"י:

כא **יֶשְׁנוֹ.** לְאוֹתוֹ אֶגְרוֹף. רַשְׁ"י:

כב **לִשְׁבָּה.** שֶׁמַּנַּח בַּלִּשְׁכָּה לִקְדֹּחַ אֶת הַצְּרִיךְ לְבֶדֶק הַבַּיִת. רַשְׁ"י:

כג **שֶׁבָּעֹל.** שֶׁעוֹשִׁין בּוֹ נֶקֶב וְתוֹקְעִין בּוֹ יָתֵד לִקְשׁוֹר רְצוּעוֹת הָעֹל. רַשְׁ"י:

משנה יג

כד **וְחַבַּר כו'.** בְּתוֹרַת כֹּהֲנִים יָלִיף לֵיהּ. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

כה **מְשִׁיחָה.** הִיא הַשָּׂפָה אֲשֶׁר יוֹצִיא הַחַיָּט בְּעֵת הִבָּדֵל הַבֶּגֶד. הָרַמְבַּ"ם:

משנה יד

כו **חוּץ.** לָאו דַּוְקָא, דְּהָאִיכָּא כֶּלֶב הַיָּם:

כז **מִכְנַף כו'.** נוֹצַת הָעֲזָנְיָה. כְּמוֹ נִמְרְטוּ כְּנָפֶיהָ, דְּפֶרֶק אֵלּוּ טְרֵפוֹת, דְּפֵרֵשׁ רַשְׁ"י נוֹצוֹת הַגְּדוֹלוֹת, הָכָא נַמִּי נוֹצוֹת הָעֲזָנְיָה גְּדוֹלוֹת מְאֹד וְחוֹתְכִים אוֹתָן וְעוֹשִׂין מֵהֶן כֵּלִים. מַהַר"ם:

כח מַשְׁמַע מִלְּשׁוֹנוֹ דְּמִצָּפָּה לֹא קָאֵי אַכְּנָף. וּמַהַר"ם כָּתַב, דְּמַשְׁמַע בַּתּוֹסְפְתָּא דְּקָאֵי נַמִּי אַכְּנָף:

משנה טו

כט וּקְצַת קָשֶׁה, דַּהֲוָה לֵיהּ לְמִתְנֵי כְּלִי קִבּוּל מִכָּל מָקוֹם טָמֵא, מַהוּ הָעוֹשֶׂה דְּקָתָנֵי. וְעוֹד קָשֶׁה, אַמַּאי לֹא קָתָנֵי בְּהֶדְיָא מַשֶּׁהוּ. וּלְשׁוֹן מַהַר"ם, נִרְאֶה לִי לְפָרֵשׁ, לִקֵּט מִכָּל מָקוֹם מִן

הַטְּמֵאִים וּמִן הַטְּהוֹרִים וְעָשָׂאוֹ כְּלִי אֶחָד, טָמֵא. וְהֵיכָא דְּתָנֵן לְעֵיל הָעוֹשֶׂה כְּלִי מִן הַגֶּדֶל בַּיָּם וְחִבֵּר לָהֶן מִן הַגֶּדֶל בָּאָרֶץ כּוּ', וְתַנְיָא הָכָא מִשּׁוּם מִשְׁכָּב כּוּ', וּפֵרוּשׁ, עָשָׂה מִשְׁכָּב וּמוֹשָׁב מֵעוֹר חַיָּה שֶׁבַּיָּם וְשֶׁבַּיַּבָּשָׁה. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

ל **הַמַּצָּה כּוּ**'. הוֹאִיל וְהוּא דָּבָר שֶׁל קַיְמָא שֶׁאֶפְשָׁר שֶׁיַּעֲמֹד. הָרַמְבַּ"ם:

לא **שֶׁחֻקְקוּם**. נָקֵב קָטָן בְּצִדֵּיהֶן, וְהוֹצִיאוּ הָאֹכֶל מִתּוֹךְ הַנָּקֵב. רַשִׁ"י:

לג מַשְׁמַע דְּאִלּוּ מָדְדוּ הֲוָה מַעֲשֶׂה. וְהָא דְּסִיֵּם וְלֹא עָשׂוּ בָּהֶן מְלָאכָה, הַיְנוּ שֶׁלֹּא מָדְדוּ. אֲבָל רַשִׁ"י כָּתַב, שֶׁאֲפִלּוּ מָדְדוּ בָּהּ אֶלָּא שֶׁלֹּא עָשׂוּ בָּהּ מַעֲשֶׂה לְשֵׁם כְּלִי:

לב **מַחֲשָׁבָה**. שֶׁאִם בֶּן דַּעַת חָשַׁב עֲלֵיהֶן, טְמֵאִים בְּמַחֲשָׁבָה, דִּתְנַן סוֹף פֶּרֶק כ"ה כָּל הַכֵּלִים יוֹרְדִין לִידֵי טֻמְאָתָן בְּמַחֲשָׁבָה. רַשִׁ"י:

משנה טז

לד וּכְלוֹמַר, שֶׁמַּנִּיחַ בּוֹ הַמְּזוּזָה שֶׁאֵין נוֹתְנִין מִמֶּנָּה מֶכֶס, וְתַחְתֶּיהָ טוֹמֶן הַמַּרְגָּלִיּוֹת. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

לה דִּבְרֵי תוֹרָה. צַדִּיקִים כּוּ' יְזַהֲרוּ בָּם שֶׁלֹּא לְרַמּוֹת הַבְּרִיּוֹת. וּפוֹשְׁעִים כּוּ' יִלְמְדוּ לְרַמּוֹת. רַשְׁבַּ"ם:

משנה יז

לו וְאֵינָהּ שֶׁל אֶבֶן, לְפִי שֶׁכְּלֵי אֲבָנִים לֹא יִטַּמְּאוּ כְּלָל. וְאֵינָהּ גַּם כֵּן מַשְׁחֶזֶת בַּרְזֶל, לְפִי שֶׁכְּלֵי מַתָּכוֹת פְּשׁוּטֵיהֶן טְמֵאִים. הָרַמְבַּ"ם:

לז **הַקַּשׁ**. שֶׁכָּל הַגֶּדֶל מִן הָאָרֶץ, בְּכֹלַל כְּלֵי עֵץ. הָרַמְבַּ"ם:

לח וּלְפִי מַה שֶּׁכָּתַב בְּפֶרֶק כ"ד מִשְׁנָה ד' דְּכָל הַטָּמֵא מִדְּרָס טָמֵא אַף בִּשְׁאָר הַטֻּמְאוֹת, צָרִיךְ עִיּוּן. וְהָרַמְבַּ"ם חָזַר בּוֹ בְּחִבּוּרוֹ, שֶׁכָּתַב, טְהוֹרָה מִן הַמִּדְרָס. וְכָתַב הַכֶּסֶף מִשְׁנֶה, הַטַּעַם יֵשׁ לוֹמַר שֶׁמִּתּוֹךְ שֶׁהִיא קָשָׁה אֵינָהּ רְאוּיָה לִשְׁכִּיבָה:

פרק יח

משנה א

א **וּבֵינֵיהֶם**. אוֹתוֹ אֲוִיר שֶׁבֵּין הָרַגְלַיִם מִתַּחַת, אֵינוֹ נִמְדָּד, דְּלֹא אָמְרִינַן רוֹאִין כְּאִלּוּ שׁוּלַיִם יוֹרְדִין עַד סוֹף הָרַגְלַיִם. רַשִׁ"י:

ב **טָפַח**. מָקוֹם חָשׁוּב הוּא. רַשִׁ"י:

משנה ב

ג וְהַתּוֹסְפוֹת כָּתְבוּ, דְּאֵין נִרְאֶה לְפָרֵשׁ כֵּן, דְּאֵין [דֶּרֶךְ] לְהַנִּיחַ מָעוֹת עַל הָאוֹפֶן, דְּתָנֵי וְאֵין גּוֹרְרִין כּוּ' בִּזְמַן שֶׁיֵּשׁ עָלֶיהָ מָעוֹת. וּמְפָרְשִׁים דְּמוּכְנִי הַיְנוּ כַּן שֶׁל שִׁדָּה. כְּמוֹ אֶת הַכִּיּוֹר

וְאֶת כֻּנּוֹ. וּכְמוֹ מְכוֹנוֹת, בִּמְלָכִים (א ז), פֵּרוּשׁ, בָּסִיס שֶׁהַשִּׁדָּה מֻנַּחַת עָלָיו. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

ד וְלֹא שֶׁנִּכְנְסָה לַבַּיִת שֶׁהַמַּת בּוֹ, דְּאִם כֵּן אֵין כָּאן הַצָּלָה שֶׁהֲרֵי הַגַּג מַאֲהִיל עַל הַטָּהֳרוֹת מִלְּמַעְלָה. אֶלָּא כְּגוֹן שֶׁנִּכְנְסָה לְבֵית הַקְּבָרוֹת כוּ'. רַשִׁ"י. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ג

ה דִּמְחֻבֶּרֶת בְּמַסְמְרוֹת אוֹ בְסִיכֵּי. גְּמָרָא:

משנה ה

ו וְכֵן זָבָה נִדָּה יוֹלֶדֶת מְצֹרָע, וְאָמְנָם לָקְחוּ הַזָּב דֶּרֶךְ מָשָׁל. הָרַמְבַּ"ם:

ז **מְטַמֵּא**. וְדַוְקָא כְּשֶׁכָּל הַמִּטָּה קַיֶּמֶת וְכֻלָּהּ שֶׁל אָדָם אֶחָד, שֶׁסּוֹפוֹ לַחֲזֹר וּלְחַבְּרָהּ. אֲבָל אִם נֶאֱבַד מִקְצָתָהּ, אוֹ שֶׁהִיא שֶׁל שְׁנֵי בְנֵי אָדָם, הוֹאִיל וְאֵין סוֹפָן לַחֲזֹר וּלְחַבְּרָהּ טְפֵי, אֲפִלּוּ אִיכָּא אֲרָכָה וּשְׁתֵּי כָרְעַיִם, קְצָרָה וּשְׁתֵּי כָרְעַיִם, טְהוֹרָה, כְּדִתְנַן בְּסוֹף פִּרְקִין מִטָּה שֶׁנִּגְנַב חֻצָּיָהּ כוּ'. תּוֹסְפוֹת:

משנה ו

ח **וְתִקְּנָהּ**. לְאוֹ דַּוְקָא וְתִקְּנָהּ, אֶלָּא אַגַּב רֵישָׁא נְקָטָהּ. תּוֹסְפוֹת:

ט הָרַ"שׁ. וְלֹא רָצוּ לְפָרֵשׁ שֶׁטְּמֵאָה מַגַּע מִדְרָס שֶׁנִּגְעָה בְעַצְמָהּ וּכְדִתְנַן בְּפֶרֶק כ"ז מִשְׁנָה ז' ח' ט' י', דְּהָכָא רוֹצִים לְפָרֵשׁ אֲפִלּוּ לְרַבִּי יוֹסֵי דְּפָלֵיג הָתָם. וְטַעֲמֵיהוּ, דְּקַיְמָא לָן טֻמְאַת בֵּית הַסְּתָרִים אֵינוֹ מְטַמֵּא:

משנה ז

י הֵיא שִׁיטַת רַבֵּנוּ תָּם דְּלֹא אָמְרִינַן הַחֵרֶב הֲרֵי הוּא כְּחֻלֶּל אֶלָּא בִּכְלֵי מַתֶּכוֹת. וְשִׁיטַת הָרַמְבַּ"ם דִּבְכָל כֵּלִים אָמְרִינַן הֲרֵי הוּא כְּחֻלֶּל, וְאִם כֵּן בְּמֵת רָצָה לוֹמַר בִּטְמֵא מֵת. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

יא **כֻּלָּהּ כוּ'**. וְאִם הִזָּה עַל הַמִּטָּה, טָהֲרָה וְהַכָּרַע בִּכְלָלָהּ. וְאִם פֵּרְשָׁה קֹדֶם הַזָּיָה, הַכָּרַע טְמֵאָה. הָרַמְבַּ"ם:

משנה ח

יב **וְאֵין כוּ'**. שֶׁאֵין הָרִאשׁוֹן מְטַמֵּא כֵּלִים, מִפְּנֵי שֶׁהוּא וָלָד. הָרַמְבַּ"ם:

משנה ט

יג **וּלְהַבָּא**. הֲרֵי זֶה דּוֹמֶה לְמִי שֶׁעָשָׂה כְּלִי אֶחָד מִשְּׁבָרֵי כֵּלִים שֶׁנִּטְמְאוּ, שֶׁהוּא טָהוֹר וּמְקַבֵּל טֻמְאָה לְהַבָּא. הָרַמְבַּ"ם:

פרק יט

משנה א

א וְגִרְסַת הָרַמְבַּ"ם וְהָרַ"שׁ, הַנּוֹגֵעַ, וּכְלוֹמַר שֶׁאַחַר שֶׁנִּתְפָּרְקָה הַמִּטָּה שׁוּב אֵין לַחֲבָלִים חִבּוּר:

ב **וְלִפְנִים**. וְהַקֶּשֶׁר בִּכְלָל. שֶׁהֲרֵי נִימֵי הַקֶּשֶׁר כָּל שֶׁהוּא לְצָרְכּוֹ מְטַמְּאִין. וּלְשׁוֹן הָרַמְבַּ"ם, מִן הַקֶּשֶׁר וְלַחוּץ עַד שָׁלֹשׁ אֲצְבָּעוֹת טָמֵא, מִפְּנֵי שֶׁהֵן צְרָכָיו שֶׁל קֶשֶׁר כּוּ'. וְחוּץ לְשָׁלֹשׁ אֲצְבָּעוֹת טָהוֹר כּוּ', שֶׁאֲפִלּוּ פָּסְקוּ אֵין הַקֶּשֶׁר נִתָּר. עַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

ג **רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר כּוּ**'. בְּתוֹרַת כֹּהֲנִים, בְּמִשְׁכָּבוֹ, וְלֹא בַּנִּימִין הַיּוֹצְאִים מִן הַקֶּשֶׁר חוּץ מִשָּׁלֹשׁ. הָרַ"שׁ. וְכָתַב הָרַמְבַּ"ם דְּשִׁעוּרָן זֶה בְּחֶבֶל הַמִּטָּה אֲשֶׁר עָבְיוֹ יָדוּעַ אֲצָלָם כּוּ'. עַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ב

ד **עַד חֲמִשָּׁה כּוּ**'. וְחֲמִשָּׁה כִּלְמַעְלָה. תּוֹסָפְתָּא:

ה **טָהוֹר כּוּ**'. בְּתוֹרַת כֹּהֲנִים יְלִיף לֵיהּ:

ו **עֲשָׂרָה**. וַעֲשָׂרָה כִּלְמַטָּה הֵימֶנּוּ. תּוֹסָפוֹת:

ז **שָׁבוּ כּוּ**'. אַחֲמִשָּׁה וְעַד עֲשָׂרָה קָאֵי. הָרַ"שׁ:

משנה ג

ח הָרַ"שׁ. אֲבָל הוּא מְפֹרָשׁ מִזָּרָן בֶּגֶד צֶמֶר שֶׁנּוֹתְנִים תַּחַת הַמַּצָּעוֹת. וּפֵרוּשׁ מִזָּרָן שֶׁכָּתַב הָרַ"ב הוּא מֵהָרַמְבַּ"ם. אֲבָל הוּא מְפֹרָשׁ חֶבֶק הוּא הָאֵזוֹר אֲשֶׁר יָשִׂימוּ אוֹתוֹ עַל הַמִּרְדַּעַת כְּדֵי שֶׁיַּעֲמֹד עַל גַּבּוֹ, וְרָחְבּוֹ טֶפַח וְאָרְכּוֹ יוֹתֵר, וּבְקָצֵהוּ שְׁנָצִין יְחַבְּרוּ בָּהֶן הַמַּשְׁאוֹי. וְהָרַ"ב הִרְכִּיב שְׁנֵי הַפֵּרוּשִׁים, וְאֵינָן עִנְיָן אֶחָד:

משנה ה

ט **שִׁבְעָה**. שֶׁזֹּאת הַמִּטָּה הִיא נִלְקַחַת מִמִּי שֶׁנִּטְמָא טֻמְאַת שִׁבְעָה מִן הַמֵּת. וְהַמִּזָּרָן מִן הַבְּגָדִים. וְכַאֲשֶׁר הָיְתָה הַמִּטָּה אָב בְּמֵת וְהוּא סוֹף אָב, לֹא תָּשִׂים הַבְּגָדִים וְהוּא הַמִּזָּרָן הַנּוֹגֵעַ בָּהּ אָב גַּם כֵּן, אֲבָל רִאשׁוֹן. הָרַמְבַּ"ם:

משנה ז

י אַף עַל פִּי שֶׁאֶפְשָׁר לֵישֵׁב עָלֶיהָ כִּכְסֵא, מִפְּנֵי שֶׁעִקַּר מַעֲשֶׂיהָ לְקִבְלָה, וּכְבָר בָּטַל הָעִקָּר. הָרַמְבַּ"ם. וְעַיֵּן לְקַמָּן מִשְׁנָה ט':

משנה ח

יא לְשׁוֹן הָרַמְבַּ"ם, כְּמוֹ שְׁנֵי נוֹדִים קְטַנִּים:

משנה ט

יב **מְטַמֵּא**. הוֹאִיל וּפִתְחָהּ מִצַּדָּהּ וְלֹא נִפְחֲתָה לְמַעְלָה, רְאוּיָה לְמִדְרָס כְּשֶׁהָיְתָה. וְכָל הַמְּטַמֵּא טָמֵא מִדְרָס מְטַמֵּא טָמֵא מֵת:

יג **מִפְּנֵי כוּ'**. וְשֶׁיִּהְיֶה כְּלִי שֶׁיִּטָּמֵא טֻמְאַת מֵת הוּא הָעִקָּר. וְזֶה הוֹלֵךְ עַל הַשֹּׁרֶשׁ בְּפֶרֶק ו' מִנִּדָּה, כָּל הַטָּמֵא מִדְרָס טָמֵא טָמֵא מֵת, וְיֵשׁ שֶׁטָּמֵא טָמֵא מֵת וְאֵינוֹ טָמֵא מִדְרָס. הִנֵּה נִתְבָּאֵר שֶׁטֻּמְאַת מֵת עִקָּר. הָרַמְבַּ"ם:

פרק כ

משנה א

א וְכֵיוָן שֶׁמִּתְחִלַּת עִנְיָנָם נַעֲשׂוּ לִשְׁנֵי דְבָרִים יַחַד, לְהִיוֹתָן מִכְּלֵי קִבּוּל וְלֵישֵׁב עֲלֵיהֶן, וְלָזֶה כַּאֲשֶׁר נִפְחֲתוּ וְנִטְהֲרוּ מִטֻּמְאַת שֶׁרֶץ, הִנֵּה נִשְׁאֲרוּ בְּדִין הַמִּשְׁכָּב וְיִטַּמְּאוּ בְּמִדְרָס. הָרַמְבַּ"ם. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ב

ב כְּשֶׁנּוֹפֵחַ בְּפִיו. הָרַ"שׁ:

ג דְּכֵיוָן שֶׁאֵינָהּ מְלֵאָה מִתְגַּלְגֶּלֶת. הָרַ"שׁ:

ד וְאֵינוֹ יָכוֹל לְרָחֹץ בָּהּ רַגְלוֹ אַחַת. תּוֹרַת כֹּהֲנִים:

ה כְּשֶׁכְּפָאָהּ עַל פִּיהָ. וְכִדְתַנְיָא, כְּפָה סְאָה וְיָשַׁב עָלֶיהָ:

ו שֶׁהֲרֵי הִיא כִּקְעָרָה וְשֹׁעוּרָהּ בַּזָּיִתִּים. וּבְיֶתֶר מִתִּשְׁעָה קַבִּין לְקַמָּן בְּמִשְׁנָה ד':

ז **מְקַבֶּלֶת כוּ'**. לֹא יְדַעְנָא אַמַּאי מְשַׁנֵּי הָכָא מִבְּכָל דּוּכְתֵּי דְתָנֵי טְמֵאָה מִדְרָס:

משנה ג

ח וְתַרְגּוּם נֶס, כְּלוֹנְסָא כו'. וְאַף עַל פִּי שֶׁהַנֵּס הוּא כְּמִין מַקֵּל אָרֹךְ שֶׁאֵינוֹ עָב, הָכָא מַיְרֵי שֶׁהוּא עָב כְּמוֹ קוֹרָה. דְּהָא תְּנַן בַּסֵּיפָא כִּסֵּא שֶׁקִּבְּעוֹ בִּכְלוֹנְס:

ט מִדְּלֹא כְתִיב גַּבֵּי מִשְׁכָּב אֲשֶׁר שְׁכַב וְגַבֵּי מוֹשָׁב אֲשֶׁר יָשַׁב בְּקָמָ"ץ וּפַתַ"ח, וּכְתִיב יִשְׁכַּב יֵשֵׁב, מַשְׁמַע שֶׁיִּשְׁכַּב עָלָיו תָּמִיד, בְּמֵיחָד לִשְׁכִיבָה וְלִישִׁיבָה. וְגַבֵּי מִשְׁכָּב נַמִּי דָּרִישׁ לֵיהּ הָתָם הָכִי. רַשׁ"י:

משנה ד

י **גְּדוֹלָה**. יֶתֶר מִתִּשְׁעָה קַבִּין. הָרַ"שׁ:

משנה ה

יא **קִבְּעוֹ**. בְּמַסְמְרִים. הָרַמְבַּ"ם. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

יב **בְּשִׁבְדָּה כו'**. לְכְאוֹרָה אוֹרְחָא דְמִלְּתָא נָקֵט. אֲבָל הָרַמְבַּ"ם כָּתַב, הֲרֵי זוֹ מִכְלַל הַשִּׁבְדָּה וּטְהוֹרָה. נִרְאֶה שֶׁדַּעְתּוֹ דְמַיְרֵי דַוְקָא בְּשִׁבְדָּה כו' הַבָּאִים בְּמִדָּה, שֶׁהֵם טְהוֹרִים:

משנה ו

יג אֲבָל הָרַמְבַּ"ם הִשְׁוָה שְׁתֵּי הַמִּשְׁנָיוֹת, וּמְפָרֵשׁ לְמִשְׁנָתֵנוּ דְהָכִי קָאָמַר, אֲבָל טָמֵא טְמֵא מֵת כְּלוֹמַר שֶׁהוּא יָשׁוּב כְּמוֹ כֵלִים אֲשֶׁר נִטְמְאוּ בְּטֻמְאַ מֵת, כַּאֲשֶׁר נָגְעוּ בַּמִּדְרָס יָשׁוּבוּ רִאשׁוֹן. עַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

יד הָרַ"שׁ. וְלֹא יְדַעְנָא לְמָה לֹא הֶרְאָה עַל מְקוֹמָהּ בְּמַכְילְתִּין פֶּרֶק כ"ז מִשְׁנָה ט':

טו **טָמֵא מֵת**. וְלֹא עֲשָׂאוּהוּ כְּאַחַת מִמְּחִצּוֹת הַבַּיִת שֶׁאֵינָן מְקַבְּלוֹת טֻמְאָה. רַשְׁ"י:

משנה ז

טז **גָּמַר כו'**. לְכְאוֹרָה קָשֶׁה לָמָּה לֵיהּ לְמִתְנֵי הָכִי, דְּהָא בְּכָל מָקוֹם שֶׁנִּשְׁנָה הַמְּלָאכָה שֶׁבָּהּ מְטַמֵּא הַכְּלִי, טַעֲמָא לְפִי שֶׁבּוֹ נִגְמֶרֶת מְלַאכְתּוֹ. וְיֵשׁ לוֹמַר, דִּבְמַחֲצֶלֶת יֵשׁ שֶׁעוֹשִׂין עוֹד מְלָאכוֹת אֲחֵרוֹת אַחַר זוֹ הַמְּלָאכָה וַהֲוָה אָמֵינָא דַּעֲדַיִן לֹא נִגְמְרָה מְלַאכְתָּהּ מִקְּרֵי, קָא מַשְׁמַע לָן:

פרק כא

משנה א

א **הַנּוֹגֵעַ כו'**. מַיְרֵי שֶׁהַבֶּגֶד בִּשְׁעַת אֲרִיגָתוֹ הָיָה בְּאֹהֶל הַמֵּת וַהֲרֵי נִטְמָא. וְאֵין מִטַּמֵּא בִּשְׁאָר הַטֻּמְאוֹת זוּלַת הַצָּרַעַת אִם לֹא הָאָרוּג לְבַד. שֶׁנֶּאֱמַר אוֹ בֶגֶד, עַד שֶׁיִּהְיֶה בֶּגֶד שֶׁהוּא טָווּי וְאָרוּג. וְאָמְרוּ בְּכָאן כִּי כַּאֲשֶׁר יִגַּע הָאָדָם בַּכֹּבֶד הָעֶלְיוֹן כו', שֶׁכָּל אֵלּוּ אֵינָן חִבּוּר לַבֶּגֶד. אֲבָל הַנּוֹגֵעַ בְּנֶפֶשׁ הַמַּסֶּכֶת כו', שֶׁכָּל אֵלּוּ חִבּוּרִין לַבֶּגֶד. הָרַמְבַּ"ם:

ב וּבְנֶסַח אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וּבְהַמְּשָׁכָתָן כו':

ג צָרִיךְ לוֹמַר שֶׁיֵּלֵךְ בּוֹ חוּט הָעֵרֶב. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב שֶׁהֶאֱרִיךְ בָּזֶה:

ד וְאַף עַל גַּב דְּהָתָם בְּאָלֶ"ף בַּתְּחִלָּה וּבַסּוֹף, הֲרֵי אוֹתִיּוֹת אחה"ע מִתְחַלְּפוֹת. אֲבָל הָרַמְבַּ"ם פֵּרֵשׁ שֶׁהוּא מִלְּשׁוֹן תְּלִיָּה, לְפִי שֶׁהָעִירָה הוּא הַנִּתְלֶה וְהַדָּבֵק, עַד כָּאן. כְּלוֹמַר שֶׁהוּא מִלְּשׁוֹן מְעֹרֶה (דְּפֶרֶק ג דְּטְבוּל יוֹם). וּלְשׁוֹן מִקְרָא מֵעֵבֶר אִישׁ וְלִיּוֹת [מְלָכִים א ז]. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב בְּאֹרֶךְ בְּעִנְיַן כָּל הָאֲרִיגָה וּמְלָאכוֹתֶיהָ בְּכָל הַפֶּרֶק:

משנה ב

ה **הַנּוֹגֵעַ כו'**. הַכַּוָּנָה בְּזֹאת הַהֲלָכָה כְּמוֹ כַוָּנַת אֲשֶׁר לְפָנֶיהָ. וְזֶה שֶׁהוּא יֹאמַר כִּי כַּאֲשֶׁר נִטְמֵאת הָעֲגָלָה אוֹ הַמַּחֲרֵשָׁה אוֹ הַדְּבָרִים הַמְחֻבָּרִים בָּהֶן, יֵחָשֵׁב כְּמוֹ הַדָּבָר אֲשֶׁר נִטְמָא. הָרַמְבַּ"ם:

י וְדוֹמֶה לָעַיִן. הָרַ"שׁ:
יא וּלְשׁוֹן הָרַמְבַּ"ם, לִרְכִיבַת אָדָם:

משנה ג

ח כְּלוֹמַר, וּלְכָךְ שׁוֹנֶה סְנִיפִין וְלֹא סְנִיף:
ט **שֶׁל חָרֹשׂ**. שֶׁנִּטְמָא הָרֹמַח שֶׁבּוֹ הַנּוֹגֵעַ בְּמַכְבֵּשׁ טָהוֹר. הָרַמְבַּ"ם:
י רְצוֹנוֹ לוֹמַר וּלְכָךְ הַנּוֹגֵעַ בָּהֶם טָהוֹר:

פרק כב

משנה א

א וְנִמְצָא בַּכָּתוּב וְאַשִּׁישָׁה אַחַת [שְׁמוּאֵל ב ו], וּפֵרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה גַּרְבָּא דְּחַמְרָא:
ב וּבְפֶרֶק י"א מִשְׁנָה ד' וּמִשְׁנָה ו' מְפֹרָשׁ דְּבָתַר עִקָּר אָזְלִינַן. וְיֵשׁ לוֹמַר דְּהָתָם מַיְירֵי בִּכְלִי שֶׁהַצִּפּוּי כָּמוֹהוּ אֶלָּא דְּאֶחָד טָמֵא וְאֶחָד טָהוֹר:

משנה ב

ג **מַרְגָּלָיו**. מִן הַשָּׁלֹשׁ רַגְלַיִם אֲשֶׁר לוֹ. הָרַמְבַּ"ם:

משנה ד

ד **מְטַהֲרִין**. וְהָא דִּתְנַן לְעֵיל פֶּרֶק כ' מִשְׁנָה ה' כִּפֶּת שֶׁקִּבְּעוֹ כוּ', אַלְמָא בִּקְבִיעוּת לְחוּד לֹא פָּרְחָה טֻמְאָה מִנַּיְהוּ (וְכֵן שָׁם בְּמִשְׁנָה ג כִּסֵּא כוּ), הָתָם מִשּׁוּם דִּבְדוּכְתַּיְהוּ נַמִּי לִישִׁיבָה קָיְמִי, אֶלָּא מִשּׁוּם בִּנְיָן מְטַהֲרִינַן לְהוּ, וּמִשּׁוּם הָכִי בָּעִינַן קָבַע וּבָנָה עֲלַיְהוּ. אֲבָל הָכָא קָא בָּטֵיל מִישִׁיבָה לְגַמְרֵי, וּלְכָךְ טָהוֹר בִּקְבִיעוּת לְחוּד לְבֵית הִלֵּל. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:
ה **הֶעָשׂוּי בָּהּ**. רְצוֹנוֹ לוֹמַר שֶׁנִּמְצָא עִם הָעֲרֵבָה מֵעֵץ אֶחָד. הָרַמְבַּ"ם:

משנה ה

י שֶׁאִם אֶחָד בּוֹלֵט חוּצָה וְאֵין שֶׁכְּנֶגְדּוֹ גַּם כֵּן בּוֹלֵט, נִמְצָא כְּשֶׁיִּטֶּהוּ עַל אוֹתוֹ צַד, שֶׁהוּא מֻטֶּה בְּשִׁפּוּעַ, מִפְּנֵי שֶׁהַנָּסָר אֶחָד אָרֹךְ וְיוֹצֵא וּבוֹלֵט מֵהַשֵּׁנִי:
יא וְנִכְלָל גַּם כֵּן הַלּוּחוֹת הָעֲשׂוּיִין לְמוֹשָׁב:

משנה ח

ח וְתֵימַהּ, דִּכְלֵי אֲבָנִים אֵין לָהֶם טֻמְאָה אֲפִלּוּ מִדְּרָס. וּלְשׁוֹן הָרַמְבַּ"ם מָקוֹם יֵשֵׁב בּוֹ בְּקֻצֵּה הָעֵץ וְיִסַּת הָאֶבֶן:

משנה ט

ט וְהָרַמְבַּ"ם פֵּרֵשׁ, לַעֲשׂוֹת מִמֶּנּוּ פְּנֵי הַכֹּתֶל:

משנה י

י נָקוּב בָּאֶמְצַע כְּשִׁעוּר סִיט וְיוֹשֵׁב עָלָיו אָדָם וְתַחְתָּיו גֶּרֶף כְּדֵי לְקַבֵּל בּוֹ הָרְעִי. עָרוּךְ:

יא **מִדְרָס**. כְּשֶׁנִּטְמָא כְּשֶׁהוּא מְחֻבָּר קָאָמַר. וְיֵשׁ בּוֹ כַּשִּׁעוּר. אֲבָל הַבַּרְזֶל טָהוֹר מִן הַמִּדְרָס שֶׁעָלָיו, אֲבָל לֹא טָהוֹר מִשְּׁאָר טֻמְאוֹת. דְּאִי לְכַתְּחִלָּה קָאָמַר, בַּרְזֶל טָמֵא בִּשְׁאָר טֻמְאוֹת, פְּשִׁיטָא. וְעוֹר נַמִּי אִם יֵשׁ בּוֹ כַּשִּׁעוּר, פְּשִׁיטָא. וְאִי לֵית בֵּיהּ כַּשִּׁעוּר, אַמַּאי טָמֵא מִדְרָס. הָרַאֲב"ד:

יב **שֶׁחִפּוּיוֹ כוּ'**. וְשִׁפְתוֹתָיו גַּם כֵּן מֵעוֹר. וְכַאֲשֶׁר הוּסַר הַכִּסּוּי יִשָּׁאֵר בִּלְתִּי שָׁפָה אֵינוֹ רָאוּי לְדָבָר, לֹא לֵישֵׁב עָלָיו, לְקַטְנוּתוֹ, וְלֹא לְשׁוּם בּוֹ דָּבָר, לְהֶעְדֵּר הַצְּדָדִין. הָרַמְבַּ"ם:

יג מִכְבָּר, מְתֻרְגָּם קַנְקַל. עָרוּךְ:

יד וְהָרַמְבַּ"ם כָּתַב, שֶׁאֵין לוֹ קַרְקַע:

פרק כג

משנה א

א **הַכַּדּוּר**. יְשַׁחֲקוּ בוֹ. הָרַמְבַּ"ם:

ב וּפִיו תָּפוּר וּבוֹ עוֹשִׂים הַמִּנְעָל, כְּמוֹ שֶׁעוֹשִׂים רַצְעָנִים שֶׁלָּנוּ בְּדָפוּס שֶׁל עֵץ. הָרַ"שׁ:

ג **מְחַבְּרוֹ**. פֵּרוּשׁ, שֶׁתּוֹפֵר הַמּוֹכִין עִם הָעוֹר כְּדֵי שֶׁלֹּא יִשָּׁמְטוּ אֲנֶה וָאָנָה מִתַּחְתָּיו כְּשֶׁרוֹכֵב עַל הָאֲכָף, דּוּמְיָא דִּתְפִירַת הַבֶּגֶד שֶׁמְּמַלְּאִין בְּמוֹךְ וְצֶמֶר גֶּפֶן בֵּין תְּפִירָה לִתְפִירָה כוּ' שֶׁרְגִילוּת גַּם כֵּן לְחַבֵּר הַמּוֹךְ בִּתְפִירוֹת עִם הַבֶּגֶד עַצְמוֹ. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ב

ד מַשְׁמַע כָּל שֶׁרוֹכְבִין עָלָיו בְּפִסּוּק רַגְלַיִם יֵשׁ בּוֹ מִשּׁוּם מֶרְכָּב כוּ'. אֲבָל דַּעַת רַשְׁ"י אֵינוֹ כֵן, אֶלָּא שֶׁאֵינוֹ מְטַמֵּא מִשּׁוּם מֶרְכָּב אֶלָּא אוֹתוֹ הָרָאוּי לִסְמִיכָה בִּשְׁעַת רְכִיבָה. וְצָרִיךְ לוֹמַר בְּכָל הָנֵי דְּהָכָא, שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן דְּבָרִים הָרְאוּיִין לְהִסָּמֵךְ בָּהֶן לְפָנָיו אוֹ לְאַחֲרָיו:

ה וְתֵימַהּ, מַה עִנְיָן זֶה לְמֶרְכָּב. וְשֶׁמָּא הוּא אֶחָד מִכְּלֵי הָאֲכָף, אוֹ אוֹתָן שֶׁמֻּשָּׂמִים בּוֹ הָרוֹכֵב רַגְלָיו. וְנִקְרָא כֵן מִפְּנֵי שֶׁמַּכֶּה בָּהּ תָּמִיד כְּעֵין מְדוֹכָה. מַהֲרַ"ם. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

ו **שֶׁעוֹמְדִין**. וְהַזָּב מְטַמֵּא מִשּׁוּם מוֹשָׁב כְּשֶׁהוּא עוֹמֵד גַּם כֵּן. כְּדִתְנַן בְּסוֹף פֶּרֶק ב' דְּזָבִים. עַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ד

ז **אֵין כּוּ'**. וְלֹא אִתְפָּרַשׁ טַעֲמָא מַאי. וְגַם צָרִיךְ לוֹמַר דְּמַשְׁבֵּר שֶׁל חַיָּה אֵין יְשִׁיבָתוֹ יְשִׁיבָה כְּמוֹ אַסְלָא דְּסוֹף פֶּרֶק דִּלְעֵיל, דְּהָא לֹא פָּלִיג רַבִּי יוֹסֵי אַאַסְלָא. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ה

ח לְשׁוֹן הֶעָרוּךְ, וּמְבִיאִין לוּחַ שֶׁל אֶבֶן אוֹ שֶׁל עֵץ וּמַעֲמִידִין אוֹתוֹ מֻטֶּה, וְהַמָּקוֹם נָמוּךְ וְסוֹמְכִים אוֹתוֹ בָּעֵץ וּמַנִּיחִים תַּחַת כּוּ׳:

ט לְשׁוֹן הָרַמְבַּ"ם, מְצוּדוֹת יַפְסִיקוּ הַמַּיִם בַּיָּמִים עַד שֶׁיִּתְקַבְּצוּ שָׁם הַדָּגִים, וְאַחַר יוֹצִיאוּ הַמַּיִם וְיִשָּׁאֲרוּ הַדָּגִים כּוּ׳:

י **טְמֵאִין**. רְצוֹנוֹ לוֹמַר בְּטֻמְאַת מִדְרָס. אִי נַמִּי בִּשְׁאָר טֻמְאוֹת דַּוְקָא. הָרַ"שׁ:

פרק כד

משנה א

א וְהָא דְּנָקַט טְמֵא מֵת, מִשּׁוּם דְּאַב הַטֻּמְאָה הוּא, וְהָכִי קָאָמַר, אַב הַטֻּמְאָה עַל יְדֵי מֵת וְלֹא עַל יְדֵי זָב. רַשׁ"י:

משנה ב

ב **שָׁלֹשׁ כּוּ**׳. וְהָא דְּלָא חָשִׁיב עֲגָלָה שֶׁל קָטָן, דְּאֵין חוֹשְׁבִין כָּאן כִּי אִם לִמְנוֹת שִׁשָּׁה עֲגָלוֹת שֶׁיֵּשׁ לָהֶם שִׁלְשָׁה מִינִין, וְאֵינוֹ יוֹרֵד לִמְנוֹת כָּל הָעֲגָלוֹת. הָרַ"שׁ:

משנה ג

ג לְשׁוֹן מַהֲרַ"ם, שֶׁהִיא גְּדוֹלָה בְּיוֹתֵר, שֶׁמַּחֲזֶקֶת אַרְבָּעִים סְאָה. כְּמוֹ אַנְשֵׁי מִדּוֹת:

משנה ד

ד וְנִרְאֶה לִי דְּהָכִי פֵּרוּשָׁא, דְּבִרְאוּיִים לְמִדְרָס לֹא מַיְרֵי, דְּאוֹתָן טְמֵאִין בַּכֹּל בֵּין בְּמִדְרָס בֵּין בְּמֵת, דְּכָל הַטָּמֵא מִדְרָס כּוּ׳. וְהָא דְּרֵישׁ פֶּרֶק כ׳, צָרִיךְ לוֹמַר דְּכֵיוָן דְּהָיוּ רְאוּיִין לִשְׁאָר טֻמְאוֹת וְנִתְקַלְקְלוּ, יָצְאוּ מִזֶּה הַכְּלָל, וְנִשְׁאֲרוּ רַק בְּטֻמְאַת מִדְרָס. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ה

ה הַבָּאִים לְהַקִּיז:

ו וְאוֹמְרִים לוֹ עֲמֹד וְנַעֲשֶׂה מְלַאכְתֵּנוּ. כֶּסֶף מִשְׁנֶה:

ז וְהָרַמְבַּ"ם פֵּרֵשׁ, שֶׁשּׁוֹטְחִין עָלָיו הַזֵּיתִים:

משנה ו

ח אֶלָּא לְהַנִּיחַ עָלָיו חֲפָצִים. מַהֲרַ"ם:

משנה ז

ט וּבְרֵישׁ פֶּרֶק ט"ז פֵּרֵשׁ, כִּסֵּא שֶׁל פְּרָקִים. וְהֶעָרוּךְ פֵּרֵשׁ, כּוּרְסְיָא קָטָן לִפְנֵי תֵּבַת סֵפֶר תּוֹרָה. וְזֶה לְשׁוֹן הָרַמְבַּ"ם, פִּנְקְסִיּוֹת הֵן כָּל שְׁנֵי לוּחוֹת מְזֻדָּוְגִים יִהְיוּ לַסּוֹפֵר אוֹ לְזוּלָתוֹ.

וְשָׁם פִּנְקָס עַל הָאֻמָּת אָמְנָם הוּא לַסּוֹפֵר. וֶאֱפִיפוֹרִין הוּא כִּסֵּא שֶׁל פְּרָקִים כַּאֲשֶׁר יִתְפַּשֵּׁט יִהְיוּ שְׁנֵי לוּחוֹת וְיֵשֵׁב הַסּוֹפֵר עָלָיו, וְכַאֲשֶׁר יִתְקַבֵּץ יָשׁוּב לוּחַ אֶחָד:

משנה ח

י וְקַשֶּׁה, מַאי שְׁנָא מִתַּרְבּוּסִין דְּמִשְׁנָה ה' דְּטָהוֹרָה מִכְּלוּם מִפְּנֵי שֶׁאֵינָהּ מִמְּשַׁמְּשֵׁי אָדָם:

משנה ט

יא יַעְתִּיקוּ אוֹתוֹ עַל הַגְּמַלִּים. הָרַמְבַּ"ם. וּמַהַר"ם פֵּרֵשׁ שֶׁהוּא כְּלִי מֵעוֹר גְּמַלִּים וּמַחֲזִיק אַרְבָּעִים סְאָה וְאֵינוֹ מְיֻחָד לִישִׁיבָה, וּלְכָךְ טָהוֹר:

משנה י

יב וְאֵין הַמַּפָּץ בִּכְלַל כֵּלִים, וְאַף עַל פִּי כֵן טָמֵא הוּא בְּמִדְרָס מֵהַתּוֹרָה, דְּכְתִיב כָּל הַמִּשְׁכָּב. וְכֵן בְּמֵת וּבִשְׁאָר טֻמְאוֹת מִדִּבְרֵיהֶן כְּכָל פְּשׁוּטֵי כְּלֵי עֵץ. וְזֶה הַכְּלָל גָּדוֹל כָּל הַמִּתְטַמֵּא מִדְּרָס כוּ'. הָרַמְבַּ"ם:

יג וְלֹא יְדַעְנָא זֵיתִים מַאי שַׁיְכִי הָכָא, דְּהָא לֹא תְּנַן אֶלָּא גִּתּוֹת:

משנה יד

יד **שֶׁל סְפָרִין כוּ'**. אֵינָהּ מִטַּמְאָה מִדְּרָס, שֶׁאֵין מִשְׁתַּמְּשִׁין בָּהֶן לִשְׁכִיבָה. וְטָמֵא טְמֵא מֵת, שֶׁפְּעָמִים עוֹשִׂין אוֹתָן כְּמִין תִּיק וְנוֹתְנָהּ בְּחֵיקוֹ וּמִתְחַמֵּם בָּהּ כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ לְעִנְיַן כִּלְאַיִם:

טו וְהָרַמְבַּ"ם גָּרַס תַּכְרִיךְ וְשֶׁל נִבְלֵי וְכוּ', וּפֵרֵשׁ תַּכְרִיךְ תַּכְרִיכֵי הַמֵּת:

טז כְּדִלְעֵיל פֶּרֶק ט"ז מִשְׁנָה ז'. הָרַ"שׁ. וְצָרִיךְ לוֹמַר דְּלֹא דָּמֵי לְתַכְרִיךְ הַכֵּלִים דְּמִשְׁנָה י"ב:

משנה טז

יז וְכֵן נִרְאֶה לְקַמָּן פֶּרֶק כ"ח מִשְׁנָה ט'. הָרַ"שׁ:

משנה יז

יח **מְהוּהָה**. מִלְּשׁוֹן תֹּהוּ וָבֹהוּ. רְצוֹנוֹ לוֹמַר דָּבָר שֶׁאֵין בּוֹ מַמָּשׁ. מַהַרַ"ם:

יט עֵרוּב פְּרוּשִׁים כָּאן. שֶׁפֵּרוּשׁ הָרִאשׁוֹן וְהַשְּׁלִישִׁי הוּא מֵהָרַ"שׁ, וּפֵרוּשׁ הַשֵּׁנִי הוּא מֵהָרַמְבַּ"ם. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

כ וְתֵימַהּ, דְּתַנָּא קַמָּא בְּבֶגֶד אֵירִי, וְאָתֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן לְפָרוּשֵׁי מֵירִי בְּשֶׁל מַתָּכוֹת. וּבְהָרַמְבַּ"ם בְּנֶסַח אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל סִיֵּם, וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

פרק כה

משנה א

א וְהוּא בֵּית כְּנִיסַת הָאַבְנֵט, וּשְׁמוֹ תּוֹבְרִיוֹת. וְאִית דְּאָמְרֵי, תּוֹפְרוֹת. הָרַ"שׁ. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ב

ב ופֵּרוּשׁ אֲחוֹרַיִם וְתוֹךְ, שֶׁהַכְּלִי עַצְמוֹ חָלוּק, וּכְמוֹ שֶׁחֲלוּקִים שְׁאָר כֵּלִים לְעִנְיַן אֲחוֹרַיִם וְתוֹךְ בְּדִינֵיהוּ הָכִי נַמִּי הַמַּרְדֵּעַ חָלוּק הוּא בְּעַצְמוֹ לְעִנְיַן דִּין אַחֵר כוּ'. וְיֵשׁ לוֹמַר דְּהָרַ"שׁ וְהָרַמְבַּ"ם לֹא פְּלִיגֵי אֶלָּא מַר אָמַר חֲדָא כוּ'. עַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ג

ג וְלַכַּף יֵשׁ תּוֹךְ וַאֲחוֹרַיִם. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

ד וּמִמֵּילָא דְּמַאי דְּקָאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן וְצָרִיךְ לְהַטְבִּיל כַּהֲלָכָה הִיא:

משנה ה

ה וְלֹא כֻּלּוֹ בִּכְלַל תּוֹכוֹ, אֶלָּא צַד שֶׁכִּלַּפֵּי חֲצִי רֹבַע. כָּךְ צָרִיךְ לוֹמַר לְמַאי דְּמַסִּיק. אֶלָּא דְּקָשֶׁה, דְּהָתָם פְּסַק דְּלֹא כְּרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי:

ו **כֻּלּוֹ**. אֲתָאן לֵרִישָׁא:

משנה ז

ז הָרַמְבַּ"ם. וְהָכִי נַמִּי מְפָרֵשׁ לַעֲרֵבָה. וּפֵרוּשׁ הָרַ"ב בָּעֲרֵבָה הוּא מֵהָרַ"שׁ. וְהוּא מְפָרֵשׁ הָכָא, דְּאִם אֲחוֹרַיִם טְמֵאִים וּבֵית הַצְּבִיטָה טָהוֹר אוֹ אִפְּכָא, לֹא נָזְרִינַן הַאי אַטּוּ הַאי שֶׁלֹּא יִטָּלֵנּוּ בָּזֶה פֶּן יִגַּע בָּזֶה:

ח **בִּלְבָד**. וְטַעֲמוֹ דְּרַבִּי יוֹסֵי, דְּכְשֶׁהוּא וְיָדָיו טְהוֹרוֹת אָז נִזְהָר הֵיטֵב שֶׁלֹּא יָבֹא לִידֵי רִבּוּי טֻמְאָה לֹא הוּא וְלֹא כֵּלָיו. אֲבָל כְּשֶׁיָּדָיו טְמֵאוֹת אֵינוֹ נִזְהָר כָּל כָּךְ וְחָיְשִׁינַן. מַהָרַ"ם:

משנה ח

ט **קָמְקוּם**. שֶׁהָיוּ אֲחוֹרָיו טְמֵאִין. הָרַמְבַּ"ם:

משנה ט

י **צְבִיעָה**. אֲתָאן לְרַבִּי מֵאִיר דְּמִשְׁנָה ז'. אֲבָל לְרַבִּי יוֹסֵי, בְּאֵין לָהֶם אֲחוֹרַיִם וְתוֹךְ סַגִּי. הָרַ"שׁ. וְהֵינוּ לְפֵרוּשׁוֹ הָתָם. אֲבָל לְפֵרוּשׁ הָרַמְבַּ"ם נִיחָא. וְדוֹ"ק. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

יא **מַחֲשָׁבָה**. כָּל שֶׁכֵּן הוּא כוּ'. וּנְקֵטָה מִשּׁוּם סֵיפָא, דְּדָוְקָא מַעֲשֶׂה כוּ' וְלֹא מַחֲשָׁבָה מִיַּד מַחֲשָׁבָה. הָרַ"שׁ:

יב **מַחֲשָׁבָה**. בִּשְׁלָמָא מִיַּד מַעֲשֶׂה לֹא מַפְקָא, לֹא אָתֵי דִּבּוּר וּמְבַטֵּל מַעֲשֶׂה, אֶלָּא מִיַּד מַחֲשָׁבָה מִיהָא תַּפּוּק. שְׁאנֵי מַחֲשָׁבָה דְּטָמְאָה, דְּכִי מַעֲשֶׂה דָּמֵי, דִּכְתִיב יִתֵּן וְקָרִינַן יֻתַּן כוּ', מַה יִּתֵּן דְּנִיחָא לֵיהּ אַף יֻתַּן דְּנִיחָא לֵיהּ, וְאַף עַל גַּב דְּנָפְלוּ מִמֵּילָא אֶלָּא דְּנִיחָא לֵיהּ, בְּמַחֲשָׁבָה הָוֵי הֶכְשֵׁר, וְקָרוּ לֵיהּ כִּי יִתֵּן וְהֵינוּ בַּיָּדַיִם. גְּמָרָא [קִדּוּשִׁין דַּף נט]. וּמִדְּאָמְרִינַן לֹא אָתֵי דִּבּוּר, נִרְאֶה לִי דְּדָוְקָא דִּבּוּר וְלֹא סַגִּי בְּמַחֲשָׁבָה. וְעַיֵּן פֶּרֶק ג' דְּעֻקְצִין מִשְׁנָה י"א:

פרק כו

משנה א

א הַר"שׁ. וּכְלוֹמַר דִּלְפִיכָךְ מִטַּמְּאִין שֶׁלֹּא בְּאֱמֶת. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ג

ב וְאֵין לוֹ בֵּית אֶצְבָּעוֹת, אֶלָּא עוֹר פָּשׁוּט. הָרַמְבַּ"ם:

ג וּלְשׁוֹן הָרַמְבַּ"ם, שֶׁיֵּשׁ עֲלֵיהֶם צוּרַת כְּלִי:

ד **טְמֵאִין**. כִּשְׁאָר כְּלֵי עוֹר הַפְּשׁוּטִין. הָרַמְבַּ"ם. כְּלוֹמַר שֶׁהֵם בְּצוּרַת כְּלִי:

משנה ד

ה וְהַר"שׁ גָּרַס, טָהוֹר, וּמְפָרֵשׁ דְּמְקַבֵּל טֻמְאָה מִכָּאן וּלְהַבָּא, וּבְנִפְסָק עֻקְּבוֹ כוּ' מְפָרֵשׁ דְּטָהוֹר לְגַמְרֵי. וְכֵן נִרְאֶה. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

ו שֶׁאֵין צָרִיךְ אֲמַן לָזֶה, שֶׁהֶדְיוֹט יָכוֹל לְשָׁמְטוֹ מֵהָאֻמּוּם. כֶּסֶף מִשְׁנָה:

משנה ה

ז וְהָרַמְבַּ"ם כָּתַב, כְּשֶׁמַּעֲמִיס עַל חֲמוֹרוֹ. וְגָרַס נַמִּי עוֹר הַחֲמוֹר. וּמְפָרֵשׁ, אֲשֶׁר יִקְשְׁרוּ בְּאֻמְצָעִיתוֹ הַדָּבָר אֲשֶׁר יַעְתִּיקוּ עַל הַחֲמוֹר:

ח פְּשׁוּטָן מְתֻרְגָּם כִּתָּנָא. תּוֹסָפוֹת חֲדָשִׁים:

משנה ו

ט וּמְקַבֵּל שְׁאָר הַטֻּמְאוֹת וְאֵינוֹ מִתְטַמֵּא בְּמִדְרָס. הָרַמְבַּ"ם:

משנה ז

י נִרְאֶה שֶׁצָּרִיךְ לוֹמַר הַמַּחֲשָׁבָה:

יא וְעִבּוּד נַמִּי אֵינָהּ צְרִיכָה, כִּדְפֵרֵשׁ הָר"ב מִשְׁנָה ג' פֶּרֶק י"א דִּזְבָחִים:

משנה ח

יב בְּנִזְלָן נָכְרִי מִיֵּרֵי. עַיֵּן פֶּרֶק י' דְּבָבָא קַמָּא מִשְׁנָה ב':

פרק כז

משנה א

א תֵּימַהּ, אֵיךְ הַבֶּגֶד יְקַבֵּל בּוֹ שֶׁמֶן. וְהָרַמְבַּ"ם לֹא כָתַב כֵּן עַל הַבֶּגֶד עַצְמוֹ, אֶלָּא הֵבִיא רְאָיָה שֶׁשָּׁעוּר הַקִּבּוּל בְּכָל שֶׁהוּא מִסּוֹף פֶּרֶק י"ז דְּתָנֵי לְקַבֵּל שֶׁמֶן, וְאַמַּשְׁחֶזֶת נִשְׁנָה שָׁם:

ב וְאִם תֹּאמַר, כָּל שֶׁהוּא לָמָּה טָמֵא, הָא בָּעִינַן שֶׁיִּטַּלְטֵל מָלֵא וְרֵיקָן דּוּמְיָא דְשֵׁק. וְיֵשׁ לוֹמַר דְּרָאוּי לְכוֹף וּלְקַפֵּל וְלִקַּח בּוֹ מַרְגָּלִית אוֹ מַחַט. וְאִם תֹּאמַר אִם כֵּן פְּשׁוּטֵי כְּלֵי עוֹר אַמַּאי

טְהוֹרִים, הֲרֵי רְאוּיִן לְקַבֵּל בּוֹ כָּל שֶׁהוּא כְּמוֹ הָכָא. יֵשׁ לוֹמַר דְּמַיְירֵי בְּעוֹר שָׁלוּק שֶׁהוּא קָשֶׁה. תּוֹסָפוֹת. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

ג כִּדְיָלֵיף לֵיהּ בְּסִפְרָא. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

ד וְתֵימַהּ, מַאי חִדּוּשׁ הוּא זֶה, כֵּיוָן דַּאֲפִלּוּ מָקוֹם תַּשְׁמִישׁ שֶׁלּוֹ טָהוֹר. וְנִרְאֶה דְּמַיְירֵי בַּאֲחוֹרַיִם שֶׁיֵּשׁ לָהֶם תּוֹךְ, כְּגוֹן בְּמָקוֹם חֻקָּק בֵּית מוֹשָׁבָם כְּעֵין הַהוּא דְּלְעֵיל פֶּרֶק ב', דְּהַאי כֵּיוָן דְּמִפָּנָיו אֵין לוֹ תוֹךְ, אֲחוֹרָיו טְהוֹרִין אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ לָהֶן תּוֹךְ. הָרַ"שׁ. וְתֵימַהּ שֶׁכְּלָל כָּזֶה נִשְׁנָה שָׁם פֶּרֶק ב' מִשְׁנָה ג' וּפֵרְשׁוּהוּ שָׁם בְּעָנְיָן אַחֵר. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ג

ה **טָהוֹר**. מִן הַמִּדְרָס. הָרַמְבַּ"ם. וְהָרַ"שׁ כָּתַב, דַּאֲפִלּוּ בְּמֵת טָהוֹר אִם נָגַע בַּשֵּׂק וְלֹא בַבֶּגֶד. וְאִם נָגַע בַּבֶּגֶד, הַבֶּגֶד טָמֵא וְהַשֵּׂק טָהוֹר:

ו אֲבָל מִתּוֹךְ הַכְּלָל דַּאֲתָא לְרַבּוּיֵי, מַשְׁמַע דְּלָאו דַּוְקָא כַּסֵּדֶר הַזֶּה. תּוֹסָפוֹת. אֶלָּא דְּאַשְׁכְּחַן זֶה הַכְּלָל דְּלֹא אָתֵי לְרַבּוּיֵי:

ז וְעֵרוּב פֵּרוּשִׁים הֵן, דְּמִתְחִלָּה מְפָרֵשׁ מֵאֵיזֶה מֵהֶן שֶׁיִּקְצַע כְּלוֹמַר מֵאֵיזֶה אֶחָד שֶׁיִּקְצַע, וְאַחַר כָּךְ מְפָרֵשׁ דְּאֵינוֹ וְכוּ' מִשְּׁנֵי מִינִים, דְּהַיְנוּ שֶׁיִּקְצַע וְיַחֲבֵר מִשְּׁנֵי מִינִים אוֹ מִיּוֹתֵר כְּשֶׁיִּהְיוּ בְיַחַד טֶפַח עַל טֶפַח. וּשְׁנֵי הַפֵּרוּשִׁים כְּתָבָם רַשְׁ"י סֵכָה דַּף י"ז, וְכָתַב, שֶׁפֵּרוּשׁ הָרִאשׁוֹן עִקָּר. וְכֵן כָּתְבוּ הַתּוֹסָפוֹת וְהָרַמְבַּ"ם:

משנה ד

ח כְּלוֹמַר, וְלֹא לְמִשְׁכָּב. לְפִי שֶׁהוּא רָאוּי לְמוֹשָׁב בְּחֻשְׁבּוֹ אוֹתוֹ, וְאִי אֶפְשָׁר לִשְׁכַּב עָלָיו. הָרַמְבַּ"ם:

ט כְּנֶגֶד בֵּית מוֹשָׁב הָאָדָם. רַשְׁ"י:

משנה ו

י **נִמְדָּדִין**. אִם שָׁלֹשׁ עַל שָׁלֹשׁ לִטְמֵא מֵת, אוֹ שְׁלֹשָׁה עַל שְׁלֹשָׁה לְמִדְרָס. הָרַמְבַּ"ם:

יא וְכֵן הוּא גִּרְסַת הָרַמְבַּ"ם. וּפֵרַשׁ בּוֹ כַּפֵּרוּשׁ הַשֵּׁנִי שֶׁל הָרַ"ב דְּרֵישׁ פֶּרֶק כ"ט. וּמְסַיֵּם, וּבוֹ כִּיסִּים קְטַנִּים יְשִׁימוּ מָעוֹת בְּתוֹכָן כוּ' וְכָל אֶחָד יִקָּרֵא כִּיס שֶׁל פָּנְדְיָא:

משנה ט

יב דְּאִם לֹא כֵן אֵין לוֹ עָלָיו תּוֹרַת כְּלִי:

משנה י

יג **טָמֵא כוּ'**. וְהָא דְּכָתַב הָרַ"ב בְּפֶרֶק י"א דִּזְבָחִים מִשְׁנָה ה' דְּבֶגֶד שֶׁקְּרָעוֹ בְּרֶבּוֹ טָהוֹר לְגַמְרֵי מִדְּאוֹרְיְתָא, פֵּרְשׁוּ, דְּהַהוּא בְּבֶגֶד כְּלִי, וּכְשֶׁנִּקְרַע אָזַיל שֵׁם כְּלִי מִנֵּיהּ טָהוֹר לְגַמְרֵי,

אֲבָל הָכָא מַיְירֵי בַּחֲתִיכַת בָּצֵק דְּעָלְמָא וְאֵין שָׁם כְּלִי עָלָיו, וְלֹא טָהוֹר לְגַמְרֵי כוּ'. תּוֹסָפוֹת.
וְטַעֲמָא דְּתַנָּא קַמָּא דְּהָכָא דְּטַמְּאַת בֵּית הַסְּתָרִים מְטַמֵּא. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

יד כֵּיוָן שֶׁיֵּשׁ בַּאֲבִיהֶן כְּדֵי לְטַמֵּא. וְהָכִי נַמִּי לֹא פָּלֵיג רַבִּי יוֹסֵי בְּמִטָּה שֶׁנִּשְׁבְּרָה בְּפֶרֶק י"ח מִשְׁנָה ו', וּבְסַנְדָּל שֶׁנִּפְסַק בְּפֶרֶק כ"ו מִשְׁנָה ד'. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה יא

טו **וְצוֹרֵר כּוּ'**. וְלֹא תִּקְרַע בְּעֵת שֶׁיְּצוּרוּ בוֹ הַמֶּלַח וִיהַדְּקוּ אוֹתוֹ כְּמוֹ שֶׁיִּקֶּרֶה בַּבֶּגֶד הַבָּלוּי. הָרַמְבַּ"ם:

טז **אוֹ כּוּ'**. וְקָשֶׁה, אִם אֵינוֹ בָּרִיא הֵיאַךְ יִצְרֹר מֶלַח. וּלְשׁוֹן הָרַמְבַּ"ם, אִם שֶׁתְּהֶיֶה בְּרִיאָה אַף עַל פִּי שֶׁאֵינָהּ חֲזָקָה בְּאֹפֶן שֶׁתְּהֵא רְאוּיָה לְצוּר בָּהּ, אוֹ שֶׁתְּהֵא חֲזָקָה אַף עַל פִּי שֶׁתְּהֶיֶה קְרוּעָה. עַד כָּאן. וְהַשְׁתָּא מַה שֶּׁכָּתַב הָרַ"ב בְּרִישָׁא וְחָזָק, לֹא אַדְּלְעֵיל קָאֵי לְפָרֵשׁ וּבָרִיא, אֶלָּא אַשֶּׁלְפָנָיו וְרָאוּי לְצָרֹר בּוֹ קָאֵי:

פרק כח

משנה א

א וּמְשׁוּם סֵיפָא נָקֵט בְּרִישָׁא לְתַרְוַיְיהוּ. מַהַרַ"ם:

משנה ב

ב **טָמֵא**. בִּשְׁאָר טֻמְאוֹת חוּץ מִן הַמִּדְרָס, שֶׁהֲרֵי הוּא פָּחוֹת מִשְּׁלֹשָׁה טְפָחִים:

ג וְהָרַמְבַּ"ם כָּתַב שֶׁהוּא יָתֵד:

משנה ד

ד **טָמֵאוֹת**. בִּשְׁאָר טֻמְאוֹת חוּץ מִטֻּמְאַת מִדְרָס, מִפְּנֵי שֶׁאוֹמְרִים לוֹ עֲמֹד וְנַעֲשֶׂה מִלַּאכְתֵּנוּ. הָרַמְבַּ"ם:

משנה ו

ה **טָהוֹר**. כְּלוֹמַר וְדִינוֹ כְּדִין טְלָאוֹ עַל הַקֻּפָּה. הָרַמְבַּ"ם:

משנה ז

ו וְלִנְגָעִים נַמִּי, כְּדִתְנַן בְּמִשְׁנָה י"א פֶּרֶק י"א דִּנְגָעִים:

ז עָרוּךְ. וְכָתַב הָרַ"שׁ, וְתֵימַהּ לְפִי זֶה, לְרַבָּנָן דְּאָמְרֵי מְכֻוָּנֶת, וְהַמְּלָל הוּא בִּשְׁתֵּי אֶצְבָּעוֹת, וְהָאָרוּג הוּא אֶצְבַּע אַחַת, אֵיךְ יִצְטָרֵךְ וְרַבּוֹ מְלֹל. וְשָׁמָא אֵינוֹ רוֹצֶה (שֶׁלֹּא יְהֵא)[אֶלָּא שֶׁיְּהֵא] מֵאוֹתָם שְׁלֹשׁ אֶצְבָּעוֹת רֻבּוֹ אָרוּג לְכָל הַפָּחוֹת:

ח רְצוֹנוֹ לוֹמַר שֶׁל הֶחָלוּק, דְּאָז מִתְהַפֶּכֶת וּלְכָךְ אֵינוֹ חִבּוּר. וּמִלְּמַעְלָן דְּמַתְנִיתִין קָאֵי אַטְלָיְהּ, וּכְלוֹמַר שֶׁאִם הִיא תְּפוּרָה בְּשׁוּלֵי הֶחָלוּק שֶׁאָז הִיא תְּפוּרָה בַּמַּעֲלָה שֶׁלָּהּ כוּ'. וְכָל זֶה דּוֹחֵק. וְהָרַ"שׁ כָּתַב, מִלְּמַעְלָה בַּכָּתֵף, מִלְּמַטָּה בַּשּׁוּלַיִם:

משנה ח

ט שִׁירָאַיִן הַיְנוּ הַשִּׁירַיִּים דְּרֵישׁ פֶּרֶק ט' דְּכִלְאַיִם. וְהַסְּרִיקִים פֵּרֵשׁ רַשְׁ"י עֲשׂוּי מִן הַמֶּשִׁי הָרַךְ הַמִּתְפַּצֵּל וּמְצוּי בַּמֶּשִׁי. וּבְפֶרֶק הַתְּכֵלֶת כָּתַב נְעֹרֶת שֶׁל מֶשִׁי:

משנה י

י וּמְסַיֵּם הָרַמְבַּ"ם, וְהַשֹּׁרֶשׁ אֶצְלֵנוּ תַּכְשִׁיט כָּל שֶׁהוּא טָמֵא, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר פֶּרֶק י"א מִשְׁנָה ח':

יא וְהָרַמְבַּ"ם בְּנֶסְחַת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל מְסַיֵּם, וְאִם נִטְמְאוּ הַחוּטִין בִּהְיוֹתָן מְחֻבָּרִין בַּסְּבָכָה, נִטְמְאָה הַסְּבָכָה:

פרק כט

משנה א

א וְכֵן הוּא בָּר"שׁ. וּלְפִי דְּטָמְאַת שֶׁרֶץ אַף בְּשָׁלֹשׁ עַל שָׁלֹשׁ, לְהָכִי נָקְטוֹ. וְהוּא הַדִּין לְמִדְרָס בִּשְׁלֹשָׁה עַל שְׁלֹשָׁה. וְהָרַמְבַּ"ם סָתַם וּפֵרֵשׁ שֶׁהַבֶּגֶד כַּאֲשֶׁר נִטְמָא. וְגַם הָרַ"ב בַּמִּשְׁנָה דִּלְקַמָּן סָתַם וְכָתַב וְאִם נִגְּעָה טֻמְאָה כוּ':

ב וְקָשֶׁה, הָא פִּלְיוֹן שֶׁל רֹאשׁ תְּנַן. וְהָרַ"שׁ כָּתַב, פִּלְיוֹן כְּמוֹ אַפִּלְיוֹן, בְּפֶרֶק כָּל כִּתְבֵי תָּנֵי לֵיהּ גַּבֵּי שְׁמֹנָה עָשָׂר כֵּלִים. עַד כָּאן. וּמִזֶּה יָצָא לוֹ לְהָרַ"ב לְפִי שֶׁמָּצָא שָׁם שֶׁפֵּרֵשׁ רַשְׁ"י בְּדַף ק"כ פִּלְיוֹן סָדִין לְהִתְעַטֵּף בּוֹ כֻּלּוֹ. אַךְ בְּכָאן אִי אֶפְשָׁר לְפָרֵשׁ כֵּן. וְעוֹד דְּהָתָם בְּמִשְׁנָה ד' מָנָה הָרַ"ב שְׁמֹנָה עָשָׂר כֵּלִים, וְתִמְצָא שָׁם שֶׁבִּמְקוֹם פִּלְיוֹן וּמַעֲפֹרֶת שֶׁבַּגְּמָרָא, כָּתַב מִצְנֶפֶת וְטַלִּית קָטָן שֶׁמְּכַסִּין בּוֹ רֹאשׁוֹ. וּבְמִשְׁנָה ב' פֶּרֶק קַמָּא דְּשַׁבָּת כָּתַב הָרַ"ב, מַעֲפֹרֶת שֶׁל סַפָּרִים סוּדָר שֶׁנּוֹתֵן הַמִּתְגַּלֵּחַ עַל בִּרְכָּיו כוּ', וְנִשְׁאָר אִם כֵּן מִצְנֶפֶת בִּמְקוֹם פִּלְיוֹן. וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה פֵּרֵשׁ הָרַמְבַּ"ם כָּאן, שֶׁכָּתַב פִּלְיוֹן שֶׁל רֹאשׁ הוּא הַמִּטְפַּחַת שֶׁיְּשִׁימוּ הַנָּשִׁים עַל רֹאשָׁן. עַד כָּאן. וּבְאוֹתָן שְׁמֹנָה עָשָׂר כֵּלִים חָשִׁיב מִצְנֶפֶת:

ג **כִּפָּה כוּ'**. לְשׁוֹן הָרַמְבַּ"ם, כְּדְּ שְׁמוֹ כִּפָּה שֶׁל זְקֵנָה, וְלֹא שֵׁיֵּשׁ אַחֵר שֶׁל יַלְדָּה. וּמְשׁוּם הָכִי כָּתַב בְּחִבּוּרוֹ כִּפָּה שֶׁל רֹאשׁ:

משנה ב

ד תֵּימַהּ לְפָרֵשׁ כֵּן, דְּהָא תְּנַן בְּסֵיפָא יָתֵר מִכָּאן חִבּוּר לַטֻּמְאָה וְאֵין חִבּוּר לַהַזָּאָה. וְאֵין לוֹמַר דְּסֵיפָא לֹא קָאֵי אֶלָּא מֵחָלוּק אֶחָד וּלְהַלָּן, דְּאִם כֵּן בְּרֵישָׁא לֹא תָּנֵי וְלֹא מִידֵּי אֶלָּא מוֹנֶה

וְהוֹלֵךְ, וְזֶה דָּבָר שֶׁאֵין לוֹ שִׁעוּר. וְכֵן מְפֹרָשׁ בְּהָרַמְבַּ"ם דְּיֵתֵר מִכָּאן דְּסֵיפָא קָאֵי אַכֻּלְּהוּ. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

ה **חָלוּק כו'**. אֲפִלּוּ הֵן אֲרֻכִּין בְּיוֹתֵר אוֹ רְחָבִין בְּיוֹתֵר כָּל שֶׁהֵן. הָרַמְבַּ"ם:

משנה ג

י וְנִרְאֶה לִי דְּתַנָּא מִסְּרָךְ סְרִיךְ בְּלִישְׁנָא דְּמַתְנִיתִין דְּסוֹף פִּרְקִין:

משנה ה

ז **שֶׁל בַּעֲלֵי בָתִּים**. פֵּרוּשׁ, אוֹ שֶׁל בַּעֲלֵי בָתִּים:

ח **שְׁיָרֵי יָד**. נִרְאֶה לִי שֶׁכֵּן רְגִילִין לִקְרוֹת שְׁיָרֵי יָד וּכְאִינָךְ דְּמִשְׁנָה ז' ח' דִּקְרֵי לְהוּ נַמֵּי בִּלְשׁוֹן שְׁיָרֵי. וְהָרַמְבַּ"ם כָּתַב, שְׁיָרֵי הַפַּרְגּוֹל. וּמַהֲרַ"ם כָּתַב יַד הַפַּרְגּוֹל שֶׁנִּטַּל וְנִשְׁתַּיֵּר בּוֹ כְּשִׁעוּר טֶפַח הֲוֵי חִבּוּר:

משנה ו

ט עַל תְּמוּנַת קוֹפִּיץ. הָרַמְבַּ"ם:

משנה ז

י וּמְפֹרָשׁ שָׁם (הָר"ן)[נְמוּקֵי יוֹסֵף] בְּשֵׁם הָרַאֲבַ"ד, כְּלוֹמַר בּוֹרוֹת קְטַנִּים. וְשֶׁצָּרִיךְ לוֹמַר בְּרֵי"שׁ. וְכֵן יַד בָּדִיד דְּהָכָא:

יא וּבְפֵרוּשׁ הָרַמְבַּ"ם בְּנֶסַח אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל מָצָאתִי, נִכּוּשׁ הוּא אֲשֶׁר מְנַקֶּה עִקְּרֵי הָאִילָנוֹת, וּפַטִּישׁ הוּא עֶגֶל אֲשֶׁר יְשַׁבְּרוּ בּוֹ אֲבָנִים. וְזֶה נִרְאֶה לְפִי שֶׁנִּמְצָא כַּמָּה פְּעָמִים בַּמִּשְׁנָה וּגְמָרָא לְשׁוֹן נִכּוּשׁ וְהוּא עִנְיָן נְקִירָה וַחֲפִירָה. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

משנה ח

יב **בֵּית שַׁמַּאי כו'**. לְעִנְיַן הַזָּיָה אִתְּשִׁיל בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ, דַּהֲווּ בֵּית הִלֵּל לְקֻלָּא, וּמִשּׁוּם הָכִי לֹא תָּנֵי לְהוּ בְּעֵדֵיוֹת בַּהֲדֵי קֻלֵּי בֵּית שַׁמַּאי. וְכָהֵנָּה רַבּוֹת:

יג **כָּל שֶׁהוּא**. אֲפִלּוּ הַבַּיִת יָד הוּא בְּתַכְלִית הָאֲרִיכוּת, יִטַּמְּאוּ, כִּי הָאָדָם צָרִיךְ לָהֶן לְהִתְרַחֵק בּוֹ מִן הָאֵשׁ כו'. הָרַמְבַּ"ם. וְעַיֵּן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב:

פרק ל

משנה א

א כְּלוֹמַר, שֶׁהוּא רָאוּי לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ כְּשֶׁכּוֹפִין הַכְּלִי עַל פָּנָיו, אֲבָל מִתְּחִלָּה לֹא נַעֲשָׂה לְכָךְ. וְזֶה לְשׁוֹן הָרַמְבַּ"ם, יַעֲשׂוּ בְּשׁוּלֵי הַכְּלִי שָׂפָה עֲגֻלָּה יִהְיֶה גָּבְהָהּ כְּמוֹ אֶצְבַּע לְיַשֵּׁב הַכְּלִי יְשִׁיבָה מְתֻקֶּנֶת:

משנה ב

ב וּלְפִי זֶה הוּא בִּלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז שפיגע"ל. וְהָרַמְבַּ"ם פֵּרֵשׁ הוּא הַמְּחִצָּה אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה לִרְאוֹת מֵאֲחוֹרָיו הַצּוּרָה. וְהוּא אֶצְלִי מִלָּה מֻרְכֶּבֶת, סְפֵק רְאִיָּה כוּ', שֶׁלֹּא יֵרָאֶה עַל שִׁעוּרוֹ הָאֲמִתִּי, עַד כָּאן. וּלְפִי זֶה הוּא שֶׁקּוֹרִין בִּלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז ברי"ל:

משנה ד

ג **טְמֵאָה**. נִרְאֶה לִי הַטַּעַם, מִשּׁוּם כֵּיוָן דִּקְטַנָּה הִיא אֵינוֹ מֵשִׂים בָּהּ כָּל כָּךְ שֶׁמָּן, וְגַם יָכוֹל לְהוֹלִיכָהּ בְּקַל, וְאֵינוֹ יָרֵא שֶׁמָּא יִשְׁפֹּךְ הַשֶּׁמֶן, אֲבָל גְּדוֹלָה שֶׁמֵּשִׂים בָּהּ הַרְבֵּה שֶׁמֶן וְהִיא כְּבֵדָה וְיָרֵא פֶּן יִשְׁפֹּךְ הַשֶּׁמֶן, כְּשֶׁנִּטַּל פִּיהָ אֵינוֹ מִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהּ עוֹד. מַהַר"ם:

ד **טְהוֹרָה**. וְלָזֶה הוּא טָהוֹר, לְפִי שֶׁכְּלִי זְכוּכִית לֹא יִטַּמָּא מֵהֶן רַק הַמְקַבְּלִין, כְּמוֹ שֶׁנִּזְכַּר. הָרַמְבַּ"ם: